

Jaarverslag 2016

Stichting Pensioenfonds SCA

2016 *in één oogopslag:*

- *Beleidsdekkingsgraad ultimo 2016 bedraagt 95,0% (2015: 102,0%)*
- *Maanddekkingsgraad ultimo 2016 bedraagt 98,3% (2015: 100,1%)*
- *Rendement op vermogen bedraagt 9,5%, gemiddeld vijf-jaars rendement op jaarbasis van 8,5%*
- *Stijging belegd vermogen met euro 36,8 miljoen tot euro 397,7 miljoen*
- *Stijging verplichtingen met 12,4%*
- *Indexatie per 1 januari 2016 van 0%*

Kerncijfers:

(bedragen in euro x 1.000)

	SP SCA				
	2016	2015	2014	2013	2012
Deelnemers					
actieve deelnemers	1.388	1.401	1.382	1.422	1.478
gewezen deelnemers	1.316	1.281	1.259	1.214	1.124
pensioengerechtigden	627	598	564	534	511
totaal deelnemers	3.331	3.280	3.205	3.170	3.113
Belegd vermogen					
risico pensioenfonds 1)	397.657	362.860	353.539	290.139	287.523
risico deelnemers	31.168	27.380	24.778	21.263	18.137
totaal voor berekening dekkingsgraad va 2015	428.825	388.224			
Totaal technische voorzieningen					
risico pensioenfonds	405.134	360.414	330.222	259.091	268.404
mutatie voorziening	12,4%	9,1%	27,5%	-3,5%	10,5%
risico deelnemers	31.168	27.380	24.778	21.263	18.137
totaal voor berekening dekkingsgraad va 2015	436.302	387.794			
Dekkingsgraad:					
afgeleide UFR rekenrente	1,39%	1,76%	1,99%	2,83%	2,52%
beleidsdekkingsgraad 2)	95,0%	102,0%	110,80%		
(maand) dekkingsgraad 3)	98,3%	100,1%	107,1%	112,0%	107,1%
vereiste dekkingsgraad conform geldende FTK	117,3%	117,4%	116,0%	116,0%	113,9%
minimaal vereiste dekkingsgraad	103,9%	103,9%			
reële dekkingsgraad	78,1%	83,5%			
Performancecijfers: 4)					
vastrentende waarden	9,4%	-0,6%	21,0%	-4,0%	9,5%
aandelen	8,5%	6,0%	11,8%	17,1%	18,2%
onroerend goed	5,9%	4,5%	3,2%	0,2%	1,3%
totaal beleggingsportefeuille	9,5%	1,1%	20,3%	0,5%	12,2%
benchmark totale portefeuille	9,5%	0,8%	20,6%	0,2%	12,6%
5-jaars rendement op jaarbasis	8,5%	8,3%			
Indexatie per 1 januari boekjaar:					
actieve deelnemers	0,00%	0,00%	2,00%	0,00%	0,00%
pensioengerechtigden,					
gewezen deelnemers en prepensioeners	0,00%	0,00%	0,90%	0,00%	0,00%
Algemene reserve	-7.477	430	23.317	29.111	18.137
Bestemde reserve Premiedepot	3.887	2.016	nvt	nvt	nvt
Overige Voorziening VPL 5)	8.173	6.812	6.648	5.379	4.483
Netto resultaat	-6.036	-20.871	-5.740	11.929	6.972

1) Het belegd vermogen voor risico pensioenfonds is gedefinieerd als het balanstotaal van de activa minus de kortlopende schulden en overlopende passiva, minus de pensioenverplichtingen voor risico van de deelnemers en minus Overige Voorziening VPL. Voor totaal, tevens minus Premiedepot.

2) Vanaf 2015: beleidsdekkingsgraad op basis van 12 maands gemiddelde januari-december

3) Maanddekkingsgraad op basis van maand-UFR en niet gemiddelde 12-maands UFR; vergelijkbare cijfers 2011-2014 niet aangepast

4) De performancecijfers gelden enkel voor het belegd vermogen voor risico van het pensioenfonds.

5) Stelselwijziging in 2015; Pro-formacijfers 2013-2011 voor vergelijkbaarheid

Stichting Pensioenfonds SCA

Stichting Pensioenfonds SCA
Arnhemse Bovenweg 120, 3708 AH Zeist; Postbus 670, 3700 AR Zeist of

Telefoon: 030-698 4860

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 51702266

Verslag over het boekjaar
1-1-2016 tot en met 31-12-2016

Inhoud

BESTUURSVERSLAG

	Pagina
1. Bericht van bestuur en directie	4
2. Bestuur en organisatie	5
3. Toelichting bestuur en organisatie	7
<i>Uitgelicht: pensioenontwikkelingen en economie</i>	9
4. Samenvatting beleid en uitvoering	11
5. Governance pensioenfonds	12
5.1 Samenvatting	12
5.2 Toelichting	12
5.3 Verslag bestuurscommissies	12
5.4 Naleving Code Pensioenfondsen	12
5.5 Verwachtingen	12
6. Kosten	13
7. Vermogensbeheer	15
7.1 Samenvatting	15
7.2 Beleid en uitvoering	15
7.3 Stand beleggingen	15
7.4 Overige ontwikkelingen	16
7.5 Kosten vermogensbeheer	16
7.6 Verwachtingen	16
8. Administratie	17
8.1 Samenvatting	17
8.2 Beleid	17
8.3 Verwachtingen	17
9. Communicatie	18
9.1 Samenvatting	18
9.2 Beleid en uitvoering	18
9.3 Verwachtingen	18
10. Pensioenregeling, premie-, franchise- en indexatiebeleid	19
10.1 Pensioenregeling	19
10.2 Premiebeleid	19
10.3 Kostendekkende, gedempte en ontvangen premie	20
10.4 Franchise	20
10.5 Voorwaardelijk indexatiebeleid	20
11. Risicobeheersing	21
12. Financiële positie van het fonds	27
12.1 Samenvatting	27
12.2 Herstelplan	27
12.3 Beleid	27
12.4 Toelichting op het resultaat	27
12.5 Toelichting vermogenspositie	29
12.6 Verwachtingen	29
13. Gebeurtenissen na balansdatum	30
14. Verklaringen	31
14.1 Verantwoordingsorgaan	31
14.2 Actuaris en accountant	31
14.3 Visitatiecommissie	32
15. Resultaatbestemming	33

JAARREKENING

	Pagina
16. Jaarrekening	34
16.1 Balans per 31 december	35
16.2 Staat van baten en lasten	36
16.3 Kasstroomoverzicht	36
16.4 Grondslagen waardering en resultaat	37
16.5 Toelichtingen	39
16.6 Risicoparagraaf	48
17. Overige gegevens	52
17.1 Resultaatbestemming	52
18. Verklaringen	53
18.1 Actuariële verklaring	53
18.2 Accountant controleverklaring	54
19. Bijlagen	55
19.1 Berekening belegd vermogen	55
19.2 Verzekerden/deelnemers bestand	55
19.3 Begrippenlijst	56

Colofon

Uitgegeven door:	Stichting Pensioenfonds SCA, juni 2017
Tekst:	Directie en bestuur, met bijdragen van AZL en MN
Lay-out en infographics:	M. van Gool
Foto cover:	Tokyo, mei 2017. Japan is de derde economie van de wereld, na de Verenigde Staten en China. Het land gaat economisch door een moeilijke fase. Door vergrijzing en de verwerking van een economische bubbel (vastgoed- en aandelenbubbel uit de jaren tachtig) was het land in een fase van 'secular stagnation' beland. De overheid heeft vanaf 2013 via 'Abenomics' die stagnatie getracht te doorbreken. Twee van de drie beleidspunten zijn en worden uitgevoerd: (1) grote investeringsimpulsen en een extreem ruim monetair beleid en (2) Quantitative Easing (QE), zoals dat ook in de VS en Europa werd en wordt gevoerd. In Japan worden in dat kader echter niet alleen de korte, maar ook de lange termijn rente lager gezet maar worden zelfs ook rechtstreeks aandelen gekocht door de centrale bank. Deze twee delen van het stimuleringsprogramma lijken resultaat te hebben. De groei neemt weer enigszins toe en er komt weer wat inflatie. De prijs is hoog. De totale schuldenpositie schiet door de 230% (BBP) grens zodat gesteld kan worden dat het land op 'steroiden loopt' waardoor afbouw van het QE programma moeilijk is. De omzetgroei van vooral internationaal georiënteerde bedrijven is gunstig vanwege de wereldwijde economische groei. Het derde deel van Abenomics, hervorming van de arbeids- en beroepenmarkten, komt echter niet van de grond. Japan lijkt de vergrijzing via robotics te willen aanpakken maar laat de belangrijke, structurele hervorming van arbeidsmarkt onbenut: de extreem lage participatiegraad van vrouwen wordt niet verbeterd. In die zin is het voor vergrijzende landen als Duitsland, Frankrijk en Nederland nauwelijks een gidsland. Het eiland bevindt zich letterlijk en figuurlijk op de rand van de vulkaan en het pensioenfonds zal in dat kader zijn belegging in het land heroverwegen.
Informatie:	Foto: Mathijs van Gool. M. van Gool, directeur Mathijs.van.gool@sca.com www.mijnscapensioen.nl

BESTUURSVERSLAG

1. Bericht van bestuur en directie

2016 was enerzijds een ‘rustig jaar’, maar tegelijkertijd een jaar met grote uitdagingen voor vermogensbeheer. De financiële positie kreeg in 2016 een knauw, maar zette in november en december herstel in.

‘Rustig’, omdat na de grote aanpassingen in 2014/2015 het pensioenfonds ‘gewoon’ aan uitvoering is toegekomen. Overigens is ‘rustig’ maar een relatief begrip. Het fonds heeft na alle formele aanpassingen van documenten extra ingezet op opleiding, permanente training en educatie van bestuur. Maar ook is er veel inspanning geleverd om het Verantwoordingsorgaan uit te breiden en het VO volgens een vooropgestelde jaarplanning op de hoogte te brengen van de ontwikkelingen. Daarnaast is ook voor het Verantwoordingsorgaan permanente opleiding en training georganiseerd.

Als ondernemingspensioenfonds speelt het Verantwoordingsorgaan een zeer belangrijke rol voor de governance. Naast de wettelijke verantwoordelijkheden, heeft dit orgaan bij ons ondernemingspensioenfonds een cruciale rol voor borging van de belangen van de deelnemers en bijvoorbeeld benoeming van de externe visitatiecommissieleden. Het Verantwoordingsorgaan is uitgebreid met mevrouw MSc. M(arjolein). R. Ennema (34). Zowel het bestuur en het Verantwoordingsorgaan zijn tevreden over het uitgebreide overleg en permanente opleiding.

In juni 2016 is het bestuur door de komst van de heer BSc. K(immo). T.A Boijenga (47) met vijf personen volop bezet. Zowel het bestuur als het Verantwoordingsorgaan zijn verheugd ‘divers’ samen te zijn gesteld. Dit in combinatie met permanente training en educatie geeft vertrouwen naar de toekomst betreft deskundigheid en continuïteit. De heer R. van Sintemaartensdijk, bestuurslid, is per januari 2016 officieel benoemd tot lid van de investeringscommissie.

In 2016 zijn de uitvoeringskosten gelijk als in 2015 ondanks het feit dat de Nederlandse overheid geen BTW vrijstelling geeft aan pensioenfondsen, in tegenstelling tot andere Europese landen. Dit leidt ertoe dat de politiek de deelnemers met extra kosten opzadelt, terwijl kostendaling juist de bedoeling is. Overigens slaagt het fonds er goed in de totale kosten, met in achtname van zijn omvang laag te houden. Ook relatief tot andere Nederlandse pensioenfondsen zijn de kosten laag.

Betreft vermogensbeheer, was het alle hens aan dek. Economische trends, zoals die er vroeger waren, zijn er bijna niet meer. Scenario’s lopen van het ene uiterste naar het andere uiterste, en eigenlijk, ze kunnen allemaal reëel zijn.

Het pensioenfonds streeft naar een robuuste portefeuille, die gegeven de grote volatiliteit op de markten, stand kan houden. Maar met al die verschillende scenario’s is het niet eenvoudig te bepalen wat robuust is. En als er aangepast moet worden in dit kader, dan moeten het aanpassingen zijn die voor de lange termijn een goede keuze lijken en natuurlijk binnen de risicokaders vallen van sociale partners en het financiële toezichtskader.

De belangrijkste aanpassingen in 2016 betroffen grotere spreiding in de vastrentende waarden met uitbreiding van de beleggingen in hypotheek en bedrijfsobligaties. Ook in de zakelijke waarden is het bestuur er in geslaagd meer spreiding aan te brengen, met name door een groter aandeel van vastgoed en betere spreiding onder belegging in Amerikaanse bedrijven. Hier is gekozen voor een circa euro 11 miljoen belang in ook de kleinere Amerikaanse bedrijven via de Russel 2000 index. Tezamen met de passieve S&P500 index (75% van de Amerikaanse beleggingen), is zo beter gespreide belegging in de Amerikaanse economie ontstaan.

Voor 2017 zet het bestuur dit beleid door. Door herstel van de beurzen en daling van de rente eind 2016 is de portefeuille meer in

evenwicht gekomen met een verdeling tussen Matching portefeuille van circa 46 % en een Return portefeuille van 54%. Het risicoprofiel van de portefeuille bevindt zich ongeveer op de mediaan van de bandbreedte die is vastgesteld door sociale partners. Het bestuur is ondanks alle volatiliteit op de markten niet negatief over de economische vooruitzichten en streeft ernaar, tenminste, een gemiddelde risicopositie in te nemen.

Ondanks het rendement van 9,5% over geheel 2016 (8,5% per jaar gemiddeld over de afgelopen vijf jaar), de relatief lage vermogensbeheerkosten, is de (maand)dekkingsgraad door een diep dal gegaan (92,3% eind februari). De verplichtingen stegen door lagere rente en door introductie van een aangepaste ‘lang leven tabel’. We leven weer langer (!), maar ‘ongunstig’ voor de dekkingsgraad. Gelukkig steeg de maanddekkingsgraad einde jaar weer tot 98,3% met name door stijgende beurzen en stijging van de rente. In februari 2017 bedroeg de maanddekkingsgraad 100,3% door verdere stijging van de rente en goede beurzen, met name in de Verenigde Staten. De premiemarge is vooralsnog positief, waardoor vooralsnog noch kortingen noch premieverhogingen aan de orde zijn. Wel liet de dekkingsgraad niet toe om indexatie toe te kennen per 1 januari 2017.

Het bestuur heeft in juni 2016 ingegrepen in de samenstelling van de life-cycle fondsen van de ‘beschikbare premie regeling’. Met name het renterisico voor oudere deelnemers was op een hoog niveau gekomen. Het bestuur heeft in juni 2016 de standaard mix aangepast vanaf 60 jaar met meer liquiditeiten in plaats van obligaties en vanaf 63 jaar met alleen liquiditeiten. Met de stijging van de rente nadien is de maatregel gunstig geweest voor betreffende deelnemers. Overigens kunnen deelnemers conform de bepalingen van de beschikbare premieregelingen altijd kiezen voor ‘opting-out’, een optie overigens die niemand heeft gebruikt na de aanpassing.

Het bestuur heeft in 2016 besloten te starten met een pensioensprekkuur voor de deelnemers. In dit spreekuur met de directeur van het fonds wordt uitleg gegeven (geen advies) over de pensioenregeling van SCA en de effecten van een steeds opschuivende AOW leeftijd. Tevens wordt er samen met de deelnemer gekeken naar de individuele pensioenplanner en de keuzemogelijkheden daarbij. Het spreekuur lijkt een schot in de roos. Door alle wetwijzigingen is de deelnemer het spoor bijster geraakt. Deelnemers geven aan positief te zijn over dit spreekuur en ook weer extra vertrouwen te krijgen in het huidige pensioensysteem. Deelnemers waarderen dit spreekuur met een cijfer 9 tot 10. Het animo onder de deelnemers is hoog, waardoor het enige tijd kan duren voordat de naar verwachting 30% van de deelnemers bediend kan worden.

In 2016 is het fonds begonnen met uitvraag onder de deelnemers over de kwaliteit van de communicatie. De totale communicatie wordt beoordeeld met een 8,1. Met deze hoge waardering zijn het bestuur en de directie natuurlijk enorm verheugd. Het ziet hierin reflectie van de inzet van het fonds voor optimalisatie van de kwaliteit van de website, de publicaties in het SCA magazine Absorber, de informele en formele contacten met deelnemers en ondernemingsraden, de bereikbaarheid van onze pensioenadministratie (AZL), directie en, recentelijk, de service met de pensioensprekuren.

Het bestuur en directie verheugen zich erop met aanhoudende inzet het pensioen voor haar deelnemers naar best-practice te blijven verzorgen.

Loek Ligthart, voorzitter, Carolien Quint, secretaris, Kimmo Boijenga, bestuurder, Eddy Luiken, bestuurder, Richard van Sintemaartensdijk, bestuurder en Mathijs van Gool, directeur

2. Bestuuren

Bestuur Stichting Pensioenfonds SCA

Dhr. E. Ligthart (1974)	Voorzitter
Mevr. C. Quint (1981)	Secretaris
Dhr. K. Boijenga (1970)	Bestuurder (va 2 juni 2016)
Dhr. E. Luiken (1946)	Bestuurder
Dhr. R. van Sintemaartensdijk ('70)	Bestuurder

Directie

Dhr. M. van Gool (1958)	Directeur
-------------------------	-----------

Investerings Commissie

Dhr. M. van Gool	Voorzitter
Dhr. R. van Sintemaartensdijk	namens bestuur (va 4 jan '16)
Mevr. C. Quint	aspirant lid namens bestuur
Dhr. T. Groeneveld	Extern lid
Dhr. S. Ifvarsson	Extern lid
Dhr. A. van Nunen	Extern lid

Verantwoordingsorgaan

Dhr. P. Kuit (1972)	Voorzitter
Dhr. W. Janssen (1964)	Secretaris
Dhr. H. van Dun (1944)	Lid
Mevr. M. Ennema (1983)	Lid (va 15 feb '16)

Nevenfuncties

Nevenfuncties van bestuurders en directie worden op de website van het fonds vermeld.

Aangesloten ondernemingen

1. SCA Hygiene Products Nederland met:
 - SCA Hygiene Products Zeist B.V.
 - SCA Hygiene Products Hoogezand B.V.
 - SCA Hygiene Products Gennep B.V.
 - SCA Hygiene Products Suameer B.V.
 - SCA Hygiene Products Cuijk B.V.
2. Uni-Charm Mölnlycke Baby B.V.
3. Uni-Charm Mölnlycke Incontinence B.V.
4. SCA Logistics B.V.
5. SCA Graphic Paper Nederland B.V.
6. Stichting Pensioenfonds SCA

Externe dienstverlening

Administratie	AZL N.V.
Vermogensbeheer	Mn-Services Vermogensbeh. B.V.
Beleggingsadm.	Mn-Services Vermogensbeh. B.V.,
Beschikbare Premie-Regeling	ABN Amro Bank N.V., Afdeling Pension Services
Herverzekering	Elips Life.
Accountant	Deloitte Accountants B.V.
Uitvoerend Actuaris	AZL N.V.
Certificerend Actuaris	Triple A- Risk Fin. Certification. B.V.
Adviserend Actuaris	AZL en Aon Hewitt Associates B.V.
Juridisch advies	Aon Hewitt
Visitatiecommissie	VCHolland
Compliance officer	Dhr P. Akkermans

Correspondentie- en bezoekadressen

Bestuur: Arnhemse Bovenweg 120
3708 AH Zeist
Telefoon: 030-698 46 80

Administratie: AZL N.V.
Akerstraat 92
6411 HD Heerlen
Telefoon: 088-1163035

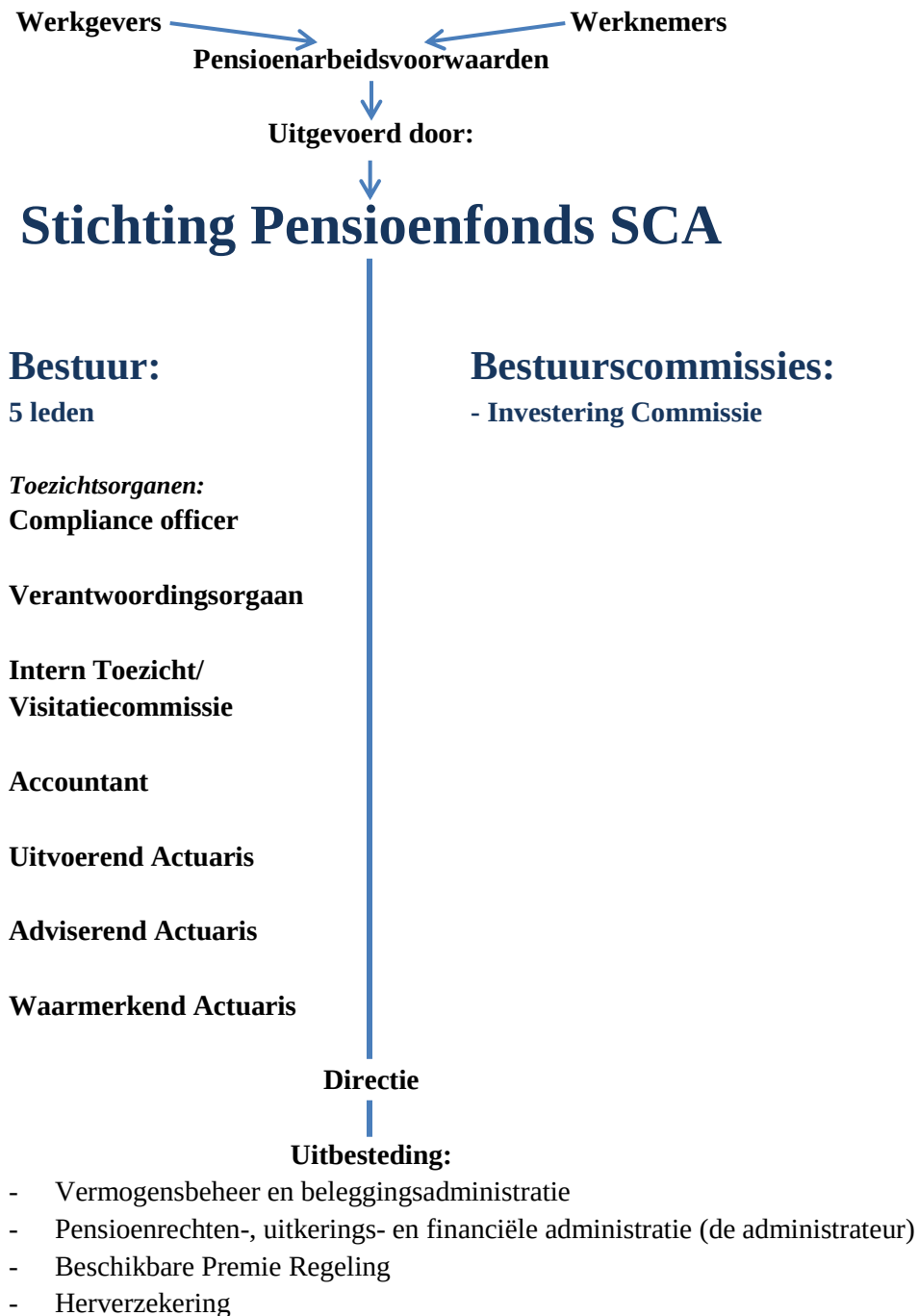
Website: www.mijnsca.nl

E-mail adres: mijnsca@azl.eu

www.mijnsca

o r g a n i s a t i e

Organogram Stichting Pensioenfonds SCA

Pensioen.nl

3. Toelichting bestuur en organisatie

Inleiding

Stichting Pensioenfonds SCA is een ondernemingspensioenfonds en is gestart op 1 januari 2014. Het pensioenfonds is de voorzetting van 'Ring H' bij de splitsing van het gelijknamige multi-opf per 31 december 2013.

Stichting Pensioenfonds SCA heeft de stichting als rechtsvorm en is statutair gevestigd in Zeist.

Missie, visie en strategie

Missie, visie: Stichting Pensioenfonds SCA heeft ten doel het uitvoeren van pensioenovereenkomsten van de aangesloten ondernemingen en in het kader daarvan het verstrekken of doen verstrekken van pensioen- of andere uitkeringen aan deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden één en ander in overeenstemming met de bepalingen van de statuten van het pensioenfonds, het pensioenreglement en de uitvoeringsovereenkomsten.

Strategie: het bestuur streeft voor haar beleid en uitvoering in al haar werkzaamheden naar best-practice realisatie en met name naar een optimale verhouding in kwaliteit en kosten.

Verantwoordelijkheid en bevoegdheden

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het beleid en uitvoering van en door het pensioenfonds van de overeengekomen pensioenregeling.

De financiering van de pensioenvoorziening vindt plaats door aangesloten SCA ondernemingen en Stichting Pensioenfonds SCA. De uitvoeringsovereenkomsten tussen de werkgevers en het pensioenfonds is laatst vastgelegd in 2015, ingaande 1 januari 2015.

Het fonds heeft een actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) waarin wordt gemotiveerd welk beleid wordt gevoerd om de doelstelling van het fonds te kunnen nakomen.

Organisatie van het fonds

Bestuur en directie

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds SCA bestaat uit vijf personen. Twee leden worden voorgedragen door de aan de ondernemingen verbonden ondernemingsraden en een lid wordt via verkiezingen gekozen en voorgedragen door en uit de pensioengerechtigden. Twee bestuursleden worden voorgedragen voor benoeming door de werkgever.

De benoeming van bestuurders door het bestuur geschiedt conform de statuten en een daartoe in 2016 opgesteld reglement. In 2014 heeft het bestuur besloten bestuurders namens de gepensioneerden een vergoeding te geven voor hun bestuurswerkzaamheden, overige bestuursleden worden niet bezoldigd. De samenstelling van het bestuur per ondertekening van dit jaarverslag per 15 juni 2017 wordt weergegeven in **Hoofdstuk 2**.

Directie

Sinds 1 november 2007 heeft het fonds een directeur aangesteld die de dagelijkse werkzaamheden uitvoert voor het fonds. De directeur is in dienst van Stichting Pensioenfonds SCA en wordt bezoldigd door het fonds. De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de Pensioenfonds Directie/Directeur zijn vastgelegd in een reglement, laatstelijk gewijzigd in 2011.

Vergaderingen en overleg

Het bestuur is in 2016 vijf keer bijeengeweesen voor reguliere vergaderingen en twee keer voor een extra vergaderingen in relatie tot integraal risico-analyse- en beleid en vermogensbeheer. Op dag basis hebben directie en bestuur overleg over lopende zaken.

Betrouwbaarheid en deskundigheid

Het bestuur draagt er zorg voor dat de deskundigheid en betrouwbaarheid van degenen die het beleid van het fonds bepalen of mede bepalen buiten twijfel staan. Daarnaast is er voor het bestuur, leden van de commissies en andere verbonden personen een gedragscode opgesteld. In 2014, 2015 en 2016 is het 'Reglement Bestuursbenoemings- en Deskundigheidsplan' aangepast aan de hand van de nieuwe Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds (WVBP).

Principes Goed Pensioenfondsbestuur

Het bestuur volgt de nieuwe 'Wet versterking bestuur pensioenfonds' en de Code Pensioenfonds van de Pensioenfederatie. In **Hoofdstuk 5** wordt het beleid rondom governance toegelicht.

Bestuurscommissie(s)

Het pensioenfonds heeft een (1) (bestuurs) Investerings Commissie (IC). De IC geeft advies over de beleggingen en heeft naast bestuurders ook externe deskundigen als leden. De IC heeft een centrale rol in de dagelijkse uitvoering van het vermogensbeheer. Zij is het aanspreekpunt voor de fiduciair vermogensbeheerder en heeft een brede voorlichtende en adviserende rol naar het bestuur. Voor de uitvoer van specifieke taken kan het bestuur een ad-hoc commissie instellen.

Compliance officer

De compliance officer bewaakt dat het fonds voldoet aan de voor het fonds van toepassing zijnde actuele wet- en regelgeving en de naleving van de gedragscode voor bestuursleden en of betrokkenen ('verbonden personen'). Vanaf 31 december 2010 is een nieuwe gedragscode geldig. In 2014 heeft het bestuur besloten een extern compliance officer aan te stellen voor een periode van drie jaar (Dhr. P. Akkermans). Over 2016 heeft de compliance officer een rapport opgemaakt. In het verslagjaar zijn geen bijzonderheden voorgevallen.

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan (VO) heeft de bevoegdheid jaarlijks een oordeel te geven over het handelen, het gevoerde beleid en de beleidskeuzes van het bestuur. De leden van het VO staan vermeld in **Hoofdstuk 2**. Vanaf 2014 ontvangt het VO-lid namens de gepensioneerden een vergoeding. De overige leden worden niet bezoldigd. Er is

een ‘Reglement Verantwoordingsorgaan’ waarin ondermeer samenstelling en benoeming, taken, bevoegdheden en uitvoering worden beschreven. Deze is in 2016 laatstelijk aangepast.

Intern toezicht/Visitatiecommissie

Het bestuur is verantwoordelijk voor intern toezicht op processen en uitvoering. Met de nieuwe Wet versterking bestuur pensioenfondsen wordt de frequentie van de visitatie verhoogd van één keer in de drie jaar naar elk jaar en de visitatie zal ook naar het gevoerde beleid kijken. Een nieuwe visitatie wordt uitgevoerd over 2016 en de samenvatting is opgenomen in dit jaarverslag.

Accountant

Het bestuur heeft een accountant aangesteld. Deze accountant controleert jaarlijks de jaarrekening en de verslagstaten voor DNB en doet vervolgens verslag van zijn werkzaamheden in de vorm van een ‘controle-verklaring’ (voorheen de ‘accountant-verklaring’) en een accountantsverslag. Het jaarwerk 2016 is gecontroleerd door Deloitte Accountants B.V..

Uitvoerend actuaaris

De uitvoerende actuaaris stelt op maand-, kwartaal- en jaarbasis de voorziening pensioenverplichtingen vast. Daarnaast stelt deze jaarlijks de verzekeringstechnische analyse vast en rapporteert hierover aan het bestuur door middel van een actuariel rapport. In 2016 was AZL N.V. de uitvoerend actuaaris.

Adviserend actuaaris

Indien het pensioenfondsbestuur te maken heeft met actuariële vraagstukken, bestaat de mogelijkheid om de adviserend actuaaris te raadplegen. In 2016 waren dit AZL N.V. en Aon Hewitt Associates B.V..

Waarmerkend actuaaris

Het fonds benoemt een waarmerkend actuaaris die controleert of de voorziening pensioenverplichtingen op voldoende prudente grondslagen en correct zijn vastgesteld. Tevens controleert hij of de aanwezige middelen voldoende zijn ten opzichte van de verplichtingen. Het jaarwerk 2016 is gecontroleerd door Triple A- Risk Finance Certification B.V..

Uitbesteding

Het pensioenfonds besteedt op structurele basis activiteiten uit. Bij alle uitbesteding activiteiten conformeert het fonds zich volledig aan de regelgeving van de toezichthouder op het gebied van uitbesteding. In voorkomende gevallen zullen met de uitvoerende organisatie nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverstopping en te leveren diensten worden vastgelegd in ‘Service Level Agreements’ (SLA). De volgende werkzaamheden zijn door het bestuur uitbesteed:

1. Vermogensbeheer en beleggingsadministratie

Vanaf 1 oktober 2008 wordt het vermogensbeheer van het pensioenfonds uitgevoerd conform het concept van ‘fiduciair vermogensbeheer’ door het Nederlandse bedrijf Mn-Services Vermogensbeheer B.V. te Den Haag (MN). MN is verantwoordelijk voor coördinatie van het vermogensbeheer, advies, risicomanagement, uitvoering, beleggingsadministratie en bestuursrapportage. Er is een beleggingsbeleid opgesteld. Deze is afgeleid van het risicoprofiel als vastgesteld door sociale partners (werkgevers en werknemers), wet en regelgeving en analyse naar het bijpassende beleggingsbeleid (ALM-studie). Het uiteindelijke beleggingsbeleid wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld in een ‘Beleggingsplan’.

2. Pensioenrechten-, uitkering-, en financiële administratie

De pensioenrechten-, uitkeringen- en financiële administratie zijn uitbesteed bij AZL N.V te Heerlen (de administrateur). Ook biedt AZL bestuursondersteuning.

3. Beschikbare premie-regeling

Conform het pensioenreglement is er sprake van een Beschikbare Premie Regeling. Deze beschikbare premieregeling wordt uitgevoerd door ABN-Amro Bank N.V. te Amsterdam, afdeling Pensioen Services. Het pensioenfonds heeft een zorgplicht aan deelnemers betreffende deze regeling, doch de beleggingen van deelnemers in het kader van deze regeling zijn voor risico van de deelnemer en niet voor het pensioenfonds.

4. Herverzekering

Overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico’s waren in 2015 herverzekerd Delta Lloyd Levensverzekering N.V.. Vanaf 1 januari 2016 is de verzekeraar Elips Life.

Klachten- en geschillenregeling

Het fonds beschikt over een klachten- en geschillenregeling. Klachten en geschillen kunnen eerst kenbaar worden gemaakt aan de pensioenadministratie en vervolgens aan het pensioenfondsbestuur. Deze regeling is ook beschikbaar via de website van het pensioenfonds.

Overig advies

Het fonds maakt op reguliere basis gebruik van juridisch advies van Aon Hewitt Associates B.V..

Nog meer politieke aanpassingen in pensioen

In 2016 is de pensioenwereld weer volop in beweging geweest. Belangrijke ontwikkelingen waren onder meer:

- De inwerkingtreding van de Wet verbeterde premieregeling;
- Nederlanders leven steeds langer, dit heeft gevolgen voor de AOW, de pensioenregeling en de financiële situatie van pensioenfondsen;
- de toekomst van het pensioenstelsel.

Wet verbeterde premieregeling

Op 1 september 2016 is de Wet verbeterde premieregeling in werking getreden. Deze wet maakt het voor deelnemers met een beschikbare premieregeling mogelijk om te kiezen voor een variabele, risicodragende pensioenuitkering. Deelnemers zijn niet meer verplicht om het in de premieregeling opgebouwde kapitaal op hun pensioeningangsdatum in één keer aan te wenden voor de aankoop van een pensioenuitkering.

Bij een variabele uitkering wordt het pensioenkapitaal van de deelnemer ná de pensioeningangsdatum (tijdelijk) doorbelegd. De deelnemer kan hierdoor profiteren van positieve beleggingsresultaten, maar loopt ook het risico van negatieve rendementen. De deelnemer dient dus een goede afweging te maken tussen de voor- en nadelen van een variabele uitkering in vergelijking met de eenmalige aankoop van een vaste pensioenuitkering. Het pensioenfonds kan besluiten deze regeling aan te bieden of niet, waarbij als alternatief waardeoverdracht mogelijk is naar een uitvoerder die deze optie wel aanbiedt zoals een verzekeraar.

Nederlanders leven gemiddeld steeds langer

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft berekend dat Nederlanders gemiddeld steeds langer leven. Dit heeft een aantal gevolgen voor zowel de AOW als het pensioen.

In de wet is bepaald dat de AOW-leeftijd is gekoppeld aan de levensverwachting. Doordat de levensverwachting van Nederlanders stijgt, stijgt de AOW-leeftijd ook. Concreet betekent dit dat de AOW-uitkering vanaf 2022 drie maanden later in zal gaan, namelijk vanaf het moment dat iemand 67 jaar en drie maanden oud wordt. Dit geldt voor personen die ná 1 januari 1955 geboren zijn. Volgend jaar besluit het kabinet of de AOW-leeftijd verder stijgt voor personen die na 1 april 1956 geboren zijn.

Niet alleen de AOW-leeftijd wordt verhoogd, dit geldt namelijk ook voor de pensioenrichtleeftijd.

Deze stijgt met ingang van 1 januari 2018 tot 68 jaar. Tot en met 2017 is deze nog 67 jaar. De pensioenrichtleeftijd is een rekenleeftijd die gebruikt wordt om te bepalen hoeveel pensioen werknemers fiscaal gezien maximaal mogen opbouwen. Door de verhoging van de pensioenrichtleeftijd, zullen de sociale partners moeten beoordelen of de pensioenregeling moet worden aangepast en zo ja, op welke wijze. Als de sociale partners ervoor kiezen om de pensioenleeftijd in de pensioenregeling te verhogen, dan is het vervolgens aan de pensioenfondsen om te bepalen of de al opgebouwde pensioenaanspraken worden omgezet naar de hogere pensioenleeftijd.

Ook het Actuarieel Genootschap (AG) heeft berekend dat de gemiddelde levensverwachting van Nederlanders stijgt. Hoe langer mensen leven, hoe langer pensioenfondsen pensioen moeten uitkeren. Om ervoor te zorgen dat pensioenfondsen ook in de (verre) toekomst de pensioenen kunnen blijven uitkeren, moeten pensioenfondsen nu meer geld opzij zetten. Dit heeft een negatieve impact gehad op de dekkingsgraad van pensioenfondsen in 2016, omdat de verplichtingen van pensioenfondsen stegen.

De toekomst van het pensioenstelsel

De snel stijgende levensverwachting en de aanhoudend lage rente heeft geleid tot een discussie over de toekomstbestendigheid van het huidige pensioenstelsel in Nederland, zowel in de politiek als in de pensioensector zelf. Diverse varianten zijn onderzocht als alternatief voor het huidige stelsel, waaronder een individueel pensioenpotje voor alle deelnemers met een collectieve risicodeling.

Staatssecretaris Klijnsma heeft de visie van het kabinet weergegeven in een zogenaamde perspectiefnota. Het kabinet geeft hierin aan dat een herziening van het pensioenstelsel op zijn vroegst in 2020 zal worden doorgevoerd. Een concretere invulling van een nieuw pensioenstelsel wordt verwacht na de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. Staatssecretaris Klijnsma heeft de sociale partners (waarbij ze op de Sociaal-Economische Raad doelt) echter opgeroepen om niet op de uitslag van de verkiezingen te wachten met het maken van afspraken over een nieuw pensioencontract.

De (politieke) discussie over het pensioenstelsel zal in 2017 ongetwijfeld worden voortgezet.

Bron AZL

Uiteenlopende scenario's en hoge volatiliteit

De mondiale financiële markten kenden de slechtste jaarstart sinds vele decennia. Zij lieten de eerste maanden van het jaar een scherpe correctie zien naar aanleiding van dalende grondstoffenprijzen, zorgen over de mondiale economische groei en deflatieangst. Zo nam de speculatie weer toe dat de Chinese economie een harde landing zou laten zien. Ook de kans op recessie in de Verenigde Staten leek toe te nemen. De zorgen over het economische herstel en dalende inflatieverwachtingen maakten dat rentes verder daalden. Voor pensioenfondsen een zeer negatieve ontwikkeling.

In het begin van het tweede kwartaal namen de zorgen omtrent het herstel van de mondiale economische groei enigszins af. Beleidsmakers namen aanvullende maatregelen om de negatieve spiraal te doorbreken. Tegelijkertijd werd met spanning naar het EU referendum in het Verenigd Koninkrijk uitgekeken. De financiële markten reageerden fors toen op 24 juni duidelijk werd dat een meerderheid van de Britse bevolking toch voor een beëindiging van het lidmaatschap van de Europese Unie had gestemd, oftewel een Brexit. Deze uitslag bracht veel onzekerheid met zich mee.

Hoewel het politieke tumult in het Verenigd Koninkrijk nog aanhield, herstelden na de initiële schok de economische data zich al spoedig, zowel in het Verenigd Koninkrijk als op het Europese vasteland.

Deze combinatie van het uitblijven van de gevreesde economische terugval met het ruime(re) beleid van centrale banken zorgde tevens voor een spoedig herstel van de meeste risicodragende activamarkten. De koersdalingen na het Britse EU-referendum werden daarmee in de loop van het derde kwartaal weggewerkt.

In november werden de financiële markten verrast door de verkiezing van Donald Trump tot de volgende president van de Verenigde Staten. De initiële schrik in de financiële markten was van zeer korte duur en sloeg razendsnel om in een meer positieve interpretatie van de mogelijke Trump impact. Zakenbankeconomen stelden hun groei en inflatievoorspellingen voor de Verenigde Staten overwegend opwaarts bij. Ook de inflatieverwachtingen in de financiële markten liepen op. Dit met name op basis van Trump's aankondiging de belastingen fors te verlagen en te investeren in infrastructuur, waarbij de verwachting is dat van Trump's groei-remmende handelsprotectionisme minder terecht zal komen.

Toch zijn de positief bijgestelde groei en inflatieverwachtingen niet enkel te wijten aan de verkiezing van Trump. Al voor de verkiezing van Trump werd al duidelijk dat de Amerikaanse economie zich aan het herstellen was van de zwakte in de eerste helft van het jaar. Ook blijft de Amerikaanse arbeidsmarkt zich solide ontwikkelen. En tenslotte was er sprake van enig winstherstel in de Verenigde Staten. De hogere groei- en inflatieverwachtingen leidden ook tot de verwachting van meer renteverhoging door de Amerikaanse centrale bank.

In het algemeen kan worden gesteld dat gedurende de laatste maanden van 2016 enige verschuiving heeft plaatsgevonden in de consensusverwachting onder economen en beleggers ten aanzien van de mondiale groeivoorzichten. Waar de laatste jaren de angst voor een langdurig stagnatiescenario de boventoon voerde, zag men plotseling weer wat licht aan het einde van de tunnel. Een negatieve economische impact van de Britse keuze om de EU te willen verlaten, is tot op heden amper waarneembaar. De tegenwind van de eerdere scherpe daling van de olie- en grondstoffenprijzen is geleidelijk afgenomen. Tot slot lijken de Chinese autoriteiten hun economie nu beter onder controle te hebben.

Vooruitblik financiële markten 2017

De mondiale economie heeft de laatste maanden enige verbetering laten zien. Ook de vooruitkijkende indicatoren voor de groei en inflatie wijzen op aanhoudende verbetering. Dat de mondiale economie uit het dal kruipt, wil evenwel niet zeggen dat ze meteen een berg beklimt. Vandaar dat centrale banken nog voorzichtig zijn met het afbouwen van hun crisisbeleid. De Fed heeft de Amerikaanse beleidsrente in december verhoogd, maar deze staat nog altijd op een historisch laag niveau. De ECB heeft haar maandelijks aankopen verlaagd, maar tegelijkertijd de duur van dit programma verlengd tot eind van 2017. Per saldo wordt evenwel een normalisering van het centrale bank beleid verwacht op een 3-jaars horizon, op basis van een aanhoudend economisch herstel en geleidelijk naar centrale bank targets stijgende inflatie.

Bron: MN

4. Samenvatting beleid en uitvoering

Het pensioenfonds concentreert haar beleid en uitvoering op de volgende kernactiviteiten:

- 1 Organisatie van 'goed bestuur' oftewel (Good) Governance;
- 2 Vermogensbeheer en financiële positie;
- 3 Administratie, pensioenregeling, premie, franchise en indexatie;
- 4 Communicatie;
- 5 Risicobeheer.

In 2016 is er naast de normale operationele uitvoering een grote inspanning geleverd in:

- Invulling vacatures voor bestuur en Verantwoordingsorgaan en planning voor permanente opleiding;
- Spreiding beleggingen in anticipatie op hogere volatiliteit in de financiële markten.

Een gedetailleerd verslag over het gevoerde beleid, wordt in navolgende hoofdstukken gegeven. Hieronder volgt een korte samenvatting.

Governance

De structuur van het bestuur en directie wordt doorlopend geëvalueerd en is in 2016 gelijk gebleven: er is sprake van een paritair bestuur van vijf bestuurders dat ondersteund wordt door een directie.

In 2016 veel aandacht geweest voor het structureel verhogen van de opleidingsinspanning voor bestuur en Verantwoordingsorgaan. Deze is nu ingebed in de jaaragenda van beide organen.

Het bestuur is van mening dat de organisatie van bestuur en de samenstelling daarvan haar in staat stelt 'in control' te zijn en te blijven over het beleid en uitvoering. Het bestuur is in 2016 'in control' geweest en heeft het vermogensbeheer conform de 'prudent person regel' uitgevoerd.

Het pensioenfonds voert een strak kostenbeheer (verhouding beste kwaliteit tegen zo laag mogelijke kosten). Kosten worden opgesplitst in kosten voor *uitvoering* en *vermogensbeheer*.

Uitvoeringskosten: deze zijn in 2016 gelijk gebleven ten opzichte van 2015 door aanhoudende kostenbeheersing en lagere incidentele kosten.

Kosten vermogensbeheer: deze zijn in 2016 gestegen ten opzichte van het beheerde vermogen door eenmalige nabetaling van performance fee over 2015, exclusief deze fee zijn de kosten ten opzichte van het vermogen afgenomen.

Vermogensbeheer en financiële positie

Vermogensbeheer: conform de wetgeving voert het fonds haar vermogensbeheer uit conform de 'prudent person regel'. Voor Stichting Pensioenfonds SCA is het (beleggings)risicobeleid vastgesteld en gedefinieerd door sociale partners (SCA en werknemers (vakbonden)) op basis van vooronderzoek door het pensioenfonds. Hier wordt de basis gelegd voor beleggingen binnen een strikt risicoprofiel ten opzichte van de verplichtingen en de ambitie voor indexatie met als kern gespreid beleggen met een optimum van rendement versus risico en kosten. Het fonds hanteert hierbij de generieke leidraad van 'investment-beliefs' met daarin Maatschappelijk Verantwoord Beleggen als onderdeel. Er is kennis en deskundigheid over beleggingen bij het bestuur en haar Investerings commissie, er is beschikking over expertise bij diverse geselecteerde partijen. Er is een raamwerk van contracten en afspraken over mandaten, monitoring, rapportage en verantwoording over het vermogensbeheer waardoor ook uitvoeringsrisico's zijn weg gemitigeerd (conform analyse Integraal Risico Management, zie ook **Hoofdstuk 11 Risicobeheersing**).

In 2016 behaalde het pensioenfonds een totaalrendement (na kosten) van 9,5% (2015: 1,1%). Het vijf jaars gemiddelde jaarrendement bedraagt 8,5%. In 2016 heeft de focus gelegen op het spreiden van de beleggingen in de vastrentende waarde middels beleggingen in hypotheek en in de zakelijke waarde door uitbreiding van de vastgoedportefeuille en spreiding van de beleggingen in Amerikaanse ondernemingen.

Financiële positie: het belegd vermogen (definitie kerncijfers) is gestegen met euro 36,8 miljoen tot euro 397,7 miljoen. De verplichtingen stegen met 12,4% door daling van de rente (1,39% versus 1,76%). Per saldo daalde de beleidsdekkingsgraad van 102,0%

tot 95,0% en de maandsdekkingsgraad december van 100,1% tot 98,3% eind 2016. Daarmee bevindt het fonds nog in de herstelfase. Balansposten 'Overige Voorzieningen VPL' en 'Bestemde Reserve Premiedepot' worden niet meegerekend tot de dekkingsgraad van het fonds.

Administratie, pensioenregeling, premie, franchise en indexatie

Administratie: de pensioen- en de financiële administratie worden uitgevoerd door AZL N.V. te Heerlen. De belangrijkste ontwikkelingen in 2016 waren:

- het implementeren van de actuele pensioenregeling in de administratie;
- het actualiseren van de pensioenplanner;
- het implementeren van de nieuwe Wet Pensioencommunicatie in de administratie en communicatiemiddelen van SPSCA;
- de verzending van het UPO aan alle deelnemers, arbeidsongeschikten en pensioengerechtigden;
- het actualiseren van het herstelplan.

Pensioenregeling: per 1 januari 2015 is het nieuwe 'Pensioenreglement 2015' van kracht. De regeling is een hybride regeling met twee componenten: een opgebouwde rechten systeem (Defined Benefit, DB) en individuele beschikbare premie regeling (Defined Contribution, DC). De pensioenrichtleeftijd is 67 jaar en voor het DB systeem kunnen er pensioenen opgebouwd worden tot over een maximum salaris van euro **101.519** (fiscaal maximum per 1 januari 2016). De regeling is beschikbaar via de website van het fonds. Gedurende 2016 is de implementatie van het nieuwe reglement in de systemen van AZL afgerond.

Premie: de totale premie voor de regeling bedraagt 20,5% van de salarissom. Deelnemers dragen een eigen bijdrage bij zoals vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomsten tussen het fonds en de aangesloten ondernemingen als percentage van de pensioengrondslag. Er is een premiecomponent voor de DB regeling en voor de DC regeling.

Franchise: per 1 januari 2016 is de franchise van de (DB) middelloonregeling vastgesteld op euro 13.780.

Indexatie: geen indexatie per 1 januari 2016 vanwege ontoereikende buffers.

Communicatie

In 2016 zijn de ontwikkelingen rondom communicatie als volgt:

- Introductie Pensioen 1-2-3 in communicatie en website;
- Pensioenpresentaties aan COR en pensioengerechtigden;
- Introductie 'pensioensprekuren' in Suameer, Hoogezand en Zeist;
- Update van het Communicatieplan (was van 2009);
- Meting effectiviteit en waardering communicatie (cijfer 8,1).

De website is een belangrijk communicatiemedium voor nieuwsberichten, kwartaalupdates, brochures en documenten, verantwoording door bestuur en (achtergrond)informatie over de pensioenregelingen, etc..

Risicobeheer

Het bestuur hanteert een systematisch Integraal Risico Management (IRM). Hiertoe heeft zij een IRM-risicomatrix opgesteld die op een daartoe extra gehouden bestuursvergadering van 6 januari 2016 is vastgesteld. De IRM is een 360 graden risicoanalyse voor het fonds. Hierbij is ten doel gesteld om de risico's 'contained' (effectief) te identificeren, te analyseren, de risicomitigerende maatregelen te benoemen en actiepunten te identificeren.

De IRM is gebaseerd op (1) analyse bruto risico's (met kwantificering daarvan) (2) bepaling risico-acceptatieniveau, (3) beschrijving mitigerende maatregelen en (4) bepaling overblijvend (netto) risico, (5) bepaling of dit risico valt binnen het nettorisicoacceptatieniveau en (6) bepaling eventuele actiepunten. Het netto risico wordt kwantitatief bepaald en is een vermenigvuldiging van kans op het overblijvende risico na de mitigerende maatregelen keer de impact van het risico op de dekkingsgraad van het fonds.

Bij de IRM zijn alle risico's gecategoriseerd in drie hoofdrisicogroepen met diverse subgroepen. In **Hoofdstuk 11** wordt de IRM en de uitkomsten samengevat.

5. Governance pensioenfondsen

5.1 Samenvatting

Goed bestuur (governance) heeft vier hoofdelementen:

1. Organisatie van goed bestuur, deskundigheid;
2. Vermogensbeheer conform prudent person principe;
3. De ambitie hebben om voor stakeholders 'good-practice' beleid en uitvoering te realiseren, kostenbeheersing;
4. Inzicht en controle over risicobeheersing;
5. 'In control' zijn op beleid en uitvoering.

Het bestuur heeft een sterke focus op goede governance en is van mening dat zij via goede organisatie 'in control' is op beleid en uitvoering en dat risico's acceptabel zijn.

5.2 Toelichting

Ad 1 Organisatie van goed bestuur:

Het bestuur voert doorlopend evaluatie uit van de organisatie van 'het besturen'. In 2016 heeft het wederom vastgesteld dat de huidige organisatie en opzet in alle facetten voldoet. Stichting Pensioenfondsen SCA kiest voor een paritair bestuur en werkt voor continuïteit en kwaliteitsbewaking met een (fulltime) directie. Er is een (1) bestuurscommissie, de Investerings Commissie. Dit is een adviescommissie voor het bestuur en heeft geen besluitbevoegdheid, behoudens in opdracht van het bestuur. De commissie bestaat in totaal uit zes leden, twee leden namens het bestuur (paritair), drie externe leden en de voorzitter. De voorzitter is de directeur van het fonds om optimale afstemming tussen bestuur, commissie en vermogensbeheerders te garanderen. Alle leden dienen deskundig te zijn op het gebied van vermogensbeheer. Zij worden benoemd/ontslagen door het bestuur. Sinds 2007 voldoet deze opzet uitstekend en biedt het ruim voldoende 'counter-vailing' power voor het bestuur versus bijvoorbeeld externe dienstverleners als de fiduciair manager.

Deskundigheid: Het fonds hanteert een deskundigheidsplan. Alle leden van het bestuur voldoen aan de deskundigheids-eisen. In 2016 zijn kandidaat-bestuurders en aspirant leden van de IC intern en extern opgeleid. Het bestuur heeft in 2016 permanente educatie georganiseerd, tevens voor het Verantwoordingsorgaan. Zie ook **Hoofdstuk 3 Toelichting bestuur en organisatie**. Diverse beleidsdocumenten zijn aan de orde in relatie tot deze organisatie van goed bestuur.

Ad 2 Vermogensbeheer conform prudent person regel:

Conform wetgeving voert het fonds haar vermogensbeheer uit conform de 'prudent person regel'. Voor Stichting Pensioenfondsen SCA is het (beleggings)risicobeleid vastgesteld en gedefinieerd door sociale partners (SCA en werknemers) op basis van vooronderzoek door het pensioenfonds. Hier wordt de basis gelegd voor beleggingen binnen een strikt risicoprofiel ten opzichte van de verplichtingen en de ambitie voor indexatie met als kern gespreid beleggen met een optimum van rendement versus risico en kosten. Het fonds hanteert hierbij de generieke leidraad van 'investment-beliefs' met daarin Maatschappelijk Verantwoord Beleggen als onderdeel. Er is kennis en deskundigheid over beleggingen bij het bestuur en haar Investeringscommissie, er is ruimschoots beschikking over expertise bij diverse geselecteerde partijen. Er is een breed raamwerk van contracten en afspraken over mandaten, monitoring, rapportage en verantwoording over het vermogensbeheer waardoor ook uitvoeringsrisico's zijn weg gemitigeerd (conform analyse Integraal Risico Management, zie ook **Hoofdstuk 11 Risicobeheersing**).

Ad 3 De ambitie hebben om voor stakeholders 'good-practice' beleid en uitvoering te realiseren (beleid, uitvoeringskosten)

In **Hoofdstuk 3 Organisatie en bestuur** wordt tevens missie, visie en strategie uitgewerkt in relatie tot good-practice. Intern en extern toezicht van het Verantwoordingsorgaan, de visitatiecommissie, de accountant en de certificeerder geven aan dat het fondsbestuur naar hun mening 'in control' is en dat het beleid en uitvoering in orde is.

- **Uitvoeringskosten:** zie **Hoofdstuk 6 Kosten**.

Ad 4 Inzicht en controle over risicobeheersing

Uit de Integraal Risico Management (IRM) studie (begin 2016) is gebleken dat alle risico's in relatie met governance laag zijn (zie ook **Hoofdstuk 11 Risicobeheersing**).

Ad 5 'In control zijn op beleid en uitvoering'

Het bestuur is van mening dat het gedurende 2016 'in control' is geweest over beleid en uitvoering. In 2016 heeft het bestuur veel aandacht besteed aan opleiding en invulling van vacatures, aan vermogensbeheer en communicatie met deelnemers. Het afgelopen jaar zijn aan Stichting Pensioenfondsen SCA geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van de fondsen gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

5.3 Verslag van de bestuurscommissies

Investerings Commissie, zie **Hoofdstuk 7 Vermogensbeheer**.

5.4 Naleving Code Pensioenfondsen

Het bestuur heeft eind 2014 een inventarisatie uitgevoerd met betrekking tot de naleving van de Code Pensioenfondsen. Gebleken is dat bijna alle van de normen van de code worden nageleefd. Navolgend een inventarisatie over de stand in 2016:

Communicatie en transparantie: het bestuur heeft in 2016 de effectiviteit van de ingezette communicatiemiddelen gemeten. De communicatie wordt gewaardeerd op een cijfer 8,1. Het bestuur is verheugd met deze hoge waardering die naar mening van het bestuur een reflectie is van de inspanningen voor best-practice communicatie.

Geschiktheid: in de code is opgenomen dat het bestuur één keer in de drie jaar een derde partij betreft bij de evaluatie van het functioneren van het bestuur. Het bestuur heeft in het geschiktheidsplan opgenomen dat het bestuur zich bij de zelfevaluatie kan laten bijstaan door een deskundige. Het niet naleven van de Code Pensioenfondsen in deze vindt plaats omdat het bestuur van mening is dat haar jaarlijkse zelfevaluatie voldoende inzicht geeft en dat de betrokkenheid van een derde partij één maal per 3 jaar, vanwege het kostenaspect, afdoende is. In de zelfevaluatie 2016 van het bestuur stond bespreking van beschikbaarheid, aanwezigheid op vergaderingen, deskundigheid, betrokkenheid en openheid in onderling overleg en/of discussie met de directie centraal. In deze zelfevaluatie is vastgesteld dat het bestuur en de directie op al deze aandachtspunten goed scoren. Wel is bepaald dat opleiding een structurele component door het jaar heen moet zijn. Daartoe is rekening gehouden in de jaaragenda 2016 en 2017.

Zittingsduur en herbenoeming: het bestuur hecht aan de continuïteit van het bestuur en wenst daarom niet in de statuten van het fonds op te nemen dat de zittingsduur van een bestuurslid maximaal vier jaar is en dat herbenoeming maximaal twee keer kan plaatsvinden. In de praktijk zal deze bepaling echter zoveel mogelijk worden toegepast.

Diversiteit: het fonds voert een beleid dat is gericht op diversiteit in het bestuur en zijn organen en heeft dat vastgelegd in een reglement. Per februari 2016 is het Verantwoordingsorgaan 'divers' samengesteld met de benoeming van mevrouw MSc M.R. Ennema (34). Het bestuur voldeed hier al aan vanaf 2015.

5.5 Verwachtingen

Het bestuur verwacht aanhoudende grote aandacht te blijven geven aan opleiding al dan niet collectief via interne en externe training.

De huidige organisatiestructuur werkt naar tevredenheid en zal op hoofdlijnen, betreft organisatie, naar verwachting gelijk blijven.

6. Kosten

6.1 Algemeen

Het bestuur streeft naar een optimale verhouding tussen kwaliteit en kosten gegeven de uit te voeren pensioen-arbeidsvoorwaarden en het risicoprofiel. Hiertoe voert het pensioenfonds een zorgvuldig beleid in al haar activiteiten en probeert het daar waar mogelijk kosten te besparen via onder meer referentieonderzoek, heronderhandelingen en wisseling van dienstverleners. De kosten worden opgesplitst in:

- **pensioenbeheer (pensioenkosten en algemene kosten)**
- **vermogensbeheer**

BTW

Het fonds moest in 2016 omzetbelasting (BTW) betalen van euro 190.000, euro 94 per deelnemer (21,0%) over haar kosten pensioenbeheer en - beperkt - ook bij vermogensbeheer. Bij geen van de pensioenfondsdeelnemers is draagvlak voor deze hoge belasting. Zij wordt beschouwd als **onteigening van toekomstig inkomen**. In andere Europese landen dan Nederland hebben overheden besloten op basis van een uitspraak van het Europese Hof pensioenfonds vrij te stellen voor BTW.

BTW per deelnemer bedraagt 94 euro per jaar

In Nederland heeft de regering besloten, op basis van dezelfde uitspraak, dat pensioenfonds wel BTW plichtig zijn. Via de Pensioenfederatie wordt deze belasting aangevochten, mede bij het Europese Hof. Het fonds heeft in december 2015 besloten mee te doen aan een class-action via AZL voor een claim van vrijstelling BTW voor zowel de DB en de DC componenten van het pensioenreglement. De overheid ontvangt per jaar circa euro 250 miljoen aan BTW heffing bij pensioenfonds en heeft aangegeven hier politiek geen vrijstelling voor te willen geven. Er is nog geen uitslag vanuit de class-action.

Kosten vanuit wetgeving

In de afgelopen jaren heeft de politiek vele nieuwe wetten aangenomen die de uitvoering van pensioenfonds beïnvloeden en die kosten voor uitvoering verhogen. Deze kosten worden betaald uit de algemene middelen van het fonds en gaan dus ten koste van de pensioenen van de deelnemers. Ondanks alle inspanningen van het fonds om deze kosten zo laag mogelijk te houden zorgen deze wetwijzigingen voor incidentele maar ook structureel hogere kosten en dus lagere pensioenen. Internationaal gezien loopt Nederland door afwijkende BTW heffing en extra wetgeving het risico dat uitvoering van pensioen in Nederland niet meer internationaal concurrerend is. Een overzicht van enkele recente, belangrijke wettelijke aanpassingen (niet compleet) en noodzakelijke maatregelen van het bestuur wordt in de tabel op deze pagina gegeven.

6.2 Kosten pensioenbeheer

De kosten pensioenbeheer omvatten kosten:

- Pensioenadministratie en
- Algemene kosten zoals kosten intern- en extern toezicht, studies, advies, bestuur en directie, etc., etc..

In **Toelichting 22** wordt een gedetailleerd overzicht gegeven van de kosten, waarbij algemene kosten niet zijn doorgerekend naar vermogensbeheer. In 2016 zijn de totale kosten pensioenbeheer nagenoeg gelijk gebleven aan die van 2015 (euro 886 duizend versus 2015: 884 duizend). Kosten Pensioenadministratie stegen van euro 348

Nieuwe wetgeving die leiden tot incidentele en structurele kostenverhogingen		
Wetgeving	Jaar	Maatregelen fonds
Nieuw fiscaal kader	2014	Aanpassing pensioenregeling
Wet versterking bestuur pensioenfonds	2014	Aanpassingen reglementen, extra opleiding, etc
Aanpassingen FTK	2014	Introductie nieuwe UFR, aanpassingen berekeningen dekkinggraden etc
Nieuw fiscaal kader en leeftijd 67 met 100k limiet	2015	Nieuwe pensioenreglement, uitvoeringsovereenkomsten, etc
Aanpassingen FTK	2015	Weer een nieuwe UFR, herberekeningen; introductie nieuwe haalbaarheidstudie en herstelplan, aanpassingen AB TN voor risicoprofiel, crisisplan, integriteitsrisico's etc..
Besluit BTW	2015	Ondanks uitspraak Europees Hof handhaving besluit BTW verplichting voor pensioenfonds
Wet communicatie	2015	Introductie Pensioen 1-2-3
Vereiste systematische risico-analyse	2015	Handhaving DNB
Nieuwe AOW leeftijd	2016	Aanpassing reglementen en inregeling
Meting van communicatie effectiviteit	2016	Kosten voor meting

duizend tot euro 411 duizend vanwege extra implementatiekosten door nieuwe fiscale wetgeving. Algemene kosten daalden van euro 536 duizend tot euro 475 duizend door het wegvallen van eenmalige kosten als diverse studies en kosten vernieuwing website.

Pensioenadministratiekosten per deelnemer bedroegen in 2016 euro 204 (2015: 174). In Nederland variëren kosten uitvoering bij pensioenfonds per tussen circa euro 100 en 1.500 (Bron: LCP Netherlands Werk In Uitvoering Bij Pensioenfonds 2014) en de kosten voor het fonds liggen onder het gemiddelde van vergelijkbare pensioenfonds betreft grootte in Nederland. *Verwachting:* het bestuur verwacht lagere eenmalige kosten.

6.3 Kosten vermogensbeheer

De kosten vermogensbeheer omvatten alle kosten voor het beheer van het vermogen, inclusief kosten Investerings Commissie. De vermogensbeheerkosten bij het pensioenfonds zijn laag omdat het bestuur een bewust kostenbeleid hanteert bij haar vermogensbeheer, bijvoorbeeld in haar keuze tussen actief en passief beheer, de complexiteit van de beleggingsproducten en de selectie van managers mede in relatie tot prestatievergoedingen. De vermogensbeheerkosten worden uitgedrukt als kosten ten opzichte van het totaal gemiddelde beheerde vermogen in honderdsten procenten ofwel 'basispunten'. In 2016 en 2015 zijn algemene kosten niet toegerekend aan vermogensbeheer. Indien dit wel wordt uitgevoerd, dan zal het effect hiervan beperkt blijven tot minder dan 1 basispunt.

In 2016 stegen de kosten vermogensbeheer (exclusief BTW) met (afgerond) 8 basispunten van 42 tot 50 basispunten door eenmalige afrekening van een performance fee van 2015. Exclusief deze kosten daalde de relatieve kosten tot 40 basispunten. De kosten zijn daarmee nog steeds, op basis van beschikbare benchmarks, laag. Benchmarkonderzoeken in Nederland (Bron: CEM 2015) geven aan dat Stichting Pensioenfonds SCA lagere dan gemiddelde kosten voor vermogensbeheer realiseert en een gemiddeld hoge toegevoegde waarde ('net added value').

Op korte, middellange en de lange termijn (vijf jaar conform tabel langjarige rendementen in **Hoofdstuk 7 Vermogensbeheer**) 'verdient het fonds de beleggingskosten terug' ten opzichte van virtuele belegging in de benchmark (zonder kosten). In 2017 zal het fonds een analyse maken van de performance van de feitelijk mix versus die van de strategische mix in relatie tot de kosten van het gevoerde beleid versus de strategische mix.

Stichting Pensioenfonds SCA
Historisch overzicht kosten pensioenfonds in euro x 1.000

	2016	% 1)	2015	%	2014	%	2013	%	2012	%
Vermogensbeheer (Bron MN)										
Beheervergoeding en IC	1.106	28	1.040	28	994	31	973	34	758	28
Performance gerelateerde kosten	405	10	92	2	15	0,5	0	0	6	0
Transactiekosten en overige kosten ex bewaarloon	399	10	355	9	157	5	208	7	418	16
Bewaarloon	70	2	72	2	59	2	44	2	35	1
Vermogensbeheer totale kosten	1.980	50	1.558	42	1.225	38				
BTW	55	1	56	1	56	2				
Vermogensbeheer incl BTW	2.035	51	1.614	43	1.280	40	1.225	43	1.216	45
Pensioenbeheer										
Pensioenadministratie	411		348		346					
Algemeen (niet toegerekend aan kosten verm. beheer)	475		536		293					
Pensioenbeheer totale kosten	886	24	884	24	639	20				
- waarvan kosten extern toezicht DNB en AFM	29		22		21					
Pensioenadministratie per deelnemer in euro	204		174		178					
BTW										
BTW % (gewogen)	21,0%		21,0%		21,0%		19,5%		19,0%	
Belasting Vermogensbeheer	55	1	56	1	56	2				
Belasting Pensioenbeheer	135	4	137	4	121	4				
Belasting totaal	190		193		177					
Belasting per deelnemer in euro	94		96		91					
Pensioenbeheer incl BTW	1.021	27	1.021	27	760	23	771	27	652	24
Uitvoeringskosten totaal	2.866	65	2.442	65	1.864	58				
Uitvoeringskosten totaal (incl BTW)	3.056	69	2.579	69	1.985	61	1.996	69	1.868	70
Aantal deelnemers (actieven en gepensioneerden)	2.015		1.999		1.946		1.956		1.989	
Gemiddelde vermogen in euro miljoen 2)	400		374		324		288		269	

1) Kosten uitgedrukt ten opzichte van gemiddelde vermogen x 100 (basispunten oftewel bps)

2) Gemiddeld vermogen over het jaar berekend door MN Services conform methodieken Pensioenfederatie

Stichting Pensioenfonds SCA
Kostenoverzicht vermogensbeheer 2016 (AUM in euro miljoen en kosten in euro x 1.000)

Kostenverzicht vermogensbeheer 2010 (AUM in euro miljoen en kosten in euro x 1.000)																
	AuM	Beheervergoeding						Per formance fee	Trans actie kosten	Overige kosten	Totaal transactie en overige kosten	Be- waar- loon	Totaal ex BTW	Totaal incl BTW		
	Gemiddeld belegd vermogen	Basis vergoeding MN	Basis vergoeding ext.man.	BTW	Vergoeding verrekenend in NAV	Totaal ex BTW	Totaal inc BTW						euro	basis punten	euro	basis punten
Matching Portefeuille	201	252	0	18	17	268	287	0	137	6	143		412	10	430	11
- Langlopende obligaties	112	89		19		89	108		30		30		119	3	138	3
- Bedrijfsobligaties	72	164				164	164		58	6	64		228	6	228	6
- Hypotheken	3				10	10	10				0		10	0	10	0
- Overlay beleggingen	16					0	0		41		41		41	1	41	1
- liquide middelen	-2	-1		0	6	5	5		8		8		13	0	13	0
- Notional Overlay	87															
Return Portefeuille	199	480	100	0	86	666	666	405	251	13	264		1.335	33	1.335	33
- EMD	37	224				224	224		126	4	129		353	9	353	9
- Aandelen Noord Amerika	38		30			30	30	3	10		10		43	1	43	1
- Aandelen Europa	46		70			70	70	402			0		472	12	472	12
-Aandelen Verre Oosten	13	13				13	13		0	2	2		15	0	15	0
- Aandelen opkomende markten	36	231				231	231		50	7	56		287	7	287	7
- Direct onroerend goed	25					0	0		37		37		37	1	37	1
- Indirect onroerend goed	3	12			86	98	98		25	1	26		124	3	124	3
- Valuta afdekking USD	-15					0	0		3		3		3	0	3	0
- Valuta afdekking JPY	22								1		1		1	0	1	0
- Notional Valuta afdekking	41															
Alg. vermogensbeheerkosten	na	172		36		172	208			-8	-8	70	234	6	270	7
Totaal	400	904	100	55	103	1.106	1.161	405	388	11	399	70	1.980	50	2.035	51

7. Vermogensbeheer

7.1 Samenvatting

In het bestuur en haar Investerings Commissie (IC) is uitgebreid gesproken over de ontwikkelingen van de wereldeconomie en mogelijke kansen en risico's voor de beleggingen. In het bijzonder is gesproken over diversificatie mogelijkheden in de Matching portefeuille (in relatie tot de lage renteniveau's), het niveau van de rente-afdekking en over mogelijkheden tot verdere spreiding van de Return portefeuille.

In 2016 is er een begin gemaakt met de opbouw van een hypotheek portefeuille en er is besloten om deze in 2017 verder uit te breiden tot 10% van de totale portefeuille.

Gelet op het huidige niveau van de rente, de toenemende kans op groei en inflatie in Europa en mogelijke afbouw van de 'Quantitative Easing' (QE) maatregelen van de ECB, streeft het bestuur ernaar om de renteafdekking aan de onderkant van de door sociale partners vastgestelde bandbreedte uit te voeren. Ultimo 2016 bedroeg de (feitelijke) rente-afdekking 46% en is begin 2017 op 41% gebracht. In de Return portefeuille is besloten de vastgoed portefeuille uit te breiden met zowel direct als indirect onroerend goed. Tevens is besloten de beleggingen in de Verenigde Staten meer te spreiden door ook te beleggen in ondernemingen genoteerd in de small en midcap Russel 2000 index.

Het pensioenfonds behaalde een rendement over 2016 van 9,5%. Het vijf-jarig gemiddelde jaarrendement bedraagt 8,5%.

7.2 Beleid en uitvoering

In 2016 is conform het 'Beleggingsplan 2016' uitvoering gegeven aan het beleggingsbeleid. Er zijn in 2015 diverse studies uitgevoerd (ALM, haalbaarheidsstudie- en toets) ter voorbereiding van de vastlegging van het risicoprofiel van het fonds door Sociale Partners. Sociale Partners hebben bepaald dat de strategische beleggingsportefeuille wordt uitgedrukt in een verhouding Matching en Return portefeuille. Het risicobudget wordt uitgedrukt in VEV en moet vallen binnen de grenzen van 117% en 126%. De middenpositie van deze VEV (122%) is gekozen tot leidraad voor de strategische mix, die in 2015 is berekend op 50% Matching en 50% Return. De VEV grens van 126% is niet hoger dan het VEV risico in 2008 van voor de herstelfase. Het risicoprofiel en de bandbreedtes zijn in 2016 ongewijzigd gebleven:

Stichting Pensioenfonds SCA		
Risicoprofiel en bandbreedtes		
Risico	Midden	Bandbreedte
Vereist Eigen Vermogen (VEV)	122%	117%-126%
Strategische Matching/Return verhouding	50%/50%	
Rente-afdekking	50%	max 10%-punt tov Matching
Valuta afdekking US dollar	50%	plus-min 10%
Valuta afdekking Britse pond	90%	idem
Valuta afdekking Japanse Yen	90%	idem
Liquiditeitsbuffer		1%-4%
Balansrisico (geen sturingsmiddel)	10%	8%-12%

7.3 Stand beleggingen

Stichting Pensioenfonds SCA

Historische ontwikkeling beheerde vermogen in euro miljoen

	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Matching Portefeuille	187,6	181,3	190,0	158,7	172,7	165,4
- Vastrentend	179,5	170,2	176,0	153,3	158,3	121,3
- Matching Overlay	8,8	7,9	13,3	-2,7	-0,4	16,8
- Liquiditeiten	-0,7	3,1	0,7	8,1	14,8	27,3
Return Portefeuille	221,3	188,4	169,3	134,3	115,0	75,4
- Aandelen	146,3	133,7	120,3	98,7	86,2	67,0
- Onroerend Goed	36,0	20,0	16,5	7,8	8,4	8,3
- Valuta afdekking	0,1	0	0,1	nvt	nvt	0,0
- Obligaties opkomende markten	38,9	34,7	32,4	27,8	20,3	nvt
Totaal Portefeuille	408,9	369,7	359,3	293,0	287,6	240,7
Totaal Rendement	9,5%	1,1%	20,3%	0,50%	12,2%	8,5%
Totaal Rendement Benchmark	9,5%	0,8%	21%	0,20%	12,6%	8,3%

De Matching portefeuille bestaat uit beleggingsklassen met de laagste risico's zoals staats- en bedrijfsobligaties, hypotheek, rente afdekking en liquiditeiten. De beleggingsklassen hebben een bepaalde looptijd

waarmee het renterisico van de verplichtingen wordt afgedekt ('matching', zie ook **Hoofdstuk 16.6. Renterisico S1**).

Return portefeuille: hierin zijn beleggingen ondergebracht met een hoger risicoprofiel dan in de Matching portefeuille zoals obligaties van opkomende markten, aandelen en vastgoed. De (historische) ontwikkeling van de portefeuille wordt in de tabellen weergegeven.

De investeringscommissie (IC) heeft in 2016 negen keer overlegd, waaronder meerdere keren over de effecten van 'Brexite' en discussie over beleggingen in de Russel 2000 index.

In november 2016 is het 'Beleggingsplan 2017' goedgekeurd door het bestuur. Net als in 2016 wordt gestreefd naar verdere diversificatie in de Matching en Return Portefeuille. In hoofdlijnen blijft het beleid ongewijzigd.

Gedurende het jaar is er dagelijks contact met de fiduciair uitvoerder MN en wanneer nodig met leden van het IC en het bestuur. MN voorziet het pensioenfonds door het jaar heen van monitoringverslagen (week, maand en kwartaal), notities met informatie over markten of overwegingen en het bestuur geeft opdrachten via schriftelijke instructies. Het risicoprofiel van de beleggingen wordt continue gemonitord.

De governancestructuur voor uitbesteding vermogensbeheer aan MN is georganiseerd via contracten, SLA's en externe rapportage over interne controle (AO/IC). Het bestuur en de IC wordt doorlopend op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen bij overige drie vermogensbeheerders, Alterra (vastgoed Nederland), Blackrock (aandelen Europa en de VS) en Syntus Achmea Real Estate and Finance, SAREF, Hypotheken fonds (hypotheek in Nederland).

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen:

Het fonds voert een 'Environment Social Governance' (ESG) beleid (in Nederlands: Maatschappelijk Verantwoord Beleggen MVB) als vastgelegd in de 'Investment Believes' en het jaarlijkse beleggingsplan. MN heeft hiertoe een beleid ontwikkeld dat wordt gevolgd door het fonds. MN is ondertekenaar van de Principles for Responsible Investment (Principles voor Verantwoord Beleggen), een organisatie ondersteund door de Verenigde Naties en ontwikkelaar van een wereldwijde standaard voor verantwoorde beleggen. De pijlers van het beleid zijn **uitsluiting, ESG-integratie, actief aandeelhouderschap en klimaat**.

Uitsluiting: het uitsluitingsbeleid bepaalt welke ondernemingen en landen van mogelijke investeringen worden uitgesloten wegens betrokkenheid bij respectievelijk controversiële producten of naar aanleiding van sancties uitgevaardigd door de Verenigde Naties of Europese Unie. In 2016 is het bestaande beleid ongewijzigd gebleven.

ESG-integratie: ESG-integratie betekent het systematisch meewegen van de mogelijke invloeden van mens, milieu en ondernemingsbestuur in de beleggingsbeslissingen. Op deze manier is het mogelijk om beursgenoteerde bedrijven op basis van hun ESG-prestaties een score te geven. Een zwakke score kan leiden tot uitsluiting (ook wel "negative screening" genoemd), sterke scores tot insluiting ("positive screening"). In het geval van actieve beleggingsmandaten worden ESG-factoren in de bedrijfsanalyses meegewogen. Waar mogelijk verwacht het fonds van (externe) managers dat zij ESG-factoren in het beleggingsbeleid meenemen. In 2016 is het aantal ondertekenaars van de Principles voor Verantwoord Beleggen (PRI) onder externe managers opnieuw gestegen. Ook is de kwaliteit van het ESG-beleid onder externe managers gestegen en zijn zij beter in staat gebleken over de resultaten van een ESG-beleid te rapporteren.

Actief aandeelhouderschap: het fonds stelt zich namens haar deelnemers op als een actief aandeelhouder. Dit bestaat uit het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en het uitvoeren van een constructieve dialoog met bedrijven waarin belegd wordt.

Stemmen: Het stembeleid van het fonds wordt uitgevoerd voor de ondernemingen waarin wordt belegd. Middels het uitoefenen van stemrechten op aandeelhoudersvergaderingen beïnvloedt het fonds het bestuursbeleid van ondernemingen. Hiermee voldoet het fonds aan de eisen die de wetgever stelt aan institutionele beleggers zoals pensioenfondsen.

Stichting Pensioenfonds SCA
Portefeuille beleggingen en rendementen

	2016					2015	
	Waarde	% belang	Strategische norm	Rendement	Rendement Benchmark	Waarde	% belang
Matching Portefeuille	187,6	46%	50%	9,6%	9,4%	181,3	49%
Vastrentende waarden	179,5	44%		9,4%	9,1%	170,3	46%
- Langlopende Staatsobligaties Europa	85,0	21%	25%	10,8%	10,8%	110,7	30%
- Bedrijfsobligaties Europa	75,6	18%	25%	5,3%	5,1%	59	16%
- Hypotheken	18,9	5%		-1,4%	-2,1%	0	0%
Rente Swaps	8,8	2%		10,2%	10,2%	7,9	2%
Liquiditeiten	-0,7	0%		0,8%	0,4%	3,1	1%
Return Portefeuille	221,3	54%	50%	8,7%	8,5%	188,4	51%
Aandelen	146,4	36%	30%	8,5%	8,2%	133,7	36%
- Europa	49,8	12%		1,4%	2,4%	49,1	13%
- Verenigde Staten	41,7	10%		13,3%	13,0%	36,7	10%
- Verre Oosten	15,0	4%		1,9%	1,6%	13,1	4%
- Opkomende markten	39,9	10%		15,8%	13,7%	34,8	9%
Onroerend Goed	36,0	9%	10%	5,9%	6,1%	20	5%
Obligaties opkomende markten	38,9	10%	10%	12,9%	12,5%	34,7	9%
Totaal portefeuille beleggingen	408,9	100%	100%	9,5%	9,5%	369,7	100%
Totaal activa							
In de totale portefeuille zit inbegrepen:							
- Lopende interest beleggingen	-0,4					0,0	
- Overige vorderingen en verkopen beleggingen	-0,6					-0,1	
- Liquide middelen beleggingen	-8,0					0,0	
- Derivaten met negatieve marktwaardering	6,0					2,0	
- Overige verplichtingen en aankopen beleggingen	13,0					9,0	
Balanswaarde beleggingen risico pensioen	418,9					380,6	
Langjarige rendementen							
Rendement gemiddeld per jaar	Beleggingen rendement	Verplichtingen (marktrente)	Beleggingen Benchmark	Overrendement tov verpl.	Overrendement tov benchmark		
1 jaars voortschrijdend	9,5%	10,2%	9,5%	-0,8%	0,0%		
3 jaars voortschrijdend	10,0%	13,1%	10,0%	-3,0%	0,0%		
5 jaars voortschrijdend	8,5%	8,2%	8,5%	0,3%	0,0%		

In 2016 werden er op 1685 aandeelhoudersvergaderingen stemmen uitgebracht, dit komt overeen met meer dan 90% van de vergaderingen.

Klimaat: In aansluiting op maatschappelijke ontwikkelingen zoals het klimaatakkoord van Parijs in 2015 heeft het fonds een klimaatbeleid opgesteld. Het fonds voelt zich verantwoordelijk om mee te helpen om de imprint van de mens op het systeem aarde (met name ontbossing en CO2 uitstoot) te verminderen. Klimaatverandering is ook integraal onderdeel van systeem aarde, los van de invloed van de mens. Het fonds streeft ernaar ook een bijdrage te leveren aan investeringen die nodig zijn om de mens te beschermen tegen de impact van klimaatverandering.

Toelichting ontwikkelingen

Het belegde vermogen (exclusief balansposten) is in 2016 toegenomen met euro 39,2 miljoen van euro 369,7 miljoen tot 408,9 miljoen.

Vastrentende waarden: tot en met september is de rente gedaald mede als gevolg van het beleid van de Europese Central Bank. Daarna is de rente weer enigszins gestegen door vooruitzicht op toenemende groei en kans op inflatie. Ultimo 2016 was de reële rente nog wel lager dan aan het begin van het jaar. Voor geheel 2016 resulteerde dit in een positieve waardeontwikkeling van de vastrentende waarden (9,6%).

Zakelijke waarden: de aandelen lieten in het eerste kwartaal een daling van de waarden zien, maar in de rest van het jaar nam het vertrouwen toe. In het vierde kwartaal was er een ware beursrally in de Verenigde Staten op basis van het 'Trump effect' van hogere investeringen en groei voor 2017 en 2018. Ook in Azië werden de verwachtingen weer wat gunstiger, met positieve uitwerking op de aandelen maar ook op het schuldpapier. Uitbreiding van de investeringen in de sector woningen (besluit september 2015) in 2016 hebben geen windeieren gelegd. Juist deze sector profiteerde optimaal van het herstel van de Nederlandse woningmarkt. Over geheel 2016 is het rendement van zakelijke waarden uitgekomen op 8,7% en voor de totale portefeuille op 9,5%.

De belangrijkste besluiten/maatregelen in 2016 waren:

- Uitvoering besluit (2015) investering in Nederlandse hypotheek van het Syntus Achmea Real Estate and Finance (SAREF) Hypotheken fonds;
- Uitvoering besluit (2015) uitbreiding vastgoedportefeuille in Nederlandse woningen (via Altera);
- Diversificatie van beleggingen in Amerikaanse ondernemingen door nieuw belang in small en midcap bedrijven via de Russel 2000 index. De Amerikaanse beleggingen (circa euro 42 miljoen) zijn eind 2016 opgebouwd uit 75% S&P500 en 25% uit Russel 2000. De manager voor beide beleggingen is Blackrock;

- Rente-afdekking: het fonds streeft naar een rente-afdekking aan de onderkant van de bandbreedte van sociale partners (rond de 40%). Voor de Brexit is de renteafdekking vanwege onzekerheid tijdelijk verhoogd tot 50%. Op basis van nieuwe economische vooruitzichten voor Europa en een geringer verwacht Brexit-effect is de rente-afdekking eind 2016 teruggebracht op 46%. In begin 2017 is de renteafdekking verder verlaagd tot 41%;
- Aanpassing van de DC 'standaard beleggingsportefeuille' vanaf 60 jaar: bij (DC kapitaal) inkoop wordt gerekend met 10 jaar gedempte rente, terwijl de waardering van de obligatiebeleggingen in de DC beleggingen van de individuele deelnemers plaatsvindt op dagrente. Bij stijging van de rente is er dus sprake van een groot renterisico voor de oudere deelnemer die met de standaard (life-cycle) belegging hoofdzakelijk in obligaties zijn belegd. Het bestuur heeft, na advies van de IC en overleg tussen IC en ABN Amro, besloten dit renterisico te verlagen door voor alle deelnemers ouder dan 63 jaar alle beleggingen om te zetten in liquiditeiten en vanaf 60-63 versneld obligaties af te bouwen door omzetting naar liquiditeiten. De uitvoering heeft plaatsgevonden in juni 2016 (na communicatie met individuele brief). Nadien is de rente gestegen, waarmee de ingreep succesvol was.

7.4 Overige ontwikkelingen

Per 4 januari 2016 is de heer R. van Sintemaartensdijk benoemd tot lid IC. In het jaar is mevrouw C. Quint (bestuurslid Stichting Pensioenfonds SCA) toetreden als aspirant lid van de IC. Zij volgt interne opleidingen zodat zij benoemd kan worden tot lid.

7.5 Kosten vermogensbeheer

Vermogensbeheerkosten zijn inzichtelijk gemaakt conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en worden nader toegelicht in **Hoofdstuk 6 Kosten**.

7.6 Verwachtingen

Ondanks grotere politieke onzekerheden (Brexit, verkiezingen en onzekerheden in en over Europa, Trump effect, ontwikkeling vrije handelsverkeer, relatie VS versus China) lijkt de groei in 2017 wereldwijd wat aan te trekken. Financiële Markten hebben hierop al een voorschot genomen.

De volatiliteit op de markten is toegenomen en toekomst-scenario's lopen meer uiteen. Indien de groei aanhoudt zou dit kunnen leiden tot een wat hogere inflatie en mogelijk hogere rente.

8. Administratie

8.1 Samenvatting

Belangrijke ontwikkelingen in 2016 waren:

- het implementeren van de actuele pensioenregeling in de administratie;
- het actualiseren van de pensioenplanner;
- het implementeren van de nieuwe Wet Pensioencommunicatie in de administratie en communicatiemiddelen van SPSCA;
- de verzending van het UPO aan alle deelnemers, arbeidsongeschikten en pensioengerechtigden;
- het actualiseren van het herstelplan.

8.2 Beleid

Administratie:

De pensioen- en de financiële administratie wordt uitgevoerd door AZL N.V. te Heerlen. AZL beschikt over een ISAE3402 type 2 en een ISAE-3000 rapportage die inzicht en zekerheid verschaffen over de opzet, bestaan en de werking van de interne beheersing. AZL rapporteert op kwartaalbasis aan het pensioenfonds over de belangrijkste ontwikkelingen in de administratie en de naleving van de gemaakte afspraken.

Implementatie 'Pensioenreglement 2015':

Het jaar 2016 heeft in het teken gestaan van de implementatie van de pensioenregeling die per 1 januari 2015 in werking is getreden in het pensioenadministratiesysteem van AZL. Deze implementatie is in het verslagjaar afgerond.

Ook de 'Pensioenplanner' is in 2016 aangepast, zodat de deelnemers van het pensioenfonds hun pensioensituatie kunnen inzien en berekeningen kunnen maken op basis van het actuele pensioenreglement. De pensioenplanner is een belangrijk middel voor deelnemers om inzicht te krijgen in en keuzes te maken met betrekking tot hun pensioensituatie. SPSCA heeft daarom samen met AZL veel aandacht besteedt aan een goede inrichting en een goed functioneren van de pensioenplanner.

Wet Pensioencommunicatie en administratie

Naast de actuele pensioenregeling, heeft SPSCA in 2016 ook de Wet Pensioencommunicatie geïmplementeerd. Dit heeft onder meer geleid tot wijziging van diverse communicatiemiddelen van SPSCA. Het pensioenfonds en AZL hebben in dat kader Pensioen 1-2-3 ingericht. Dit vervangt de voormalige startbrief voor nieuwe deelnemers en biedt gelaagde informatie over de pensioenregeling. Ook bestaande en oud-deelnemers kunnen hier relevante informatie over de pensioenregeling vinden.

Daarnaast is in 2016 de Pensioenvergelijker ingericht. Hiermee kunnen de pensioenregelingen van verschillende werkgevers op gestructureerde wijze met elkaar vergeleken worden om (oud-)deelnemers zo te assisteren bij het maken van een keuze over waardeoverdracht.

AZL verstrekt Pensioen 1-2-3 en de Pensioenvergelijker aan alle nieuwe deelnemers. De informatie is tevens beschikbaar gesteld op de website van het fonds.

Verzending UPO

De Uniforme Pensioenoverzichten (UPO) zijn voor de deelnemers en arbeidsongeschikten in september 2016 verzonden. De pensioengerechtigden hebben in december 2016 het jaarlijks UPO ontvangen. Gewezen deelnemers ontvangen eens in de vijf jaar een UPO. Voor het laatst hebben zij in november 2015 een UPO ontvangen.

Herstelplan

In 2015 heeft SPSCA op grond van de nieuwe wettelijke regels, het zogeheten nFTK, een herstelplan opgesteld. Dit herstelplan is in 2016 geactualiseerd, omdat de financiële positie van SPSCA einde 2015 nog niet goed genoeg was.

Uit het geactualiseerde herstelplan bleek dat er nog geen reden was voor aanvullende maatregelen. Op basis van het herstelplan verwacht het fonds namelijk om binnen de wettelijke termijn de vereiste beleidsdekkingsgraad te bereiken.

Begin 2017 is het herstelplan opnieuw geactualiseerd. Er is geen noodzaak gebleken om in 2017 aanvullende maatregelen te nemen.

8.3 Verwachtingen

Pensioenfondsen dienen vanaf 1 januari 2017 een volledig herziene opzet van het UPO te hanteren. Dit nieuwe model zal in 2017 voor het eerst worden verstuurd naar de deelnemers, arbeidsongeschikten en gepensioneerden van SPSCA.

In 2017 zal er tevens aandacht zijn voor de administratieve gevolgen van verhoging van de fiscale pensioenrichtleeftijd naar 68 jaar per 1 januari 2018. De sociale partners dienen in 2017 een besluit te nemen over de gevolgen voor de pensioenregeling. Een eventuele wijziging van de pensioenregeling dient vervolgens in de administratie te worden geïmplementeerd.

9. Communicatie

9.1 Samenvatting

In 2016 waren de ontwikkelingen rondom communicatie:

- Individuele brief over aanpassing van de ‘standaardbelegging’ van de Beschikbare premie regeling (zie ook **Hoofdstuk 7 Vermogensbeheer**)
- Update Communicatieplan;
- Introductie pensioen 1-2-3 en pensioenvergelijker (zie ook **Hoofdstuk 8 Administratie**);
- Introductie van een ‘Pensioenspreekuur’ met uitleg over de SCA pensioenregeling en toelichting op de pensioenplanner op basis van individueel pensioen;
- Meeting effectiviteit communicatie. Deelnemers geven een hoge waardering hiervoor met een cijfer 8,1. De hoogste waardering is er voor het initiatief van het Pensioenspreekuur met een cijfer 9-10.

De website is een belangrijk communicatiemedium voor nieuwsberichten, kwartaalupdates, brochures en documenten, verantwoording door bestuur en (achtergrond)informatie over de pensioenregelingen, etc., etc.. De website wordt hooggewaardeerd met een cijfer 8.

9.2 Beleid en uitvoering 2016

Het bestuur streeft naar heldere en tijdige communicatie met deelnemers.

Het bestuur gebruikt hiervoor diverse mediaplatforms zoals:

- Website;
- Voorlichtingssessies aan deelnemers en/of ondernemingsraden;
- Updates in de werkgeverspublicaties als de Absorber, individuele communicatie per brief zover het individuele pensioentoezeggingen betreffen;
- Het Pensioenspreekuur (nieuw initiatief vanaf 2016) dat wordt uitgevoerd door de Directie van het fonds en
- Bereikbaarheid/aanspreekbaarheid bestuurders en directie.

De website biedt uitgebreide, actuele en tijdige informatie (niet limitatief) over:

- Inzicht in eigen pensioensituatie via een gesloten website via DigiD login;
- Informatie over pensionering en individuele planning daarvan via de *Pensioenplanner*;
- De pensioenregelingen;
- Veel gestelde vragen;
- Informatie over de financiële positie van het fonds;
- Organisatie van het fonds;
- Nieuwsberichten over pensioenissues en het fonds;
- Bundeling van documenten als formulieren, regelingen, jaarverslagen, nieuwsberichten, teksten Absorber, etc., etc..

Het bestuur wordt per kwartaal geïnformeerd over het gebruik van de website. Het bestuur is verheugd dat er een duidelijke toename is waar te nemen.

Twee belangrijke ontwikkelingen in 2016 waren de introductie van het Pensioenspreekuur en meting van de effectiviteit van de communicatie.

Het Pensioenspreekuur is bedoeld om deelnemers de pensioenregeling van SCA toe te lichten, uitleg te geven over overheidsmaatregelen zoals AOW leeftijd en om via de pensioenplanner deelnemers te helpen inzicht te krijgen in hun individuele pensioensituatie. Dit Pensioenspreekuur is een schot in de roos. Deelnemers zijn enthousiast omdat zij hiermee de pensioenregeling begrijpen en vertrouwen, inzicht krijgen in hun pensioensituatie en controle krijgen over verdere (pensioen)planning.

Het aantal aanmeldingen voor het Pensioenspreekuur is hoog met zo’n 20%-30% per vestiging. Het spreekuur is vooralsnog uitgerold in SCA-vestigingen Suameer, Hoogezand en Zeist, overige vestigingen staan voor 2017 op de planning.

De meeting van de effectiviteit van de communicatie vindt plaats middels een enquêteformulier. Deelnemers geven aan de communicatie goed te waarderen met een gemiddeld cijfer van een 8,1. Het Pensioenspreekuur scoort zeer hoog (9-10), de website krijgt een waardering 8. Het bestuur is verheugd met deze hoge waarderingen en ziet hier de reflectie van haar inspanningen voor ‘best-practice’ communicatie.

Voor communicatie zijn er tal van wettelijke vereisten, zoals bijvoorbeeld de individuele communicatie rondom de toegekende indexatie (via individuele ‘indexatiebrieven’). Samen met de administrateur AZL wordt deze wettelijke communicatie uitgevoerd. De directie is in doorlopend overleg met AZL om de communicatie optimaal te houden.

9.3 Verwachtingen

Het bestuur en directie streven ernaar het Pensioenspreekuur verder uit te rollen over alle SCA-vestigingen.

10. Pensioenregeling, premie-, franchise- en indexatiebeleid

10.1 Pensioenregeling

Historie: in 2006 is een hybride pensioenregeling geïntroduceerd, bestaande uit:

- Middelloodregeling met voorwaardelijke indexatie
- Beschikbare premiereregeling (verplichte deelname) en
- Vrijwillige spaar regeling.

Bij een pensioenleeftijd van 65 bedroeg het totale opbouwpercentage de fiscaal maximale 2,25%. De franchise van de regeling lag aanzienlijk hoger dan de minimale fiscale franchise (voor ontwikkeling franchise zie tabel in **Hoofdstuk 10.4**).

Ook was er sprake van een VPL-overgangsregeling met een eigen premiestelling. De VPL-rechten zijn in 2006 berekend conform een overeengekomen methodiek tussen werkgever en vakbonden. De rechten zijn voorwaardelijk en de werkgever is verantwoordelijk voor affinanciering tenzij anders wordt overeengekomen met de vakbonden. Het pensioenfonds voert de regeling uit.

Ingaande vanaf 1 juni 2012 zijn sociale partners een tijdelijke aanpassing van de regeling overeengekomen. Het opbouwpercentage is verlaagd van 1,75% tot 1,54% (bij gelijke pensioenleeftijd van 65 jaar), zijnde het actuariële equivalent van de 2%-punt premieverhoging. De tijdelijke regeling gold tot 31 december 2013. Het opbouwpercentage van de regeling (exclusief de VPL-overgangsregeling) daalde daardoor tot 2,05%.

In december 2013 bleek dat sociale partners nog geen overeenstemming hadden bereikt voor een nieuwe regeling vanaf 1 januari 2014. Het pensioenfondsbestuur heeft toen, ter vermindering van fiscale bovenmatigheid, voorgesteld (en door sociale partners akkoord bevonden) de oude regeling, met aanpassingen vanwege het nieuwe fiscale kader per 1 januari 2014 (bij pensioenleeftijd 65 jaar een maximale opbouw van 1,84%) per het nieuwe jaar in te voeren en de premie voor de totale regeling te herstellen tot het niveau van januari 2012 van 21,4%. Voor alle aangesloten SCA ondernemingen is daarmee de regeling en de premie weer gelijk geworden.

Vanaf 2015:

Vanaf 1 januari geldt het 'Pensioenreglement 2015', op hoofdlijnen dezelfde hybride regeling als de regeling uit 2006 maar dan binnen de nieuwe fiscale kaders van 2014 en 2015. De pensioenrichtleeftijd is 67 jaar, er is een maximale fiscale opbouw van 1,875% (1,5% voor de DB en circa 0,375%) voor de DC) per jaar tot een maximum salaris van (2015) 100.000 (geïndexeerd) en een franchise (2015) van euro 13.449 (geïndexeerd). Er is een voorwaardelijk indexatieambitie. De fiscale ruimte voor de vrijwillige spaarregeling is vervallen.

Het historisch overzicht van de regeling (opbouwpercentages) is als volgt:

Pensioenregeling opbouwpercentages %

	2015 2016	2014	2013	2012 1 juni-31 dec	2012 1 jan-31 mei	2006 2011
Pensioenleeftijd	67	65	65	65	65	65
Middellood	1,500%	1,75%	1,54%	1,54%	1,75%	1,75%
Besch. Premie	0,375%	0,09%	0,43%	0,43%	0,43%	0,43%
Vrijwillig spaar	0,000%	0,00%	0,07%	0,07%	0,07%	0,07%
Totaal	1,875%	1,84%	2,04%	2,04%	2,25%	2,25%

10.2 Premiebeleid

Het historisch premieverloop voor de SCA ondernemingen is als volgt:

Stichting Pensioenfonds SCA

Pensioenpremie (% salarissom)

	2015 2016	2014	2013	2012 1 juni-31 dec	2012 1 jan-31 mei	2006 2011
Middellood	17,7%	18,0%	15,0%	14,7%	16,6%	14,6%
Beschik. Premie	2,8%	1,8%	2,8%	2,8%	2,8%	2,8%
Totaal sub totaal	20,5%	19,8%	17,8%	17,5%	19,4%	17,4%
VPL-regeling	1,6%	1,6%	1,6%	1,9%	2,0%	2,0%
Totaal	22,1%	21,4%	19,4%	19,4%	21,4%	19,4%

De ondernemingen zijn verantwoordelijk voor de (fysieke) betaling van de premie aan het pensioenfonds. Het fonds berekent de kostendeekkende premie op basis van 10 jaars gedempte premie. De verdeling van de premie tussen werkgever en werknemers is de verantwoording van de sociale partners en kan per aangesloten onderneming verschillen.

De methodiek voor bepaling van de premie van de (aangesloten) onderneming(en) en mogelijke bijstortingen zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomsten. De aangesloten ondernemingen (zie ook **Hoofdstuk 2, aangesloten ondernemingen**) hebben ieder hun eigen uitvoeringsovereenkomst, met mogelijk specifieke, afwijkende bepalingen. Besluiten over de premie, franchise en indexatie zijn conform bepaalde in de uitvoeringsovereenkomsten.

10.3 Kostendekkende, gedempte en ontvangen premie

De pensioenwet schrijft voor dat de ontvangen premie in beginsel tenminste gelijk dient te zijn aan de conform de ABTN vastgesteld gedempte premie. Ook wordt door de actuaire een vergelijking gemaakt met het niveau van de kostendekkende premie. In 2016 en 2015 waren de premies als volgt:

Stichting Pensioenfonds SCA			
Overzicht van betaalde premies x 1.000 euro			
	2016	2015	
De feitelijke premie bedraagt	13.571	14.027	
De kostendekkende premie bedraagt	16.700	15.816	
De gedempte premie bedraagt	12.349	12.022	
<i>De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:</i>	<i>16.700</i>	<i>15.816</i>	
- Actuaireel benodigd	12.947	12.111	
- Opslag in stand houden vereist vermogen	2.100	2.005	
- Opslag voor uitvoeringskosten	857	865	
- Risicopremies overlijden en arbeidsongeschiktheid	796	835	
- Actuaireel benodigd ten behoeven van toeslagverlening	0	0	
<i>De gedempte premie is als volgt samengesteld:</i>	<i>12.349</i>	<i>12.022</i>	
- Actuaireel benodigd	9.241	8.895	
- Opslag in stand houden vereist vermogen	1.455	1.427	
- Opslag voor uitvoeringskosten	857	865	
- Risicopremies overlijden en arbeidsongeschiktheid	796	835	
- Actuaireel benodigd ten behoeven van toeslagverlening	0	0	

De actuaire is van mening dat de ontvangen premies toereikend zijn.

10.4 Franchise

De aanpassingen van de franchises bij het fonds heeft plaatsgevonden conform de in de pensioenreglementen vastgelegde indexen en aanvullende bestuursbesluiten daaromtrent. De franchises zijn hoger dan het fiscaal toegestane minimumbedragen.

Franchises in euro			
	2016	2015	2014
Middelloodn regeling	13.780	13.449	17.861

10.5 Voorwaardelijk indexatiebeleid

Het Pensioenreglement 2015 kent een middelloodn-regelingen met een voorwaardelijk indexatiebeleid waarbij, afhankelijk van de financiële positie, jaarlijks per 1 januari indexaties kunnen worden verleend. De indexatieverlening wordt toegepast per (1) de (actieve)deelnemers, (2) de pensioengerechtigden en de gewezen deelnemers. Er wordt geen premie betaald voor indexatie en er is geen bestemmingsreserve voor indexatie. Eventuele indexatie wordt betaald uit behaalde rendementen.

De referentie-indexen en bepaling rondom de voorwaardelijkheid zijn vastgesteld in de uitvoeringsovereenkomsten, reglementen en ABTN's van het fonds en zijn als volgt:

Stichting Pensioenfonds SCA Voorwaardelijk indexatiebeleid

Indexatie (actieve) deelnemers	Gewogen gemiddelde CAO loonstijging voorgaande jaar
Indexatie pensioengerechtigden en gewezen deelnemers	CPI, afgeleid, alle huishoudens, oktober-oktober
Indexatie pre-pensioeners	Idem pensioengerechtigden
Bepaling voorwaardelijkheid	Geen indexatie indien beleidsdekkingsgraad lager is dan 110% lineaire toekenning indexatie bij beleidsdekkingsgraad 110%-120%
Inhaalindexatie	Mogelijk tot max 5 jr

In februari 2016 heeft het bestuur van Stichting Pensioenfonds SCA besloten geen indexatie toe te kennen per 1 januari 2016, de totale koopsom van deze indexatie (stijging van de verplichtingen) bedroeg euro 0.

De opgebouwde pensioenen zijn vanaf 2006 voor de deelnemers als volgt geïndexeerd:

Stichting Pensioenfonds SCA Indexatie (actieve) deelnemers

per 1-jan	index	toekenning %	indexatie
2006	1,25%	100%	1,25%
2007	1,80%	100%	1,80%
2008	1,90%	100%	1,90%
2009	3,40%	0%	0%
2010	3,04%	50%	1,52%
2011	1,25%	0%	0%
2012	1,97%	0%	0%
2013	2,16%	0%	0%
2014	2,00%	100%	2,00%
2015	1,57%	0%	0%
2016	1,52%	0%	0%

Stichting Pensioenfonds SCA Indexatie pensioengerechtigden, gewezen deelnemers en prepensioeners

per 1-jan	index	toekenning %	indexatie
2006	1,45%	161%	2,335%
2007	1,25%	171%	2,135%
2008	1,50%	100%	1,5%
2009	2,53%	0%	0%
2010	0,40%	50%	0,2%
2011	1,38%	0%	0%
2012	2,33%	0%	0%
2013	2,03%	0%	0%
2014	0,90%	100%	0,90%
2015	0,75%	0%	0%
2016	0,41%	0%	0%

11. Risicobeheersing

11.1 Samenvatting

Het bestuur hanteert een systematisch Integraal Risico Management (IRM). Hiertoe heeft zij een IRM-risicomatrix opgesteld die op een daartoe extra gehouden bestuursvergadering van 6 januari 2016 is vastgesteld.

De IRM is een 360 graden risicoanalyse voor het fonds. Hierbij is ten doel gesteld om de risico's 'contained' (effectief) te identificeren, te analyseren, de risicomitigerende maatregelen te benoemen en actiepunten te identificeren.

De IRM is gebaseerd op (1) analyse bruto risico's (met kwantificering daarvan) (2) bepaling risico-acceptatieniveau, (3) beschrijving mitigerende maatregelen en (4) bepaling overblijvend (netto) risico, (5) bepaling of dit risico valt binnen nettorisicoacceptatieniveau en (6) bepaling eventuele actiepunten. Het netto risico wordt kwantitatief bepaald en is een vermenigvuldiging van kans op het overblijvende risico na de mitigerende maatregelen keer de impact van het risico op de dekkinggraad van het fonds.

Bij de IRM zijn alle risico's gecategoriseerd in drie hoofdrisicogroepen met diverse subgroepen. In onderstaande tabel wordt de IRM en de uitkomsten samengevat.

Stichting Pensioenfonds SCA
IRM samenvatting

Hoofdcategorie	Subcategorie	netto risico	aantal	Acceptabel?	AP
1 Financiële risico's	FR1 Kernzaken (6)	4	1	1	ja 0
	FR2 FTK factoren (8)	6	1	1	ja 0
	FR3 Overige (7)	4	1	2	ja 0
2 Niet financiële risico's	NFR1 Bestuur (4)	4			ja 0
	NFR2 Omgeving (1)	1			ja 0
	NFR3 Operationeel (1)	1			ja 0
	NFR4 Juridisch (2)	1			ja 1
	NFR5 IT (1)	1	1		ja/nee 1
	NFR6 Communicatie (1)	1			ja 0
	NFR7 Uitbesteding (12)	12			ja 0
3 integriteitsrisico's	IR1 Belangenverst. (5)	5			ja 0
	IR2 Corruptie (1)	1			ja 0
	IR3 Cybercrime (4)	4			ja 0
	IR4 Fraude (2)	2			ja 0
	IR5 Gedrag (1)	1			ja 0
	IR6 Voorkennis (1)	1			ja 0
	IR7 Sanctie wet (1)	1			ja 0
	IR8 Fiscus (1)	1			ja 0
	IR9 Witwassen (1)	1			ja 0

AP is actiepunt

 FIRM risicokwalificatie: kans en impact zijn laag, het risico is acceptabel met impact op dekkinggraad met circa max 2%3%punt
 idem, gemiddeld, het risico vereist nader onderzoek en eventueel (aanvullende) maatregelen. Potentiele impact op dekkinggraad circa 2%5%punt
 Idem, Ook na het nemen van eventuele mitigerende maatregelen is het risico hoog. Gegeven de risico-appetite van het bestuur neemt het bestuur nadere maatregelen te Potentiele negatieve impact op de dekkinggraad >5%punt

De belangrijkste conclusies en uitkomsten van de IRM zijn:

- Hoge, netto risico's (rood) kunnen het gevolg zijn van de risicoambitie van het bestuur, zoals bij keuze voor risicovolle beleggingen als aandelen om rendement te behalen. Een andere reden kan zijn dat deze risico's niet te sturen zijn, zoals politieke wetgeving. In deze categorie staat het risico van benchmarkkeuze wel open en is aandachtspunt.

- Geïdentificeerde gemiddelde risico's (geel) betreffen risico's als gedeeltelijke renteafdekking, reservetekort, en het risico van onvoorspelbaarheid van maatregelen van de toezichthouders. De IT-risico's dienen beter geïdentificeerd te worden om na te gaan wat de werkelijke overblijvende risico's zijn. Hier is een actiepunt voor opgesteld.
- De meeste risico's zijn met de mitigerende risico's laag. Juridische risico's als zorgplichtrisico's zijn laag, maar documenten dienen continu beoordeeld te worden op compleetheid en juridische toereikendheid.
- Integriteitsrisico's zijn onderdeel van de IRM en zijn op basis van DNB analysesystematiek geanalyseerd. De brutorisico's zijn laag met uitzondering van de Cybercrime risico's. De nettorisico's zijn klein.
- Algemeen: uit de IRM analyse blijkt dat mitigerende maatregelen zijn beschreven en hun oorsprong hebben in diverse documenten als statuten, pensioenreglementen, uitvoeringsovereenkomsten overige reglementen als gedragscode, deskundigheidsplan en benoemingsreglement, contracten, SLA, rapportage-eisen, motoring etc. De onderlinge context, mede in relatie tot risicomangement, staat beschreven in de ABTN. Het bestuur heeft vastgesteld dat IRM en de risicomatrix periodiek aan de orde dient te komen waartoe deze wordt geagendeerd. Tevens wordt door het jaar heen door de directie de ontwikkelingen op diverse risicogebieden geïdentificeerd.

In 2016 zijn geen nieuwe risico's geïdentificeerd en is de analyse nog steeds up to date. Een toelichting op de risico hoofdcategorieën/ subcategorieën en een samenvatting van de mitigerende maatregelen wordt hierna gegeven:

11.2 Financiële risico's (FR)

FR1 kernzaken:

- Solvabiliteitsrisico
- Reserverisico
- Inflatierisico
- Premierisico
- Aanpassing regeling/contract risico
- Sponsor risico

Ad 1. Solvabiliteitsrisico

Het risico dat het fonds de pensioentoezeggingen niet kan nakomen. Risico wordt zoveel als mogelijk gemitigeerd met de Uitvoeringsovereenkomst tussen het fonds en de werkgevers, mede door een afspraak met de sponsor over bijstortingen zodat er geen kortingen hoeven plaats te vinden. Oordeel: zeer laag risico.

Ad 2. Reserverisico

Het risico dat de buffers te laag zijn om neerwaartse schokken op te vangen. Het risico heeft zich gemanifesteerd. Het fonds heeft momenteel een vermogen lager dan het minimaal vereiste vermogen en

het vereiste eigen vermogen. Het is een hoog risico. Het bestuur acht het risico acceptabel, studies wijzen uit dat het fonds kan herstellen. Oordeel: hoog risico maar acceptabel.

Ad 3. Inflatierisico

Het risico van ontwaarding van nominale pensioentoezeggingen. Binnen de kaders van de opzet van het risicoprofiel en strategische beleggingsmix wordt het risico deels afgedekt. Via een haalbaarheidsstudie- en toets worden kansen op indexatie weergegeven. Deze zijn gecommuniceerd met Sociale Partners en die accepteren de uitkomsten. De kans op inflatiecorrectie is momenteel laag. Oordeel: gemiddeld risico, acceptabel.

Ad 4. Premierisico

Het risico dat de premie onvoldoende is voor financiering van de pensioentoezeggingen. Het fonds eist en ontvangt een kostendekkende premie. Oordeel: laag risico.

Ad 5. Aanpassing regeling/contract uitvoering

Het risico dat sociale partners besluiten de regeling aan te passen. Het fonds accepteert de wettelijke mogelijkheid dat sociale partners de regeling tussentijd kan aanpassen. Een aanpassing vereist aanpassing van de Uitvoeringsovereenkomst en het fond kan hier haar eigen positie innemen. Oordeel: laag risico.

Ad 6. Sponsor risico (1)

Het risico dat de sponsors haar financiële verplichtingen (premie en of bijstorting) niet nakomt. De solvabiliteit van de sponsor is goed (en transparant) en wordt doorlopend gemonitord. Oordeel: laag risico.

Ad 6. Sponsor risico (2)

Het risico dat de sponsor de uitvoeringsovereenkomst opzegt. De sponsor zou dit kunnen besluiten, daartoe heeft het fonds aanzienlijke onbindende factoren vooraf overeengekomen. Oordeel: laag risico.

FR2 FTK factoren:

1. Rente/matching risico	S1
2. Zakelijke waarden	S2
3. Valutarisico	S3
4. Grondstoffen	S4
5. Kredietrisico	S5
6. Verzekeringstechnisch risico	S6
7. Liquiditeitsrisico	S7
8. Concentratierisico	S8
9. Operationeel risico	S9
10. Actief beheer risico	S10

Ad 1. Rente/matching risico S1

Het renterisico geeft de mogelijke impact op de dekkingsgraad als gevolg van een verandering in de waarde van vastrentende beleggingen versus de pensioenverplichtingen door veranderingen in de marktrente.

Het fonds heeft beleid geformuleerd om de looptijd en de rentegevoeligheid op elkaar af te stemmen middels zogenaamde 'renteswaps'. Dit beleid is opgenomen in het

beleggingsplan. Deze renteswaps worden uitgevoerd door de fiduciair vermogensbeheerder en hier wordt conform bepalingen in de Service Level Agreement over gerapporteerd. De renteswap dekt voor een deel het renterisico af.

De feitelijke renteafdekking afgezet tegen de nominale renteafdekking van de verplichtingen (op basis van de marktrentecurve) bedroeg eind 2016 46%. In **Hoofdstuk 7 Vermogensbeheer** wordt het betreffende beleid van 2016 toegelicht.

Een vuistregel voor het inschatten van de rentegevoeligheid is: duratie verplichtingen (2016: 21,2 jaar) keer rentemutatie keer renteafdekking. Met deze grove inschatting is de mutatie bij 1% rentemutatie met een strategische renteafdekking circa: $21,2 \times 1,0\% \times 50\% =$ circa 10%-11%.

Mn-Services heeft voor eind 2016 een analyse gemaakt van de impact van een renteschok van 1%-punt op de dekkingsgraad (op basis van start (maand)dekkingsgraad:

Stichting Pensioenfonds SCA			
Effect renteschok 1%-punt op dekkingsgraad			
Renteschok	0%	1%	-1%
Dekkingsgraad	98%	105,4%	91,7%
Verandering DG in %-punt		7,3%	-6,4%

In 2016 is de rente aanzienlijk gedaald en heeft het de dekkingsgraad negatief beïnvloed. Oordeel: gemiddeld risico maar acceptabel.

S1 feitelijk:	4,0%
S1 strategisch	3,2%

Ad 2. Zakelijke waarden S2

De beleggingen zakelijke waarden kunnen fluctueren en daarmee de dekkingsgraad beïnvloeden. De volatiliteit van zakelijke waarden wordt geaccepteerd binnen de kaders zoals vastgesteld in het risicoprofiel van het pensioenfonds, welke is bepaald door sociale partners. De beste techniek tot het mitigeren van het risico is diversificatie van de portefeuille. Het risico zakelijke waarden maakt onderdeel uit van de berekening van het Vereiste Eigen Vermogen. Oordeel: hoog risico, conform risicoprofiel van het fonds.

S2 feitelijk:	15,4%
S2 strategisch	13,2%

Ad 3. Valuta S3

Koersschommelingen in valuta's kunnen worden gebruikt om rendement op te halen. Echter, het bestuur heeft ervoor gekozen hier geen beleid op te formuleren anders dan het afdekken van deze valutaschommelingen. De valutarisico's van de Japanse yen, het Britse pond zijn in 2015/2016 voor 100% afgedekt en voor de Amerikaanse dollar met 50%. Oordeel: laag risico.

S3 feitelijk	6,6%
S3 strategisch	5,8%

Ad 4. Grondstoffen S4

Het fonds heeft geen beleggingen in grondstoffen, dit risico is niet van toepassing.

Ad 5. Kredietrisico S5

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Voor het pensioenfonds betreft dit voornamelijk de beleggingen in obligaties. Het kredietrisico wordt beperkt door spreiding van de vastrentende waarden naar regio's, creditrating van tegenpartijen en de sector. De zogenaamde creditspread is een handige maatstaf voor het kredietrisico en geeft de opslag aan die de markt vraagt boven de risicovrije rente. Hoe hoger deze opslag, des te hoger de markt het kredietrisico op een partij beoordeelt en des te hoger de vergoeding (de spread) is die de markt wil ontvangen voor het nemen van dit risico. Zo is de creditspread voor langlopende obligaties bijna 0 en van de bedrijfsobligaties 0,5%. De ratingklassen van de vastrentende waarden per ultimo 2015 zijn:

Stichting Pensioenfonds SCA		
Ratingsklassen vastrentende waarden		
	2016	2015
AAA	40,0%	44%
AA	8,0%	10%
A	18,0%	20%
BBB	26,0%	19%
Lager dan BBB	7,0%	6%
Geen rating	1,0%	1%
S5 Buffer feitelijk kredietrisico %	4,3%	3,3%
S5 Buffer strategisch kredietrisico %	4,3%	3,8%

Oordeel: laag risico.

Ad 6. Verzekeringstechnisch risico S6

Naast de financiële risico's staat het fonds bloot aan verzekeringstechnische risico's, waarvan het langlevensrisico het belangrijkste is. Andere verzekeringstechnische risico's zijn kortlevensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico.

Bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen worden prudente veronderstellingen gehanteerd waaronder leeftijdscorrectiefactoren alsmede toekomstige verbetering van de levensverwachting. Het fonds hanteert de AG prognosetabels 2016 (startjaar 2017) met ervaringssterfte vanaf ultimo 2016.

Het fonds heeft vanaf 1 januari 2016 de risico's van overlijden en arbeidsongeschiktheid herverzekerd via Elips Life. Oordeel: laag risico.

S6 feitelijk:	3,2%
S6 strategisch	3,2%

Ad 7. Liquiditeitsrisico S7

Dit is het risico indien het fonds over te weinig liquide middelen beschikt dan aan de pensioenuitkeringsverplichtingen. Dit is momenteel niet aan de orde. Het liquiditeitsrisico is vooralsnog gelijkgesteld aan 0%.

Ad 8. Concentratierisico S8

Grote beleggingsposten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balans totaal uitmaakt. Vanaf 2016 op 0%.

S8 feitelijk	0,0%
S8 strategisch	0,0%

Ad 9 Operationeel risico S9

Operationeel risico is het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijk en technische tekortkomingen of onverwachte extern gebeurtenissen. Ten behoeve van haar risicomangement dient het fonds rekening te houden met het operationeel risico, hetgeen kan resulteren in het aanhouden van een reserve in het eigen vermogen. In het standaardmodel is de gevoeligheid van het vermogen voor het operationeel risico gelijkgesteld aan 0%.

Ad 10. Actief beheer risico S10

Treedt op indien beleggingsmanagers actief afwijken van beleggingsindexen om hogere resultaten te bereiken. Met name bij beheer van aandelen. Het fonds streeft naar een optimaal rendement/risico verhouding. Het fonds kiest in principe voor passief beleggen tenzij het overtuigd is dat actief beheer een betere verhouding oplevert. Oordeel: laag risico.

S10 feitelijk:	0,6%
S10 strategisch	0,5%

FR 3 Overige financiële risico's:

1. Weging portefeuille
2. Tegenpartij risico waaronder cash management en security lending
3. Illiquiditeit en liquiditeit
4. Benchmark
5. Politiek/wetgeving
6. Toezichthouder
7. Kosten

Ad 1. Weging portefeuille

Risico dat de portefeuille zich ontwikkelt buiten de afgesproken bandbreedten. Door doorlopende monitoring en voorstellen voor mutaties wordt dit risico geminimaliseerd. Oordeel: laag risico.

Ad 2. Tegenpartij risico waaronder cash management en security lending

Het risico dat de tegenpartij niet meer kan betalen, voor bijvoorbeeld derivaten met tegenpartijen. Cash management betreft selectie van tegenpartijen maar ook beheersing van illiquiditeitsrisico. Security lending is het risico op het uitlenen van onderpand. Door een serie van maatregelen als cashmanagement, strikte selectie van tegenpartijen en monitoring, mogelijk in aanvulling met fysiek onderpand (in het geval van security lending) is het risico laag. Oordeel: laag risico.

Ad 3. Illiquiditeit en liquiditeit

Het risico dat het vermogen niet snel genoeg ten gelde gemaakt kan worden. Het fonds streeft naar ten alle tijden voldoende liquiditeit. Maatregelen zijn als voorbeeld het

laag houden van het percentage illiquide beleggingen in de portefeuille en cashmanagement mede op basis van stress-scenario analyses. Oordeel: laag risico.

Ad 4. Benchmark

Benchmarks zijn vooral gebaseerd op in het verleden behaalde resultaten. De keuze om een benchmark met beleggingsallocatie te volgen is dus het volgen van in het verleden behaalde resultaten maar heeft het risico dat de toekomstige resultaten sterk kunnen afwijken. Benchmark beleggen biedt zo een valse zekerheid voor de toekomst. Dit is een hoog risico, bijvoorbeeld in het kader van ‘stranded assets’ (bijvoorbeeld in de oliesector) als wijzigende verdienmodellen bijvoorbeeld in de financiële sector. Oordeel: hoog risico dat nader onderzocht moet worden.

Ad 5 Politiek/wetgeving

Het risico dat de wetgever een greep (via belastingen) in de (toekomstige) kas van het pensioenfonds doet dan wel wetgeving aanpast waardoor de lange termijn perspectieven significant veranderen dan wel de dekkinggraad rechtstreeks wordt beïnvloed. De afgelopen jaren wijzen uit dat dit vaak is gematerialiseerd en een zeer hoog risico betreft. Het fonds is lid van de Pensioen Federatie waarmee zij probeert invloed te hebben op de politiek. Deelnemers van het fonds oordelen de politiek/wetgeving als volstrekt onbetrouwbaar als het gaat om het nakomen van lange termijn pensioenkaders/afspraken op basis van de aanpassingen in afgelopen jaren. Oordeel: zeer hoog risico en niet maatschappelijk acceptabel in het kader van lange termijn verplichtingen van de deelnemers/stakeholders. Het fonds voert uiteraard wetgeving uit, ook als deze leidt tot negatieve effecten op de stakeholders. Het bestuur acht dit het grootste, niet te beheersen en te sturen, risico van het fonds.

Ad 6 Toezichthouder

Het risico dat de Toezichthouder aanpassingen verlangt die niet in belang van de deelnemers zijn dan wel in het belang van de stakeholders en/of buiten wettelijk kaders vallen. Het fonds toets instructies van de Toezichthouder op hun (1) wettelijke basis, (2) of deze (evenredig) in belang zijn van de stakeholders en (3) niet conflicterend zijn met gemaakte afspraken. Via de Pensioen Federatie wordt overlegd met de Toezichthouder over maatregelen. Het fonds kan eventueel ook kiezen voor toetsing via de rechter. Oordeel: gemiddeld hoog risico, niet acceptabel.

Ad 7 Kosten

Het risico dat het fonds niet kosten efficiënt is waardoor de dekkinggraadontwikkeling structureel wordt gedempt. Het fonds streeft naar een optimale verhouding tussen kwaliteit/opbrengst versus kosten. Onderzoeken wijzen uit dat de kosten van het fonds voor zowel vermogensbeheer en uitvoering (relatief) laag zijn (zie ook **Hoofdstuk 6 Kosten**). Oordeel: laag risico.

Niet Financiële risico's (NFR)

NFR 1 Goed bestuur

1a Continuïteit

1b Vermogensbeheer

1c Bestuursaansprakelijkheid

NFR 2 Verandering in de omgeving

NFR 3 Operationeel risico

NFR 4 Juridische risico's

NFR 5 IT risico

NFR 6 Communicatie risico

NFR 7 Uitbestedingsrisico

Ad 1 Goed bestuur

Goed bestuur, of te wel ‘governance’, is cruciaal om een organisatie goed, efficiënt en verantwoord aan te sturen. Vanuit de maatschappij is er veel aandacht voor dit onderwerp.

Voor pensioenfondsen is de governance discussie per juni 2014 geconcretiseerd in de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen (WVBP). Daarvoor waren deze vastgelegd in Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur (PGF).

In de praktijk is een belangrijk bestuurlijk risico bij een pensioenfonds het potentiële gebrek aan continuïteit in uitvoering en deskundigheid om professionele dienstverleners aan te (kunnen) sturen. Het bestuur van het pensioenfonds heeft dit belangrijke aandachtspunt ondervangen door de inrichting van een pensioenfondsdirectie, bestaande uit fulltime functie (directeur).

In termen van governance betekent dit dat het bestuur zich meer kan concentreren op haar beleidstaken en de vaststelling daarvan. De pensioenfondsdirectie legt verantwoording af aan het bestuur en houdt intensief controle op uitvoering, risicobeheer, advisering, en verantwoording. Het mandaat van de pensioenfondsdirectie is vastgelegd in een ‘Reglement Pensioenfondsdirectie/Directeur-secretaris’. Dit model is formeel vastgelegd sinds september 2009 en herzien per 31 december 2010, maar heeft als zodanig gefunctioneerd sinds de aanstelling van de directeur per 1 november 2007. Dit governance model functioneert naar verwachting.

Belangrijke aandachtspunten van Goed Pensioenfondsbestuur zijn zorgvuldig bestuur, deskundigheid, communicatie, openheid, intern toezicht en verantwoording. Op al deze deelgebieden heeft het bestuur maatregelen genomen conform bepalingen en aanbevelingen vanuit de toezichthouder en de Pensioen Federatie. Nieuwe ontwikkelingen, vanuit de wetgever/toezichthouder en/of maatschappij, worden proactief geadresseerd.

In 2016 heeft het bestuur een beperkte zelfevaluatie uitgevoerd in verband met de grote focus op opleiding en deskundigheid en vanwege de prioriteit voor

samenwerking van het nieuwe bestuur team. Oordeel: laag risico.

Ad 1a. Continuïteit

Het risico dat door vertrek van de bestuurders/directie de continuïteit van bestuur in gevaar komt. Het bestuur streeft naar voldoende collectieve deskundigheid en continuïteit op enige tijd. Het bestuur streeft hierbij naar tijdige opvolging en achterban in geval van vertrekkende bestuurders/directie dan wel adviseurs. Er blijft een mogelijkheid bestaan dat bestuurders/directie niet meer beschikbaar zijn. Binnen het bestuur zijn er voldoende gekwalificeerde bestuurders om dit op te vangen. In geval van het wegvallen van de directie wordt gebruik gemaakt van de schaduwwerkzaamheden van de bestuursadviseur van AZL. Oordeel: laag risico.

Ad 1b. Vermogensbeheer

Het risico dat verkeerde vermogensbeheer besluiten worden genomen bij de uitvoering van het strategisch beleggingsbeleid. Beheersing van dit risico is voor een belangrijk deel een governance issue. Er dient grote deskundigheid en ervaring te zijn. Dit heeft het fonds geborgd met een deskundige Investerings Commissie, mede met bestuurders als leden en een adviseur als de fiduciair manager. Deze combinatie heeft afgelopen jaren tot goede resultaten geleid. Oordeel: laag risico.

Ad 1c Besuurdersaansprakelijkheidsrisico

Het risico dat bestuurders niet meer in staat zijn hun positie onafhankelijk waar te maken. Het bestuur heeft een collectieve verzekering. Oordeel: laag risico.

Ad 2 Verandering in omgeving

Niet adequaat reageren op veranderingen op gebied van (1) concurrentie, (2) belanghebbenden, (3) reputatie en (4) ondernemingsklimaat. Het fonds streeft ernaar haar beleid op deze elementen te blijven afstemmen. Het bestuur en de directie monitoren deze veranderingen en bespreken die door het jaar heen. Oordeel: laag risico.

Ad 3 Operationeel risico

Het risico op ondoelmatige procesinrichting en uitvoering. Risico op ondoelmatige proces-inrichting waardoor fouten ontstaan, doorlooptijden te lang zijn of het serviceniveau richting deelnemers onacceptabel wordt. Dit kan zich manifesteren binnen o.a. onderstaande processen:

- Acceptatie nieuwe deelnemer
- Mutatie deelnemersgegevens
- Uitkering en betaling
- Settlement
- Rapportages
- Productontwikkeling
- Verwerking wettelijke waardeoverdrachten
- Geautomatiseerde interfaces met externe partijen.
- Deelnemerscommunicatie

Het fonds wenst deze risico's zoveel als mogelijk te mitigeren. Hierbij streeft het fonds naar 'best-practice' voor doelmatigheid procesinrichting en uitvoering (beste kwaliteit/ kostenverhouding).

De kwaliteit van uitvoering wordt geborgd door integrale beheersing van processen waarvoor het fonds verantwoordelijk is. Voor processen of procesonderdelen welke door het fonds zelf worden uitgevoerd, wordt gebruik gemaakt van AO/IC principes om een doelmatige uitvoering zeker te stellen. Ten aanzien van uitbestede processen maakt het fonds gebruik van risicobeheersingsmaatregelen welke specifiek gericht zijn op uitbestede processen (zie NFR 7.1 tot en met NFR 7.12).

In principe kiest het fonds voor de laagste kosten, tenzij aantoonbaar is dat keuze voor een duurdere leverancier of oplossing zal leiden tot substantieel hogere kwaliteit. In de keten van uitvoering worden deze uitgangspunten bewaakt door bestuur, directie, verbonden personen en dienstverleners. Meting is een belangrijk onderdeel. Dit wordt uitgevoerd met behulp van benchmarks, marktonderzoek, aanvraag offertes of elke ander proces dat informatie kan opleveren.

Waar tekortkomingen worden gesignaleerd wordt gestreefd naar directe aanpak. Oordeel: laag risico.

Ad 4. Juridische risico 's, contractrisico

Het risico van

- Niet naleven contracten
- Niet afdwingbaar zijn van contracten
- Aansprakelijkheid

Contracten dienen duidelijk te zijn en belangen van het fonds en stakeholders te beschermen. Tevens dienen contracten flexibel te zijn op veranderende wet- en regelgeving zodat deze niet tot nadelige gevolgen kunnen leiden voor stakeholders.

Het bestuur hecht grote waarde aan goede contracten. Hiertoe zoekt zij specialisten ter beoordeling en afstemming van de contracten. De primaire opzet van de contracten is om in controle te zijn dan wel waar te maken dat zij via rapportages etc. in controle is op afstand. Contracten zijn met hoogste mogelijk juridische precisie opgezet. Contracten worden zorgvuldig beheerd en zijn daar waar mogelijk afdwingbaar.

Met recente aanpassingen in wet- en regelgeving zijn veel contracten dan wel documenten vernieuwd en toekomstbestendig gemaakt. Contracten zijn veelal begrijpelijk en altijd ondertekend voor geldigheid door twee bestuurders. Er geldt altijd (tenminste) een vierogenprincipe voor ondertekening en veelal bestuursbesluiten voor akkoord. Contracten zijn goed beschikbaar en kunnen al naar gelang de aanleiding met voldoende deskundigheid worden geëvalueerd dan wel aangepast. Oordeel: laag risico.

Ad 4 Juridisch risico, Zorgplicht risico

Het risico dat de zorgplicht niet goed is uitgevoerd waardoor verkeerde verwachtingen zijn gewekt bij deelnemers (stakeholders), of dat door verkeerde zorgplicht (voorlichting) verkeerde besluiten genomen zijn waardoor deelnemers onevenredig nadeel ondervinden of hebben ondervonden.

Het fonds wil geen zorgplichtrisico lopen en streeft ernaar dat stakeholder optimaal geïnformeerd zijn door:

- Streven naar glasheldere toelichting dan wel voorlichting, mede via helder en duidelijk taalgebruik
- Managen van verwachtingen met publicaties via website dan wel andere media voorlichting
- Overeenkomsten met deelnemer voor kritische afspraken alleen uitvoeren na schriftelijk ondertekende opdracht (bevestiging). Oordeel: In beginsel adequaat. Echter, zorgplicht is een breed begrip en op sommige vlakken een 'open norm'. Dit vraagt aanvullend onderzoek. Op basis van deze zorgplicht is in 2016 de DC life-cycle belegging voor >60 jaar aangepast (zie **Hoofdstuk 7 vermogensbeheer**)

Ad 5 IT risico

Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening

- Onvoldoende correct en/of integer zijn
- Onvoldoende continue zijn
- Onvoldoende beveiligd zijn

Systemen dienen correct en integer te zijn, continu beschikbaar en voldoende beveiligd te zijn. Vrijwel alle processen als pensioenadministratie, premieberekening en vermogensbeheer lopen via IT-systemen van de werkgever, de directie, AZL, MN, ABN Amro en de verzekeraar.

NB. Risico's met betrekking tot cybercrime zijn nader geanalyseerd als onderdeel van 'integriteits-risico's'.

Op hoofdlijnen zijn dit checks en balances van betreffende partijen en diverse AO/IC processen die periodiek worden gemonitord en die worden gerapporteerd. Meer specifiek:

- Formuleren informatiebeveiligingsbeleid en plan
- Beoordeling IT door externen
- (Check op) Periodieke uitwijktest
- Beveiliging netwerk/Back-up tests
- Risicoanalyse op verlies/diefstal
- Uitwijkmogelijkheden (zoals thuiswerken) bij calamiteiten

Externe dienstverleners hebben deze 'checks and balances' georganiseerd, welke gerapporteerd worden via ISAE 3402 verklaringen, etc, waardoor het risico laag is.

Echter, het bestuur en de directie zouden met systematische inventarisatie meer controle kunnen uitoefenen. Dan is ook beter in te schatten hoe het gesteld is met de continuïteit en beveiliging in geval van (extreme) calamiteiten. Oordeel: gemiddeld risico. Er dient meer inzicht en zekerheid te zijn voor de drie aparte IT-risico elementen voor de interne en externe dienstverleners, actiepunten 2016. In 2016 is onderzocht hoe dit risico via een beleidsdocument verder gemitigeerd kan worden. Naar verwachting komt voor eind 2017 een concept beschikbaar.

Ad 6 Communicatie risico

Risico op onvoldoende of onduidelijke communicatie. Communicatie moet voldoen aan de Pensioenwet en ruim voldoende zijn om niet andere risico's te creëren. Er zijn uitvoeringsafspraken met dienstverlener AZL;

Nauwkeurige monitoring en overleg met en tussen bestuur en directie voor verbeteringen. Oordeel: laag risico.

Ad 7 Uitbestedingsrisico's

Er zijn 12 uitbestedingsrisicocategorieën:

- Uitbestedingsbeleid (2x)
- Keuze van externe partij (3x)
- Governance en monitoring van uitbestedingsrelatie (5x)
- Evaluatie van uitbestedingsrelatie (2x)

Op al deze gebieden wenst het bestuur deze risico's zoveel mogelijk te mitigeren. Door diverse beheersmaatregelen zoals in detail beschreven in de IRM wordt dat gerealiseerd. De overblijvende netto risico's zijn derhalve laag. Oordeel: laag risico.

11.4 Integriteitsrisico's (IR)

Conform de DNB vereiste voor de systematische analyse van deze risico's zijn er 9 hoofdrisicocategorieën met diverse subcategorieën:

IR 1	Belangenverstrengeling (5x subcategorie)
IR 2	Corruptie
IR 3	Cybercrime (4x)
IR 4	Fraude (2x)
IR 5	Gedrag
IR 6	Manipulatie voorkennis
IR 7	Omzeilen sanctiewetgeving
IR 8	Ontduiking fiscale regels
IR 9	Witwassen en of financiering terrorisme

In de IRM analyse is gebleken dat de brutorisico's (de aanvangsrisico's) van de integriteitsrisico's met impact op de dekkingsgraad laag zijn tot maximaal gemiddeld hoog. Met de in detail beschreven mitigerende maatregelen, veelal vastgelegd in de statuten, uitvoeringsovereenkomsten en met name de gedragscode, worden alle risico's gemitigeerd tot lage risico's. Oordeel: laag risico.

12. Financiële positie van het fonds

12.1 Samenvatting

In 2016 is de beleidsdekkingsgraad gedaald door stijging van de verplichtingen (12,4%) met name als gevolg van daling van de rente (van 1,76% tot 1,39%). Het rendement op vermogen van 9,5% kon de stijging van de verplichtingen niet compenseren. Overige oorzaken zijn onttrekking van premie voor het premiedepot (-0,5%-punt dekkingsgraad) en introductie van een zwaardere sterftetafel AG 2016 (effect dekkingsgraad -0,3%-punt, tezamen -0,8%-punt. De beleidsdekkingsgraad daalde van 102,0% eind 2015 tot 95,0% ultimo 2016 en de maanddekkingsgraad van 100,1% naar 98,3%. De maanddekkingsgraad profiteerde ten opzichte van de beleidsdekkingsgraad van een rentestijging in november en december 2016.

Stichting Pensioenfonds SCA Financiële positie van het fonds in euro miljoen

	2016	2015
Afgeleide UFR rente	1,39%	1,76%
Resultaat	-6	-20,8
Algemene reserve	-7,5	0,4
Belegd vermogen risico fonds	397,7	362,9
Totaal vermogen voor DG	428,8	388,2
Verplichtingen risico fonds	405,1	360,4
Totaal verplichtingen voor DG	436,3	387,8
Beleidsdekkingsgraad	95,0%	102,0%
Maanddekkingsgraad dec '16	98,3%	100,1%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	103,9%	103,9%
Vereiste dekkingsgraad obv strategische mix	117,3%	117,4%
Reële dekkingsgraad	78,1%	83,5%

Voor toelichting van de cijfers zie overzicht Kerncijfers

12.2 Herstelplan

Met ingang van het nieuwe FTK per 1 januari 2015 is de herstelplanmethodiek gewijzigd. De beleidsdekkingsgraad is de graadmeter. Een pensioenfonds moet een herstelplan indienen wanneer de beleidsdekkingsgraad onder de vereiste dekkingsgraad ligt en wel binnen 3 maanden na constatering van het tekort.

Het fonds heeft in 2016 een herstelplan ingediend en verkeerd ultimo 2016 nog altijd in een tekort. In het herstelplan is aangetoond dat het fonds binnen de gekozen hersteltermijn van tien jaar in staat is te herstellen tot het niveau van de vereiste dekkingsgraad (dit is exclusief bijdragen uit eventuele bijstortingen door de werkgevers). Ook uit actualisatie van het herstelplan in het eerste kwartaal van 2017 blijkt dat het fonds tijdig (binnen 10 jaar) herstelt tot de vereiste dekkingsgraad.

Stichting Pensioenfonds SCA Dekkingsgraadontwikkeling 2016 en herstelplan 2017

	Werkelijk	Herstelplan 2017
Stand primo 2016	100,1%	98,3%
- Premie	-0,2%	-0,5%
- Uitkeringen	0,0%	0,0%
- Indexatie	0,0%	0,0%
- Rentetermijnstructuur	-9,7%	0,0%
- Overrendement	9,6%	3,8%
- Overige mutaties	-1,5%	0,0%
Ultimo 2016	98,3%	101,6%

De beleidsdekkingsgraad van het fonds is in 2016 ook lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad.

De beleidsdekkingsgraad bevindt zich daarmee op het tweede meetmoment dat het beleidsdekkingsgraad lager is dan het minimaal vereiste dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad mag niet meer dan zes achtereenvolgende 'meetmomenten' lager zijn. Is dit wel het geval dan zal de werkgever (na het zesde achtereenvolgende meetmoment met een beleidsdekkingsgraad lager dan VEV en een maanddekkingsgraad lager dan VEV, mogelijk eind 2020) een bijstorting doen.

Op basis van de ingangsdatum van het herstelplan en de eindstand van 2016 was er eind 2016 dus geen noodzaak tot een bijstorting.

12.3 Beleid

Het beleid in relatie tot de financiële positie kent een groot aantal facetten. De belangrijkste hierbij zijn:

- Governance en kostenbeheersing (**Hoofdstuk 5&6**)
- Vermogensbeheer (**Hoofdstuk 7**)
- Premie-, franchise- en indexatiebeleid (**Hoofdstuk 10**)
- Integraal risicobeleid (**Hoofdstuk 11**)

Het beleid op deze onderdelen wordt in verwezen hoofdstukken toegelicht.

12.4 Toelichting op resultaat

De onderstaande financiële resultaten zijn gebaseerd op de analyse van de actuaire. Hierbij wordt het resultaat opgesplitst naar het resultaat op aparte betalingsstromen. De belangrijkste betalingsstromen zijn:

- *Premie*: dekt de premie de stijging van de voorzieningen, nabetalingen en administratieve kosten na aftrek van een vaste kostenvoorziening.
- *Beleggingen*: hoe verhouden de beleggingsopbrengsten zich tot het resultaat met een korte rente.
- *Indexatie*: hoeveel wordt er betaald aan indexatie.
- *Kosten*: hoe verhouden de werkelijke kosten zich tot de beschikbare bijdragen uit premie en voorzieningen.
- *Kanssysteem*: resultaat op ondermeer sterfte en arbeidsongeschiktheid.
- *Rentetermijnstructuur*: wat is de betalingsstroom als gevolg van wijziging van de rentetermijnstructuur.
- *Grondslagen*: resultaat als gevolg van wijziging grondslagen.
- *Mutatie technische voorziening*: wijziging technische voorziening.

Stichting Pensioenfonds SCA		
Analyse van het resultaat in euro x 1.000		
	2016	2015
Premie	-646	216
Beleggingen	34.156	2.844
Indexatie per 1 januari	0	0
Kosten	0	0
Kanssystemen	208	210
Rentetermijnstructuur	-38.560	-23.994
Wijziging grondslagen	-1.267	0
Wijziging pensioenregeling	0	0
Premie tbv overgangsregeling	1.015	1.001
Overige	-942	-1.148
Netto Resultaat	-6.036	-2.0871

Toelichting op de resultaatcomponenten

Resultaat op premie

Het resultaat op premie van € -0,7 miljoen is lager dan het resultaat uit 2015 (€ 0,2 miljoen) vanwege hogere benodigde premies voor pensioenopbouw (met name vanwege lagere rente) en gering hogere premie voor kosten.

Resultaat op beleggingen

Het beleggingsresultaat is de som van de directe beleggingsopbrengsten, de indirecte beleggingsopbrengsten, kosten vermogensbeheer minus het benodigde beleggingsresultaat op basis van een eenjaarsrente. Voor 2016 bedraagt de 1-jaarsrente - 0,060% (2015 : 0,181%). In onderstaande tabel worden deze componenten apart aangegeven.

Stichting Pensioenfonds SCA		
Resultaat op beleggingen in euro miljoen		
	2016	2015
Directe beleggingsopbrengsten	7,738	6,311
Indirecte beleggingsopbrengsten	30,215	-0,363
Kosten vermogensbeheer	-1,499	-1,205
Benodigd beleggingsresultaat risico fonds	0,218	-0,603
Benodigd beleggingsresultaat risico deeln.	-2,516	-1,296
Totaal	34,156	2,844
Totaal belegd vermogen	397,7	362,8

Toelichting tabel (ook **Hoofdstuk 7 Vermogensbeheer**):

- De indirecte beleggingsopbrengsten zijn hoger door daling van de reële rente gering (hogere waarde van de vastrentende portefeuille en de rente-swaps).
- De benodigde interest toevoeging voor risico fonds is 'negatief' door de negatieve korte rente (-0,060%). Wel een aanzienlijke intresttoevoeging voor risico deelnemers.
- De kosten vermogensbeheer (zie ook **Hoofdstuk 6 Kosten**) zijn (in absolute bedragen) gestegen door beheer van een groter vermogen.

Resultaat op indexatie

Per 1 januari 2016 is geen indexatie verleend.

Resultaat op kosten

Het betreft hier de kosten voor administratie en uitvoering niet de vermogensbeheerkosten. In voorgaande jaren was er steeds een negatief 'resultaat op kosten'. Dit werd echter gecompenseerd door het resultaat op premie. Onder de Pensioenwet dient de premie echter een component te bevatten ter dekking van alle uitvoeringskosten, zodat –per definitie– het resultaat

op kosten 0 is. Het fonds hanteert echter een opslag van kosten van 2,5% van de waarde van de nieuwe pensioenaanspraken en deze wordt gefinancierd uit de pensioenpremie. Deze bijdrage bedraagt euro 257 duizend. De werkelijke kosten bedragen euro 1.021 duizend. Een uitgebreid overzicht van de kosten pensioenbeheer wordt verstrekt in de **Jaarrekening, Toelichting 22 en Hoofdstuk 6 Kosten**.

Resultaat op kanssystemen

Hieronder vallen onder andere sterfte, arbeidsongeschiktheid en actuariael resultaat op mutaties. Het resultaat was gering positief op sterfte, licht negatief op arbeidsongeschiktheid en gering positief op overige mutaties. Vanwege het geringe resultaat op sterfte heeft het bestuur in 2016 besloten geen nieuw ervaringssterfte onderzoek te laten uitvoeren. 'Ervaringssterfte SCA 2014' blijft dus van toepassing.

Resultaat op rentetermijnstructuur

De verplichtingen stegen door daling van de rente.

Wijziging grondslagen

Door aanpassing aan de nieuwe AG 2016 op 31 december 2016 stegen de verplichtingen met euro 1,267 miljoen extra.

Nederlanders gaan steeds langer leven. Dit houdt met name verband met betere medicatie, mogelijk in combinatie door een betere levensstijl.

Het langer leven van de deelnemers van het pensioenfonds verhoogt de verplichtingen. Voor slapers en gepensioneerden wordt in feite het langer leven gefinancierd uit de buffers van het vermogen, waardoor mede de dekkingsgraden onder druk staan en de indexatieruimte beperkt is. In de volgende tabel wordt een historisch overzicht gegeven van de verzwaaring van de verplichtingen als gevolg van langer leven.

Verzwaaring verplichtingen vanwege langer leven

	%	euro mln	Toelichting
2006	0,00%		
2007	0,00%		
2008	0,00%		
2009	4,00%	6,297	CBS cijfers
2010	2,60%	4,636	AG 2010-'60
2011	0,00%	0	
2012	1,80%	4,799	AG 2012-'62 en nieuwe ervaringssterfte
2013	0,00%	-	
2014	0,43%	1,103	AG 2014 en nieuwe ervaringssterfte
2015	0,00%		
2016	0,31%	1,267	AG 2016
totaal	9,14%	18,102	

Mutatie technische voorzieningen en overige

Dit betreffen mutaties in relatie tot premie overgangsregeling en toevoeging aan overige voorziening uit hoofde van de overgangsregeling. Het resultaat in 2016 is gering positief.

12.5 Toelichting vermogenspositie

De actuaire heeft conform het Financieel Toetsingskader (FTK) de vermogensposities vastgesteld en uitgedrukt in

percentages van de verplichtingen (VPV; strategische beleggingsmix):

Stichting Pensioenfonds SCA

Vermogenspositie conform FTK in euro x 1.000

	2016	%VPV	2015	%VPV
UFR Rente ultimo afgeleid	1,39%		1,76%	
Verplichtingen risico fonds	405.134		360.414	
Verplichtingen risico deelnemer	31.168		27.380	
Verplichtingen voor dekkingsgraad	436.302	100 %	387.794	100 %
min. vereist eigen vermogen	17.115	3,9%	15.231	3,9%
Extra buffer vereist eigen vermogen (strategische beleggingsmix)	58.407	13,4%	52.284	13,5%
Totaal vereiste buffer (100%)	75.522	17,3%	67.515	17,4%
Minimaal vereiste vermogen	453.417	103,9%	403.025	103,9%
Vereist eigen vermogen				
(VPV + vereiste buffer, strategisch)	511.824	117,3%	455.309	117,4%
Aanwezig verm. en maanddekkingsgraad	428.825	98,3 %	388.224	100,1%
Reserve op vereist eigen vermogen	-82.999	-19,0%	-67.085	-17,3%
Eigen vermogen*	-7.477	-1,8%	430	0,1%

*Premie depot wordt niet meegerekend in berekening dekkingsgraad

Het eigen vermogen is in 2016 gedaald van € 0,430 miljoen naar negatief € 7,5 miljoen hoofdzakelijk door hogere stijging van de verplichtingen dan opbrengsten uit beleggingen, onttrekking vanuit de premie voor het premie depot en aanpassing van de levensverwachting (AG tabel 2016).

Het aanwezige vermogen (euro 428,825 miljoen) is minder dan het minimaal vereiste vermogen (euro 453,417 miljoen) en minder dan de totaal vereiste buffer (euro 511,824 miljoen), waardoor er sprake is van een dekkingstekort en een reservetekort.

Stichting Pensioenfonds SCA dient, zolang er jaarlijks sprake is van een tekort, jaarlijks (per maart) een herstelplan in bij de toezichthouder conform de voorgeschreven methodiek.

12.6 Verwachtingen

Het fonds verwacht aantrekkende mondiale economische groei, geringe stijging van de inflatie en geringe stijging van de rente. Hierdoor kan de financiële positie van het fonds (licht) verbeteren. De kans op indexatie blijft vooralsnog laag.

13. Gebeurtenissen na balansdatum

Gevolgen nieuwe FTK voor het fonds

Indexatie per 1 januari 2017

Op 17 februari 2017 heeft het bestuur een besluit genomen over de indexatie per 1 januari 2017. De **beleidsdekkingsgraad** bedroeg 95,0% en was derhalve lager dan 110%, de grens voor indexatietoekenning. Besloten is geen indexatie per 1 januari 2017 toe te kennen.

14. Verklaringen

14.1 Verklaring van het Verantwoordingsorgaan

Aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds SCA:

Opdracht: In het kader van de governance regels voor pensioenfondsden is het Verantwoordingsorgaan (VO) gevraagd een waardeoordeel te geven over het gevoerde beleid en uitvoering over 2016.

Uitvoering: het VO concentreert haar werkzaamheden (ondermeer) op de volgende aspecten:

1. het VO gaat na of het gevoerde beleid van het bestuur in overeenstemming is met de pensioenwet, pensioenfondsdoelstellingen zoals geformuleerd in de statuten van het fonds, de overeenkomsten met de werkgever(s) en de pensioenreglementen;
2. het VO gaat na of de uitvoering in lijn is met het geformuleerde beleid;
3. het VO gaat na of er maatregelen worden genomen voor verdere optimalisatie van het beleid en uitvoering en op basis van haar observaties geeft het VO advies aan het bestuur.

Het VO heeft afspraken gemaakt met het bestuur en directie om haar taken uit te kunnen voeren. Hiertoe behoren onder meer het overleggen van de notulen van de bestuursvergaderingen, het bijwonen van 2 of meer bestuursvergaderingen, formeel en informeel overleg met de directie en/of het bestuur door het jaar heen, opvolging van de adviesgerechtigde onderdelen en formele verantwoording van het bestuur aan het VO. Nadere invulling van de uitvoering zijn beschreven in het Reglement van het VO. Het VO is het van mening dat de huidige afspraken met het pensioenfonds het in gelegenheid stelt een oordeel en advies te geven over het beleid en de uitvoering.

Het VO heeft ook een jaarlijks overleg met de Visitatiecommissie. Het VO heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van de bevindingen van de Visitatiecommissie.

Oordeel: het VO is van mening dat het bestuur en de directie over 2016 zowel qua beleid als uitvoering ‘in control’ zijn geweest van het pensioenfonds.

Naar mening van het VO heeft het bestuur succesvol proactief gereageerd met haar vermogensbeheer in relatie met de grillige economische ontwikkelingen en heeft het innovatieve acties ondernomen om deelnemers beter begrip te geven van hun eigen pensioensituatie en van de opzet en werking van de SCA pensioenarbeidsvoorwaarden. Met de introductie van het Pensioensprekuur wordt een belangrijke dialoog met de deelnemer bereikt. De deelnemers beoordelen de communicatie van het fonds met een hoge 8,1.

Het VO stelt vast dat op alle pensioenfondsactiviteiten (governance, vermogensbeheer, administratie, communicatie en risicobeheer) het bestuur actief zoekt naar verbeteringen en daar soms ook belangrijke stappen zet. Reeds in 2015 zijn stappen gezet in vermogensbeheer (verdere diversificatie van de vastrentende en zakelijke waarden) waar het fonds nu van profiteert. Het fonds heeft succesvol actie ondernomen voor bescherming van de deelnemers voor het renterisico in hun DC kapitalen. Zowel VO en bestuur hebben zorgen gehad over de financiële positie in februari 2016, toen de maandek-kingsgraad slechts 93% bedroeg. Door de goede positionering van de beleggingen kon het

fonds eind 2016 en begin 2017 profiteren van verbeterende economische marktcondities.

Naar mening van het VO is zichtbaar dat een eigen ondernemingspensioenfonds (met een relatief klein vermogen) juist toegevoegde waarde kan bieden voor haar onderneming en vooral ook voor haar deelnemers. De bereikbaarheid voor zowel de onderneming en deelnemers is hoog, het vermogensbeheer wordt goed gespreid uitgevoerd met lagere kosten dan gemiddeld, ook de pensioenadministratie is gemakkelijk toegankelijk en kosten zijn relatief acceptabel.

Door de ambitie en vaardigheden van het bestuur en directie wordt het fonds conform ‘best-practice’ bestuurd. Het VO heeft de indruk dat bestuur en directie inderdaad hier binnen grenzen van kosten en baten het ‘goed voor elkaar’ heeft. Dit beeld wordt tevens bevestigd vanuit gesprekken met de accountant, de certificeerder en de (externe) visitatiecommissie.

Toekomst: het VO heeft kennis genomen van de vele potentiële ontwikkelingen in de toekomst. Ontwikkelingen buiten de invloedssfeer van het fonds kunnen belangrijke aanpassingen noodzakelijk maken. Vooralsnog is het afwachten. Het VO heeft er vertrouwen in dat het fonds adequaat zal reageren en daarbij de belangen van haar stakeholders optimaal zal behartigen.

Het VO heeft verslag gemaakt van de verantwoording van het bestuur over beleid en uitvoering. Het heeft aanbevelingen gedaan die ook door het bestuur als actiepunten worden herkend zoals bijvoorbeeld:

- Proactieve maatregelen in vermogensbeheer in relatie tot veranderingen in/op de financiële markten;
- Verder uitrollen van het Pensioensprekuur en
- Uitwerken IT beleid en risicobeheersing hierbij.

Visitatiecommissie (VC): het VO heeft overleg gehad met de VC en haar rapport ingezien. Het VO dankt de VC voor haar werkzaamheden en haar aanbevelingen.

Algemeen: het VO dankt bestuur en directie voor haar werkzaamheden en wenst zij veel succes toe bij uitvoering van de taken over 2017.

Zeist, 18 mei 2017,
Peter Kuit, voorzitter, Wilbert Janssen, secretaris, Hans van Dun en Marjolein Ennema.

Reactie van bestuur: het bestuur bedankt het VO voor hun werkzaamheden, oordeel en aanbevelingen. Het gaat aan de slag met de aanbevelingen.

Zeist, mei 2017, bestuur en directie Stichting Pensioenfonds SCA

14.2 Verklaring certificerende actuaire en Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

De verklaring van de certificerende actuaire van het fonds, de heer J. Tol van Triple A en de Controleverklaring van de onafhankelijke accountant, de heer M. van Luijk van Deloitte, worden gegeven in respectievelijk **Hoofdstuk 18.1 en 18.2** van dit verslag.

14.3 Verslag Visitatiecommissie (bron VCHolland)

Inleiding: het bestuur van Stichting Pensioenfonds SCA (hierna: het Fonds) heeft VCHolland en daarmee de leden van de visitatiecommissie (VC), de opdracht gegeven om in de eerste helft van 2017 een zogenaamde jaarlijkse visitatie uit te voeren. De onderhavige visitatie is de tweede zogenaamde jaarlijkse visitatie in een driejaarscyclus van visitaties waarbij in 2015 een algehele standaard visitatie heeft plaatsgevonden. De beoordelingsperiode van deze visitatie strekt zich uit tot de begin 2017 voor de VC beschikbare informatie met betrekking tot het boekjaar 2016. De VC heeft tot (wettelijke) taak toezicht te houden op (de totstandkoming van) het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds. De VC is ten minste belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het VO en de werkgever en in het jaarverslag. Het intern toezicht vervult zijn taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het Fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering. VCHolland heeft voor de uitvoering van visitaties een werkwijze ontwikkeld die uiteindelijk uitmondt in een rapportage over de bevindingen en het oordeel van de visitatiecommissie. Daarbij wordt expliciet ingegaan op de (wettelijke) normen met betrekking tot de uitvoering van het intern toezicht.

Oordeel/Bevindingen

Samenvattend oordeel: de VC heeft kunnen vaststellen dat in algemene zin het Fonds voldoet aan een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging. Er is sprake van een effectief en slagvaardig optreden van het bestuur en een beheerste en integere bedrijfsvoering. In 2016 is sprake geweest van een bestendige gedragslijn. De VC is positief over de wijze waarop het Fonds wordt aangestuurd. Het bestuur is in algemene zin in control met betrekking tot de uitbestede activiteiten.

Follow up vorige visitatie: de VC is van mening dat er binnen het Fonds een gestructureerd proces aanwezig is in zake de opvolging van de eerder door de VC gedane aanbevelingen. Het visitatierapport is onderdeel van het overleg tussen bestuur en verantwoordingsorgaan (VO). De samenvatting van de rapportage wordt gepubliceerd in het jaarverslag en de Pensioenkrant.

Algemene gang van zaken: het Fonds volgt de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving op de voet en anticipeert ook op de eventuele gevolgen voor het Fonds. De VC doet nog een aanbeveling te toetsen of voldaan wordt aan de verscherpte wet- en regelgeving met betrekking tot de het melden van datalekken en beveiligingsrisico's.

Het Fonds verkeert in een situatie van een reservetekort. Naar de mening van het bestuur is herstel binnen de vastgestelde termijn mogelijk. De resultaten van de haalbaarheidstoets in 2016 passen binnen de eerder vastgestelde criteria bij de vaststelling van de risicohouding. Voor de aangesloten werkgevers bestaat een bijstortingsverplichting indien de financiële positie van het Fonds onvoldoende is. Ondanks de positieve instelling van de werkgevers met betrekking tot het Fonds besteedt het bestuur aandacht aan de ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de toekomstbestendigheid van het Fonds. Door de externe accountant en certificerend actuaire zijn over 2015 goedkeurende verklaringen afgegeven.

Governance: de VC heeft kunnen vaststellen dat er binnen het Fonds sprake is van een toereikende governancestructuur. Er wordt voldaan aan de normen met betrekking tot de algemene taak en waarborging goed pensioenbestuur. Bij de besluitvorming neemt het bestuur een evenwichtige belangenafweging in aanmerking. De VC doet daarbij de aanbeveling een en ander meer explicieter vast te leggen. Binnen het Fonds is sprake van een beheerste en integere bedrijfsvoering. De relatie tussen bestuur en VO is goed waarbij het bestuur zorg draagt voor een toereikende informatieverschaffing. Er vindt ook regelmatig overleg plaats tussen bestuur en VO. Het Fonds is in control met betrekking tot de uitbestedingsactiviteiten.

De VC doet daarbij de aanbeveling de relatie met ABN AMRO nog eens te evalueren op afdoende beheersingsmaatregelen. Er is sprake van een regelmatige evaluatie van de uitbestedingspartners.

Geschiedheid: de VC heeft kunnen vaststellen dat binnen het Fonds sprake is van een gestructureerde invulling van de vereiste deskundigheid en geschiktheid. In 2016 is daar ook op adequate wijze invulling aan gegeven. Een geschiktheidsplan is de basis voor de beoordeling van de aanwezige en gewenste deskundigheid en bevat een opleidingsplan waarbij aanvullende eisen worden gesteld aan specifieke functies. Het tijdsbeslag is toereikend en het Fonds betreft de bevordering van diversiteit bij de invulling van vacatures in de fondsorganen. Het bestuur voert periodiek een zelfevaluatie uit en betreft de resultaten daarvan in het opleidingsbeleid.

Beleggingen: het Fonds voldoet aan de normen met betrekking tot de strategie, beleid en algemene oriëntatie. Er bestaat consistentie tussen de door het Fonds geformuleerde uitgangspunten voor invulling van het beleggingsproces. De resultaten van een ALM-studie zijn de basis geweest voor de invulling van het beleggingsbeleid. Daarbij is rekening gehouden met de door het Fonds vastgestelde risicohouding. Het Fonds is kritisch met betrekking tot de kostenontwikkeling en benchmarkt deze kosten ook. Het beleggingsproces is afdoende gedocumenteerd o.a. in de ABTN en beleggingsplan. De Investeringscommissie kijwt zich op adequate wijze van haar adviserende en monitorende taken. Het beleggingsproces is afdoende gedocumenteerd en het Fonds geeft daar ook op een afdoende wijze invulling aan. Het Fonds heeft beleid vastgesteld met betrekking tot maatschappelijk verantwoord beleggen. Het Fonds voldoet in algemene zin aan de normen met betrekking tot de uitvoering en uitbesteding. De door de uitbestedingspartijen verzorgde rapportages zijn voldoende voor een eigen oordeelsvorming. De monitoring van de beleggingsprestaties is adequaat.

Risico's: het Fonds voldoet in algemene zin aan de normen met betrekking tot de algemene beginselen risicobeheer. Binnen het Fonds is sprake van een integrale risico management aanpak waardoor er sprake is van een afdoende beheersing van de risico's. De VC doet daarbij de aanbeveling de door de uitbestedingsrelaties afgegeven kwaliteitsverklaring nog eens te toetsen aan de normen van het Fonds zelf. Het Fonds heeft aandacht gegeven aan de verbetering van de beheersing van de integriteitsrisico's. De complianceofficer houdt actief toezicht op de naleving van de gedragscode. Het Fonds stelt zich actief op bij de beheersing van de ICT-risico's.

Communicatie: de VC heeft kunnen vaststellen dat het Fonds een adequate invulling geeft aan het communicatiebeleid. In 2016 zijn daarvoor nog belangrijke bijdragen geleverd door de instelling van een pensioensprekruur voor de deelnemers en een meting van de effectiviteit van het communicatiebeleid. De informatie aan individuen is op orde en voldoet aan de wet- en regelgeving. Het Fonds geeft actief invulling aan de te publiceren informatie. In dit kader doet de VC nog de aanbevelingen de te publiceren informatie te toetsen aan de ter zake geldende voorschriften en daarbij extra aandacht te geven aan de financiële positie van het Fonds en de mogelijke gevolgen daarvan voor de deelnemers.

De Visitatiecommissie

23 mei 2017

Jacques Nieuwenhuizen, John Ruben en Jan Peter Vrieleman

Reactie van bestuur

Het bestuur bedankt het VC voor hun werkzaamheden, oordeel en aanbevelingen. Het bestuur gaat de aanbevelingen in het kader van haar missie/visie en strategie zorgvuldig evalueren en afwikkelen,

Zeist

15 juni 2017

bestuur Stichting Pensioenfonds SCA.

15. Resultaatbestemming

In de bestuursvergadering van 15 juni 2017 hebben bestuurders van Stichting Pensioenfonds SCA besloten het resultaat van 2016 als volgt te verdelen:

Stichting Pensioenfonds SCA

Resultaatbestemming 2016 in euro x 1.000

Totaal resultaat	-6.036
- Naar Algemene reserve	-7.907
- Naar Premiedepot	1.871

Zeist, 15 juni 2017

Bestuurders Stichting Pensioenfonds SCA per 15 juni 2017:

E. Ligthart	voorzitter
C.N.H. Quint	secretaris
K. Boijenga	bestuurslid
E. Luiken	bestuurslid
R. van Sintemaartensdijk	bestuurslid

Jaarrekening

16. Jaarrekening

16.1 Balans per 31 december 2016

Activa

Stichting Pensioenfonds SCA

Balans per 31 december (na bestemming resultaat) in euro x 1.000

Activa	Toelichting	2016	2015
Beleggingen	1	418.870	380.580
voor risico pensioenfonds			
- Onroerende zaken		35.870	19.742
- Zakelijke waarden		146.993	134.431
- Vastrentende waarden		222.955	217.334
- Derivaten		13.052	9.073
Beleggingen	2	31.168	27.380
voor risico deelnemer			
Vorderingen	3	710	184
en overlopende activa			
Liquide middelen	4	8.925	687
Totale activa		459.673	408.831

Passiva

Stichting Pensioenfonds SCA

Balans per 31 december (na bestemming resultaat) in euro x 1.000

Passiva	Toelichting	2016	2015
Reserves	5	-3.590	2.446
- Algemene reserve		-7.477	430
- Bestemde reserve Premiedepot		3.887	2.016
Technische voorzieningen	6	405.134	360.414
voor risico pensioenfonds			
Voorziening pensioenverplichtingen	7	31.168	27.380
voor risico deelnemers			
Overige voorziening VPL	8	8.173	6.812
Kortlopende schulden	9	18.788	11.779
Overlopende passiva	10	0	0
Totale activa		459.673	408.831

16.2 Staat van baten en lasten

Stichting Pensioenfonds SCA
Staat van baten en lasten in euro x 1.000

	Toelichting	2016	2015
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	11	33.938	3.447
- Directe beleggingsopbrengsten		7.441	6.306
- indirecte beleggingsopbrengsten		27.996	-1.654
- Kosten van vermogensbeheer	12	-1.499	-1.205
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers	13	2.516	1.296
Premiebijdragen	14	12.611	13.198
Premiebijdragen voor risico deelnemers	15	1.675	1.805
Saldo van overdrachten van rechten	16	-43	232
Ontrekking beleggingen voor risico deelnemers	17	-403	-499
Pensioenuitkeringen	18	-6.548	-6.239
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	19	-44.720	-30.192
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	20	-3.788	-2.602
Herverzekering	21	-265	-296
Kosten pensioenbeheer (ex BTW)	22	-886	-884
Overige baten en lasten	23	12	0
Subtotaal baten en lasten		-5.901	-20.734
Belasting (BTW over kosten pensioenbeheer)	22	-135	-137
Resultaat	24	-6.036	-20.871
Bestemming van het resultaat		-6.036	-20.871
- Algemene reserve		-7.907	-22.887
- Bestemde reserve Premiedepot		1.871	2.016

16.3 Kasstroomoverzicht

Stichting Pensioenfonds SCA
Kasstroomoverzicht in euro x 1.000

	2016	2015
Pensioenactiviteiten	5.798	6.487
Ontvangsten	14.336	14.822
- Bijdrage van werkgevers en werknemers	13.696	13.806
- Uitkeringen uit herverzekering	530	538
- Overgenomen pensioenverplichtingen	28	504
- Overige	82	-26
Uitgaven	-8.538	-8.335
- Uitgekeerde pensioenen en afkopen	-4.728	-4.534
- Loonheffing	-1.507	-1.421
- Sociale premies en andere inhoudingen	-314	-271
- Overgedragen pensioenverplichtingen	-71	-328
- Premie herverzekering	-796	-834
- Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-1.118	-943
- Overige	-4	-4
Beleggingsactiviteiten	2.440	-7.020
Ontvangsten	23.249	81.663
- Directe beleggingsopbrengsten	7.442	6.306
- Verkopen en aflossing beleggingen	15.807	75.357
Uitgaven	-20.809	-88.683
- Aankopen beleggingen	-19.239	-87.506
- Kosten vermogensbeheer en overige	-1.570	-1.177
Mutatie geldmiddelen	8.238	-533
Stand 1 januari	687	1.220
Stand 31 december	8.925	687

16.4 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Het pensioenfonds heeft bij de samenstelling van dit jaarverslag de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving toegepast. Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode. Het fonds is ingeschreven in het Handelsregister van de KvK onder nummer 51702266.

Waardering

Algemeen

Activa en passiva worden gewaardeerd tegen de kostprijs, tenzij hierna een andere waarderingsgrondslag wordt vermeld.

Toelichting stelselwijziging voor grondslagen

Stelselwijziging 2015 'Bestemmingsreserve overgangsregeling (VPL)'

Door een wijziging in de richtlijnen (RJ 610.270) worden de nog niet gebruikte geldmiddelen voor de overgangsregeling met ingang van 1 januari 2015 volledig als overige voorziening gepresenteerd en niet langer als een gedeeltelijke bestemmingsreserve. Vanaf deze datum worden de ontvangen bedragen voor de overgangsregeling opgenomen onder de post Overige voorzieningen VPL. Tot en met 2014 werd deze geboekt in een aparte bestemmingsreserve in de reserves. De ontvangen VPL-gelden worden nu eveneens op een andere manier als opbrengst verantwoord. De ontvangen bedragen leiden pas tot een (premie)opbrengst bij het toekennen van de rechten.

Schattingswijziging 2015 aanpassing FTK:

Vanaf 1 januari 2015 geldt een nieuwe FTK (nFTK). De belangrijkste aanpassingen betroffen aanpassing van de UFR (geen 3-maandsmiddeling meer) per 1 januari 2015 wat resulteerde in een stijging van de verplichtingen met euro 17,6 miljoen. Per 15 juli 2015 is tevens de UFR zelf aangepast (stijging van de verplichtingen met euro 11,0 miljoen per ultimo 2015). Tevens aanscherping van berekening van het vereist eigen vermogen, introductie van een beleidsdekkingsgraad en een maanddekkingsgraad.

Schattingswijziging 2016 nieuwe Prognosetafel:

In september 2016 heeft het Actuariële Genootschap de nieuwe Prognosetafel AG2016 gepubliceerd. Het fonds heeft besloten deze tafel per eind 2016 toe te passen. Dit leidde tot een stijging van de verplichtingen van euro 1,3 miljoen per ultimo 2016.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta worden omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen.

Transacties in vreemde valuta's gedurende de verslagperiode worden in de jaarrekening verwerkt tegen de koers van afwikkeling. De uit de omrekening per balansdatum voortvloeiende koersverschillen worden, rekening houdend met eventuele dekkingstransacties, opgenomen in de staat van baten en lasten.

Participaties in beleggingsinstellingen

De ter beurze genoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de beurswaarde. Niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de intrinsieke waarde, gebaseerd op de marktwaarde van de onderliggende beleggingsparticipaties.

Zakelijke waarden

De zakelijke waarden zijn gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar.

Vastrentende waarden

Alle vastrentende beleggingen, obligaties en leningen op schuldbekentenis, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor de obligaties is dat de beurswaarde ultimo boekjaar en voor de leningen op schuldbekentenis is dat de berekende reële waarde. Bij deze berekening worden alle toekomstige geldstromen contant gemaakt tegen de geldende marktpercentages.

Derivaten en overige beleggingen

De derivaten en overige beleggingen, waaronder begrepen valutatermijntransacties, swaps en geldmarktinstrumenten zijn gewaardeerd tegen de reële waarde ultimo boekjaar. Swaps worden gewaardeerd op basis van in de markt waarneembare informatie. Valutatermijntransacties en geldmarktinstrumenten worden

gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde van de onderliggende producten.

Beleggingen voor risico deelnemers

De ter beurze genoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde. Niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde.

Deposito's

Deposito's zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde.

Premiedepot

Vanaf 1 januari 2015 wordt het verschil tussen de feitelijke premie en de kostendekkende premie (op basis van de 10 jaars gedempte rente) toegevoegd aan de 'bestemde reserve premiedepot'. Aan dit depot wordt een rendement toegevoegd vanaf 1 januari 2015. Inclusief het rendement wordt het depot gevuld tot maximaal euro 4 miljoen. Positieve premiemarge valt daarna toe aan de algemene reserves van het fonds. Bij negatieve premiemarge wordt aan het depot onttrokken tot 0. Het Premiedepot wordt niet meegerekend in de dekkingsgraad van het fonds.

Vereist eigen vermogen

Om aan negatieve ontwikkelingen op de financiële markten het hoofd te kunnen bieden, wordt gestreefd naar een niveau van het eigen vermogen op basis van de volgende formule, waarbij het uitgangspunt is dat het pensioenfonds over een eigen vermogen ter grootte van het vereist eigen vermogen beschikt:

$$VEV = \sqrt{(S1^2 + S2^2 + (S1*S2) + S3^2 + S4^2 + S5^2 + S6^2 + S8^2 + S10^2)}$$

De verschillende risicofactoren worden als volgt berekend:

S1: Renterisico

Het effect van de meest ongunstige wijziging van de rente (termijnstructuur) volgens de wettelijk voorgeschreven stijgings- en dalingsfactoren.

S2: Aandelen- en vastgoedrisico

De waarde van S2 is opgebouwd uit het effect van een daling van de waarde van de beleggingen in beursgenoteerde aandelen ontwikkelde markten en indirect (actief) vastgoed met 30%, in aandelen opkomende markten met 40% in niet-beursgenoteerde aandelen met 40% en in direct vastgoed met 15%. De correlaties tussen de risicocategorieën die onderdeel uitmaken van het aandelen- en vastgoedrisico bedragen 0,75%. Hiermee wordt aangegeven, dat de risico's niet onafhankelijk van elkaar optreden, maar een sterke positieve samenhang met elkaar vertonen.

S3: Valutarisico

Het effect van een daling van valuta in de ontwikkelde markten met 20% buffer en valuta in opkomende markten met 35% buffer.

S4: Grondstoffenrisico

Het effect van een daling van de waarde van de beleggingen in grondstoffen (commodities) met 35%.

S5: Kredietrisico

Het effect van een daling van de gewogen gemiddelde rentemarge (credit spread) met 40%. Er is tevens een correlatie van 50% tussen zakelijkewaardenrisico en kredietrisico.

S6: Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnische risico wordt bepaald door het procesrisico, de onzekerheid in de sterftetrend (TSO) en de negatieve stochastische afwijkingen (NSA) volgens de volgende formule:

$$S6 = \text{procesrisico} + \sqrt{(\text{TSO}^2 + \text{NSA}^2)}$$

S8: Concentratie risico

Het risico van te weinig spreiding van activa en passiva. De berekening sluit aan bij de Solvency II-richtlijnen voor verzekeraars, echter vanaf 2016 hoeft deze niet meer meegerekend te worden (nul).

S10: Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat indien vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Deze wordt berekend indien de tracking error meer dan 1% bedraagt. Indien sprake is van leverage (bij vastgoed) wordt de buffer verhoogd.

Pensioenverplichtingen voor risico fonds

Bij de berekening van de contante waarde van de opgebouwde toekomstige aanspraken per 31 december boekjaar is uitgegaan van de volgende actuariële grondslagen:

Sterfte

AG Prognosetafel 2016 (startjaar 2017) met toepassing van fondsspecifieke ervaringssterfte (SCA 2014). Deze ervaringssterfte geldt voor zowel de hoofd- als medeverzekerden.

Interest

Rentetermijnstructuur 31 december 2016 van De Nederlandsche Bank.

Gehuwdheid

Bij de vaststelling van de voorziening voor partnerpensioen wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd. Hierbij worden de volgende partnerfrequenties toegepast (op tussenliggende leeftijden wordt lineair geïnterpoleerd):

Leeftijd	Mannen	Vrouwen
jonger dan 18	0,000	0,000
18	0,011	0,053
25	0,530	0,795
30	0,742	0,901
35	0,954	0,901
50	0,954	0,901
65	0,954	0,742
66	0,954	0,742
67	0,954	0,742

Voor het uitruilbare partnerpensioen wordt de partnerfrequentie op pensioenleeftijd op 100% verondersteld.

Leeftijdsverschil

Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 3 jaar gesteld (man ouder dan vrouw).

Vaststelling leeftijd

De leeftijd voor de berekening van de voorziening wordt op maandbasis nauwkeurig bepaald.

Uitkeringen

Aangenomen wordt dat de pensioenuitkeringen continu (zullen) plaatsvinden. In de praktijk wordt in maandelijks termijnen achteraf uitgekeerd. Het wezenpensioen wordt verondersteld te worden uitgekeerd tot aan de 27-jarige leeftijd.

Kosten

De kostenvoorziening in 2016 is ongewijzigd ten opzichte van 2015 (2,5%).

Methoden van reserveberekening

Bij de reservering van de in uitzicht gestelde pensioenen wordt ervan uitgegaan dat per de balansdatum alle aan de verstreken diensttijd (dit is inclusief extra jaren uit waardeoverdrachten, vrijwillig ingekochte ouderdomspensioenjaren en eventuele garantiejaren) toe te rekenen pensioenaanspraken zijn ingekocht.

De voorziening pensioenverplichtingen is bepaald als de contante waarde van deze per de balansdatum opgebouwde pensioenaanspraken, vermeerderd met de contante waarde van de ingegane pensioenen.

Bij de (gedeeltelijke) arbeidsongeschikte deelnemers (dit zijn deelnemers met ingegane WAO-uitkeringen) wordt voor de invaliditeitspensioenen (WAO-hiaat- en WAO-excedentuitkeringen) en de toekomstige opbouw van de pensioenen uit hoofde van de (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid bij de bepaling van contante waarde van deze verplichtingen verondersteld geen revalidatie plaats te vinden. Opbouw vanaf 2015 valt onder bepalingen Pensioenreglement 2015.

Voorziening voor risico deelnemers

Deze voorziening wordt opgebouwd uit (1) de afgedragen premie voor de Beschikbare Premie regeling van de werknemers van gemiddeld 1,6% van het pensioengevende salaris verhoogd met (2) het rendement op de beleggingen en (3) verminderd met de ingekochte pensioenen. De beleggingen voor deze regeling worden voor rekening en risico van de deelnemers uitgevoerd. Met dit beleggingskapitaal wordt door de deelnemer een pensioen ingekocht bij ingang pensioen.

Overige voorziening VPL

Het fonds voert namens cao-partijen de overgangsregeling VPL uit conform Artikel 49 Overgangsbepalingen VPL van het Pensioenreglement 2015.

Deze overgangsregeling is van toepassing voor de werknemers die op 31 maart 1999 in dienst waren, die vanaf genoemde datum tot en met 31 december 2005 ononderbroken deelnemer in het pensioenfonds zijn geweest en die het deelnemerschap vanaf 31 december 2005 ononderbroken hebben voortgezet tot en met 31 december 2020, of tot het bereiken van de (vervroegde) pensioendatum.

De regeling beoogt een aanvullende pensioentoeckenning bij pensioenering waarbij gebruik wordt gemaakt van de fiscale ruimte die per 31 december 2005 bestond ten opzichte van de bij het pensioenfonds opgebouwde aanspraken.

Recht op deze toekenning ontstaat alleen indien het bestuur haar jaarlijkse besluit heeft genomen tot toekenning van de aanspraken aan diegenen die het eerstvolgende boekjaar gebruik kunnen maken van de regeling.

De voor de overgangsregeling ontvangen premies worden strikt gescheiden van de premie voor de pensioenregeling. De Overige voorziening VPL groeit door de werkgevers betaalde VPL-premies over het boekjaar en de beleggingsopbrengsten (vanaf 1 januari 2015) onder aftrek van uitvoerings- en administratiekosten.

In geval van gebruikmaking van de regeling door een betrokken werknemer wordt deze Overige voorziening VPL aangesproken.

In 2013 heeft het bestuur besloten de verplichtingen van de overgangsregeling VPL te classificeren als 'Overige voorziening VPL'.

In 2014 heeft het bestuur besloten het 'depot overgangsregeling te onttrekken uit de algemene reserve en te classificeren als 'bestemde reserve (Depot Overgangsregeling VPL)'. Vanaf september 2014 wordt de bestemde reserve 'Depot Overgangsregeling VPL' niet meegerekend tot het vermogen van het fonds. In 2015 heeft het bestuur besloten tot een stelselwijziging om het 'Depot Overgangsregeling VPL' uit de reserves te halen en samen te voegen met 'Overige Voorziening VPL'. Overige Voorziening VPL wordt niet meegerekend in de dekkingsgraad van het fonds. In 2016 zijn er geen aanpassingen.

Resultaatbepaling

Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten; bij de zakelijke waarden wordt hieronder verstaan het bruto-dividend, voor aftrek van dividendbelasting, verminderd met de kosten. De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder deze post worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde koersverschillen bij verkopen van aandelen en obligaties;
- gerealiseerde koersverschillen bij (af)lossing van leningen op schuldbekentenis en obligaties;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- valutaverschillen met betrekking tot zakelijke waarden, vastrentende waarden, deposito's, valutatermijntransacties en bankrekeningen in buitenlandse valuta;
- niet-gerealiseerde koers- en valutaverschillen inzake aandelen, obligaties en leningen op schuldbekentenis.

Kosten vermogensbeheer

Dit betreft de kosten voor uitvoering vermogensbeheer die bestaan uit de aan het fonds gefactureerde kosten.

Herverzekering

Het fonds heeft de risico's van overlijden en arbeidsongeschiktheid in 2016 herverzekerd bij Elips Life.

16.5 Toelichtingen in euro x 1.000

1

Beleggingen voor risico pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds SCA

Beleggingen voor risico pensioenfonds

categorie	Stand ultimo 2015	Reclassificatie beleggingen 01-01-'16	Aankopen/ verstrekkingen	Verkopen/ uitlotingen (af)lossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet- gerealiseerde koersverschil.	Lopende intrest	Stand ultimo 2016
Onroerende zaken:	19.742	0	15.337	0	-185	976	0	35.870
- Aandelen vastgoed	19.742	0	15.337	0	-185	976	0	35.870
Zakelijke waarden:	134.431	0	11.472	-10.717	7.478	4.329	0	146.993
- Aandelenfondsen	134.431	0	11.472	-10.717	7.478	4.329	0	146.993
Vastrentende waarden:	208.776	-8.931	79.772	-81.260	9.141	7.346	-447	210.137
- Vastrentende beleggingsfondsen	94.506	0	15.892	0	0	4.712	0	115.110
- Credits	113.897	0	28.081	-65.261	9.251	2.721	-555	88.134
- Geldmarktfondsen	4.064	-4.064	0	0	0	0	0	0
- Depositio's*	4.867	-4.867	16.799	-15.999	0	0	0	800
- Repo's	0	0	0	0	0	0	0	0
- Hypothecaire leningen	0	0	19.000	0	-110	-87	108	18.911
- Kortlopende vorderingen op banken	-8.558							-12.818
Derivaten:	7.070	0	0	1.823	-1.248	-391	250	7.504
- Swaps	7.070	0	0	155	-155	767	250	8.087
- Valutatermijncontracten	0	0	0	1.668	-1.093	-1.158	0	-583
Totaal beleggingen voor risico pensioen	370.019	-8.931	106.581	-90.154	15.186	12.260	-197	400.504
waarvan onder de passiva gepresenteerd:								
- Vastrentende waarden	8.558							12.818
- Derivaten	2.003							5.548
Beleggingen aan de activa-zijde balans	380.580							418.870

*Onder de deposito's is voor 4.867 aan sight deposits opgenomen, dit is ter vrije beschikking aan het fonds en is niet onderhevig aan waardenmutaties
De deposito's zijn tijdelijk aangehouden liquide middelen binnen het mandaat van vermogensbeheerder.

Methodiek bepaling marktwaarde:

<i>Genoteerde marktprijzen:</i>	Directe marktwaardering, beursnotering in een actieve markt;
<i>Netto contante waarde:</i>	Afgeleide marktwaardering, geen directe beursnotering van andere uit de markt waarneembare data dan wel een prijs gebaseerd op een transactie in een niet-actieve markt met niet-significante prijsaanpassing (gebaseerd op aannames en schattingen);
<i>Andere methode:</i>	Modellen en technieken, marktwaardebepaling niet gebaseerd op markt dat maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

Stichting Pensioenfonds SCA

Methodiek bepaling marktwaarde

	Genoteerde marktprijzen	Netto contante waarde	Andere methode	stand ultimo 2016
Onroerende zaken:	0	0	35.870	35.870
Indirecte vastgoedbeleggingen	0	0	35.870	35.870
Zakelijke waarden:	0	0	146.993	146.993
Aandelen beleggingsfondsen	0	0	146.993	146.993
Vastrentende waarden:	88.134	19.711	115.110	222.955
Vastrentende beleggingsfondsen	0	0	115.110	115.110
Overige obligaties	88.134	0	0	88.134
Geldmarktfondsen	0	18.911	0	18.911
Deposito's	0	800	0	800
Derivaten:	0	7.504	0	7.504
Valutaderivaten	0	0	0	0
Rentederivaten	0	7.504	0	7.504
Overige beleggingen	-12.818	0	0	-12.818
Cash onderpanden (CSA conmracts)	-12.818	0	0	-12.818
Totaal belegd vermogen	75.316	27.215	297.973	400.504
Aansluiting bovenstaande met balansposter				
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds				400.504
Depotbanken				7.748
Vorderingen uit hoofde van beleggingen				448
Verkoop beleggingen				155
Aankoop beleggingen				0
Totaal belegd vermogen balans				408.855

2 Beleggingen voor risico deelnemers

De beleggingen zijn volledig bij ABN Amro ondergebracht, waarbij de deelnemers belegd hebben (voor hun eigen risico) in diverse beleggingsfondsen.

Stichting Pensioenfonds SCA

Beleggingen voor risico deelnemers

categorie	Stand ultimo 2016	Herallo- catie 1)	Aankopen/ verstrekkingen	Verkopen/ uitlotingen (af)lossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet- gerealiseerde koersverschil.	Stand ultimo 2015
Indirecte beleggingen vastgoed	2.323	0	2.679	-2.527	35	55	2.565
Aandelen beleggingsfondsen	13.532	79	15.655	-14.164	212	1.542	16.856
Vastrentende waarden	10.517	-25	7.825	-11.528	50	590	7.429
Overige (liquiditeiten)	1.008	-54	3.953	-621	0	32	4.318
Totaal beleggingen risico deelnemers	27.380	0	30.112	-28.840	297	2.219	31.168

1) Dit betreft de correctie op de verdeling per categorie van de mix per 31-12-2015 naar de mix per 1-1-2016

3 Vorderingen en overlopende activa

Stichting Pensioenfonds SCA

Vorderingen en overlopende activa (looptijd korter dan een jaar)

	2016	2015
Lopende intrest	-2	0
Overige vorderingen	712	118
- Dividend belasting	0	0
- Verkoop beleggingen	603	115
- Overige vorderingen u/v beleggingen	0	0
- Herverzekeraar	58	0
- R/C Ondernemingen + premies ex-pats	51	3
- Overige vorderingen	0	0
Overlopende activa	0	66
- Vooruitbetaalde uitgaande waardeoverdrachten en kosten	0	66
Totaal Vorderingen en overlopende activa	710	184

4 Liquide middelen

Stichting Pensioenfonds SCA

Liquide middelen

	2016	2015
- Depotbanken	7.748	11
- ING Bank (vrije beschikking fonds)	1.177	676
Totaal liquide middelen	8.925	687

Stichting Pensioenfonds SCA Reserves

	2016	2015
Algemene reserve		
Stand 1 januari	430	23.317
Mutatie uit bestemming saldo	-7.907	-22.887
Stand per 31 december	-7.477	430
Bestemde reserve (Depot Overgangsregeling VPL)*		
Stand 31 december 2013	1.991	1.991
Effect stelselwijziging	-1.991	-1.991
Stand per 1 januari 2014	nvt	nvt
Stand per 31 december 2015	nvt	nvt
Bestemde reserve Premiedepot		
- stand 1 januari	2.016	0
- dotatie uit premie	1.605	2.005
- indexatie	0	0
- rendement**	266	11
Stand per 31 december	3.887	2.016
Totale reserves 31 december	-3.590	2.446

* De 'Bestemde reserve (depot Overgangsregeling VPL)' wordt vanaf 1 jan 2014 door een stelselwijziging geassocieerd als 'Overige voorziening VPL' zie toelichting 8

** Rendement wordt voor het eerst vanaf 1 januari 2016 toegevoegd

Stichting Pensioenfonds SCA Vermogens, verplichtingen en dekkingsgraden

	2016	2015
Vermogens		
- Aanwezig eigen vermogen	-7.477	430
- Minimaal vereist eigen vermogen	17.115	15.231
- Extra buffer vereist eigen vermogen (obv strat. beleg. mix)	53.284	52.284
- Totaal Vereist eigen vermogen obv strat. geldende FTK	75.522	67.515
Vermogen risico pensioenfonds 1)	401.544	362.860
Vermogen risico deelnemers (DC)	31.168	27.380
Subtotaal vermogen	432.712	390.240
af voor berekening dekkingsgraad Premiedepot	-3.887	-2.016
Vermogen voor berekening dekkingsgraad	428.825	388.224
Pensioenverplichting risico pensioenfonds	405.134	360.414
pensioenverplichting risico deelnemers	31.168	27.380
Pensioenverplichtingen voor berekening dekkingsgraad	436.302	387.794
Dekkingsgraden op basis van:		
- Aanwezig eigen vermogen	98,3%	100,1%
- Minimaal vereist eigen vermogen	103,9%	103,9%
- Totaal vereist eigen vermogen obv vingerende FTK	117,3%	117,4%
- Reel	78,1%	83,5%

- 1) Het vermogen voor berekening dekkingsgraad is vastgesteld als het balanstotaal van de activa minus kortlopende schulden, overlopende passiva, pensioenverplichtingen risico deelnemers en minus Overige voorziening VPL en minus Premiedepot. De maanddekkingsgraad van 98,3% is de deling van dit vermogen met de totale verplichting risico PF en risico deelnemers

Per 31 december 2016 bedroeg de beleidsdekkingsgraad 95,0% (2015: 102,0%). De beleidsdekkingsgraad is het voortrollende 12-maands gemiddelde van de maanddekkingsgraden. Voor de beleidsdekkingsgraad ultimo 2016 dus de maanddekkingsgraden januari-december 2015. Het fonds verkeert in een reservetekort omdat de beleidsdekkingsgraad lager is dan het vereiste eigen vermogen en in een dekkingstekort omdat de beleidsdekkingsgraad lager is dan het minimaal vereiste vermogen. Het fonds heeft een herstelplan ingediend waaruit blijkt dat het (zonder bijstortingen van de sponsors) in 10 jaar tijd zal herstellen tot een dekkingsgraad boven die van het vereiste eigen vermogen.

6 Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds SCA Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

	2016	2015
Stand 1 januari	360.414	330.222
- Mutatie uit staat baten en lasten	44.720	30.192
Totaal voorzieningen per 31 december	405.134	360.414
waarvan opbouw per 31 december:		
- Deelnemers	184.723	158.605
- Gewezen deelnemers	101.520	89.141
- Pensioengerechtigden	118.891	112.668

7 Technische voorzieningen voor risico deelnemers

Stichting Pensioenfonds SCA

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	2016	2015
Stand 1 januari	27.380	24.778
- Stortingen t.b.v. deelnemers	1.675	1.805
- Onttrekkingen deelnemers	-403	-499
- Rendement	2.516	1.296
Totaal voorzieningen per 31 december	31.168	27.380

8 Overige voorziening VPL

Stichting Pensioenfonds SCA

Overige voorziening VPL

	2016	2015
Stand 31 december	6.812	6.648
- Effect stelselwijziging	0	0
Stand 1 januari	6.812	6.648
- Toevoeging premie overgangsregeling	1.015	1.001
- Rendement	678	74
- Onttrekking ivm inkoop	-332	-910
- Onttrekking ivm premie ziektekosten	0	-1
Overige Voorziening VPL per 31 december	8.173	6.812

9 Kortlopende schulden

Stichting Pensioenfonds SCA

Kortlopende schulden

	2016	2015
Verplichtingen uit handen van verkregen onderpand*	12.818	8.558
Derivaten met negatieve marktwaardering	5.548	2.003
Aankoop beleggingen	0	455
R/c Ondernemingen + Premie ex-pats	196	425
De Nederlandsche Bank en AFM	0	2
Te betalen loonheffing	124	124
Sociale lasten	27	23
Vermogensbeheerders en beleggingsadministratie	51	64
Onderzoekskosten/Risk Management	0	48
Overige kosten	24	77
Totaal kortlopende schulden	18.788	11.779

*Het verkregen onderpand op rentederivaten wordt aan de debetzijde van de balans verantwoord onder Geldmarktinstrumenten en liquide middelen. Dientgevolge staat het bedrag van euro 12.818 (2015: euro 8.558) niet ter vrije beschikking van het fonds.

10 Overlopende passiva

Stichting Pensioenfonds SCA

Overlopende passiva (looptijd korter dan een jaar)

	2016	2015
Vooruitontvangen waardeoverdrachten	0	0
Vooruitontvangen inkoopsummen	0	0
Vooruitontvangen onttrekkingen spaarkapitalen	0	0
Uit te betalen uitgaande waardeoverdrachten	0	0
Totaal overlopende passiva	0	0

Niet uit balans blijvende rechten en verplichtingen

- Stichting Pensioenfonds SCA beschikt over een rekening courant krediet bij ING Bank NV van euro 400.000. Er zijn geen garanties of zekerheden verstrekt.
- De sponsors hebben een verplichting tot bijstorting indien het fonds anders tot korting zou moeten besluiten.

11

Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds SCA

Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds

	2016	2015
Directe beleggingsopbrengsten	7.441	6.306
- Onroerende zaken	891	893
- Zakelijke waarden	757	680
- Vastrendende waarden	4.496	3.809
- Derivaten	1.304	923
- Overige	-7	1
Indirecte beleggingsopbrengsten	28.674	-1.580
<i>Gerealiseerd:</i>	<i>15.186</i>	<i>2.564</i>
- Zakelijke waarden	7.293	3.003
- Vastrentende waarden	9.141	2.991
- Derivaten	-1.248	-3.430
<i>Niet-gerealiseerd:</i>	<i>13.488</i>	<i>-4.144</i>
- Onroerende zaken	976	-174
- Zakelijke waarden	4.329	6.842
- Vastrentende waarden	7.346	-5.816
- Derivaten	-391	-4.997
- Overige	1.228	1
Beleggingsopbrengsten toekomend Overige Voorziening VPL	-678	-74
Kosten vermogensbeheer	-1.499	-1.205
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	33.938	3.447

12

Kosten vermogensbeheer

Stichting Pensioenfonds SCA

Kosten van vermogensbeheer in staat baten en lasten

	2016	2015
Kosten vermogensbeheer in staat baten en lasten incl kosten IC en BTW	-1.499	-1.205
- Beheerloon zakelijke waarden	-751	-462
- Beheerloon vastrentende waarden	-496	-464
- Beheerloon overige / rebates	-207	-209
- Beheer advies	-47	-45
- Overige kosten	2	-25
<i>Aansluiting met totale kosten vermogensbeheer:</i>		
Kosten direct ten laste van de beleggingsrendementen	-536	-409
Totale kosten vermogensbeheer	-2.035	-1.614

13

Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers

	2016	2015
Directe beleggingsopbrengsten	297	5
Indirecte beleggingsopbrengsten	2.219	1.291
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers	2.516	1.296

14 Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

Stichting Pensioenfonds SCA

Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

	2016	2015
Premies (exclusief VPL premie)	11.896	11.778
Inkoopsommen	383	509
Inkoop uit VPL gelden	332	911
FVP-bijdragen	0	0
Totaal premiebijdragen van werkgevers en werknemers	12.611	13.198

15 Premiebijdragen voor risico deelnemers

Stichting Pensioenfonds SCA

Premiebijdragen voor risico deelnemers

	2016	2015
Premiestortingen naar ABN Amro Pensioen Service*	1.675	1.805

Overzicht van premies volgt hieronder. Bij de bepaling van de aan het boekjaar toe te rekenen premie is rekening gehouden met verleende premiekortingen en/of toeslagen. In beide boekjaren waren kortingen en/of toeslagen niet aan de orde.

De feitelijke premie bedraagt*	13.571	14.029
De kostendekkende premie bedraagt	16.700	15.819
De gedempte premie bedraagt	12.349	12.025
<i>De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:</i>	16.700	15.819
- Actuarieel benodigd	12.947	12.111
- Opslag in stand houden vereist vermogen	2.100	2.005
- Opslag voor uitvoeringskosten	857	868
- Risicopremies overlijden en arbeidsongeschiktheid	796	835
- Actuarieel benodigd ten behoeven van toeslagverlening	0	0
<i>De gedempte premie is als volgt samengesteld:</i>	12.349	12.025
- Actuarieel benodigd	9.241	8.895
- Opslag in stand houden vereist vermogen	1.455	1.427
- Opslag voor uitvoeringskosten	857	868
- Risicopremies overlijden en arbeidsongeschiktheid	796	835
- Actuarieel benodigd ten behoeven van toeslagverlening	0	0

* Voor 2015: reguliere premie (12.779) minus premie VPL (1.001) plus DC premie (1.805) en DC kapitalen voor inkoop (444)

* Voor 2016: reguliere premie (12.911) minus premie VPL (1.015) plus DC premie (1.675) en DC kapitalen voor inkoop (0)

16 Saldo van overdrachten van rechten

Stichting Pensioenfonds SCA

Saldo van overdracht van rechten

	2016	2015
Overgenomen pensioenverplichtingen	28	560
Overgedragen pensioenverplichtingen	-71	-328
Saldo in- en uitgaande waardeoverdrachten	-43	232

17 Onttrekking beleggingen voor risico deelnemers

Stichting Pensioenfonds SCA

Onttrekking beleggingen voor risico deelnemers

	2016	2015
Onttrekkingen	-403	-499

18 Pensioenuitkeringen

Stichting Pensioenfonds SCA Pensioenuitkeringen

	2016	2015
Ouderdomspensioen	-5.364	-5.050
Invalideitspensioen	-168	-169
Weduwepensioen	-958	-925
Wezenpensioen	-48	-57
Prepensioen	-2	-22
Vergoeding ZVW prepensioen	-2	-1
Afkoopsommen	-6	-15
Totaal pensioenuitkeringen	-6.548	-6.239

19 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Voorziening 1 januari	360.414	330.222
Toevoeging pensioenopbouw	10.997	10.054
Indexering en overige toeslagen	0	0
Intresttoevoeging o.b.v. 1-jaars rente	-218	603
Pensioenuitkeringen- en uitvoeringskosten	-6.729	-6.423
Wijziging marktrente*	38.560	23.994
Toename voorziening toekomstige kosten	275	252
Mutatiewaarde overdrachten	-47	243
Wijziging actuariale grondslagen en/of methoden	1.267	0
Indexatie actieven	0	0
Indexatie slapers	0	0
Indexatie pensioentrekkenden	0	0
Resultaat op sterfte	-156	216
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	559	190
Resultaat op mutaties	-65	-8
Overige mutaties tech. voorz. w.o. VPL	277	1.071
Voorziening 31 december	405.134	360.414
Mutatie verplichtingen ten laste resultaat	44.720	30.192

* voor 2015: Dit is inclusief FTK aanpassingen; vervallen 3-maands middeling RTS en aanpassing UFR in

20 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	2016	2015
Voorziening 1 januari	27.380	24.778
- Rendement	2.516	1.296
- Stortingen	1.675	1.805
- Uitgaande waardeoverdrachten	-5	-55
- Vrijval door overlijden	-15	-69
- Vrijval tbv reguliere inkoop pensioenaanspraken	-383	-373
- Afkopen	0	-2
Voorziening 31 december	31.168	27.380
Mutatie	-3.788	-2.602

21 Herverzekering

Herverzekering

	2016	2015
Risicopremie	-796	-834
Uitkering overlijden	74	408
Uitkering premievrijstelling en AO	457	130
Totaal herverzekering	-265	-296

22 Kosten pensioenbeheer

Bezoldiging bestuursleden: In 2016 en 2015 heeft het bestuurslid namens de gepensioneerden een vergoeding ontvangen van euro 5.000. Overige bestuurders hebben geen vergoeding ontvangen. Wel zijn er kosten gemaakt voor opleiding, etc..

Personeel: gedurende het boekjaar 2016 en 2015 was bij Stichting Pensioenfonds SCA de heer Drs. M. van Gool als directeur in dienst. **Bezoldiging Verantwoordingsorgaan:** in 2016 en 2015 heeft het VO-lid namens gepensioneerden een vergoeding ontvangen van euro 3.000.

Stichting Pensioenfonds SCA

Kosten pensioenbeheer (pensioenadministratie en algemene kosten)*

	2016	2015
Kosten intern pensioenbeheer (ex extern toezicht)	-833	-837
- Pensioenadministratie	-411	-348
- Algemene kosten	-475	-536
- Accountantskosten controle jaarrekening	-27	-24
- Bestuursondersteuning	-37	-41
- Uitvoerend actuaire en actuariële advies	-99	-100
- Communicatiekosten (o.a. website)	-12	-51
- Advieskosten ALM	0	-40
- Bestuur	-19	-20
- Directie (bezoldiging en pensioen)	-181	-174
- Bestuur en Directie uitvoeringskosten	-29	-28
- Overige kosten	-18	-11
- Kosten vanwege extern toezicht	-53	-47
- De Nederlandse Bank en AFM	-29	-22
- Intern toezicht (externe visitatiecommissie)	-13	-8
- Certificering actuaire	-11	-17
Totale kosten pensioenbeheer	-886	-884
BTW	-135	-137
Kosten pensioenbeheer inclusief BTW	-1.021	-1.021
Kosten per deelnemer:		
Pensioenadministratie	204	174
Externe toezicht	26	24
BTW	67	69
Deelnemers (actieve deelnemers en gepensioneerden)	2.015	1.999
conform definitie Pensioenfederatie*		
Totale kosten pensioenbeheer in basispunten	22	24
(% van gemiddelde vermogen x 100)		
- Gemiddelde vermogen in miljoen	400	374

* Algemene kosten niet toegerekend aan vermogensbeheer

23 Overige baten en lasten

Stichting Pensioenfonds SCA

Overige baten en lasten

	2016	2015
- Onttrokken spaarkapitalen overleden deelnemers zonder nabestaanden	16	4
- Diverse	-4	-4
Totaal overige baten en lasten	12	0

24 Actuariële analyse van het resultaat

Stichting Pensioenfonds SCA

Actuariële analyse van het resultaat

Resultaat op:	2016	2015
Premie	-646	216
Indexatie	0	0
Beleggingsopbrengsten	-4.404	-21.150
Kosten	0	0
Uitkeringen	17	29
Sterfte	245	261
Reguliere mutaties	65	8
Arbeidsongeschiktheid	-102	-59
Waardeoverdrachten	5	-11
Wijziging actuariële grondslagen en overige	-1.200	-31
Andere oorzaken	-16	-134
Resultaat	-6.036	-20.871

16.6 Risicoparagraaf

(in euro x 1.000)

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Conform de berekeningen van het vereist eigen vermogen in het Actuarieel Rapport is de risicoparagraaf gebaseerd op basis van het doorkijkbeginsel (lookthrough-principe) en wordt er rekening gehouden met recente ontwikkelingen zoals het gebruik van de meest recente UFR en de aangepaste definitie van de (beleids)dekkingsgraad en vereiste dekkingsgraad. Laatstgenoemde impliceert dat bij de berekening van de (beleids)dekkingsgraad en vereiste dekkingsgraad vanaf het jaarwerk van 2015 rekening gehouden dient te worden met het totale vermogen en de totale technische voorziening.

In deze risicoparagraaf worden de afzonderlijke risico's van het vereist eigen vermogen gerelateerd aan de voorziening voor risico fonds. Voor het totaal wordt afname risico gehanteerd op basis van nieuwe FTK.

Onder het nieuwe FTK zijn de voorschriften voor de berekening van het vereist eigen vermogen aangescherpt en wordt getoetst op basis van het vereist eigen vermogen gebaseerd op de strategische verdeling.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste financieel risico voor het pensioenfonds is het niet kunnen nakomen van de pensioentoezeggingen. Een belangrijke maatstaf hiervoor is het aanwezig eigen vermogen.

Wettelijk is een gestandaardiseerde methode (standaardmodel) vastgelegd om te kunnen toetsen of het aanwezig eigen vermogen voldoende is om een aantal specifieke financiële risico's op te kunnen vangen en daarmee of aan de pensioentoezeggingen kan worden voldaan. De berekeningen van het vereist eigen vermogen zijn met name van belang voor de premiestelling, herstelplan en haalbaarheidstoets van het fonds.

Jaarlijks vindt toetsing plaats aan de hand van dit standaardmodel. De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S10. De S10 betreft het actief beheer risico en is onder het nieuwe FTK in het standaardmodel van DNB geplaatst. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2016 en 2015.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is per 31 december 2016 95,0% (2015 102,0%) en daarmee lager dan de vereiste dekkingsgraad en lager dan de minimum vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel. Hierdoor verkeert het pensioenfonds in een reserve- en dekkingstekort.

Stichting Pensioenfonds SCA
Vereist eigen vermogen volgens standaardmodel

	2016				2015			
	Strategisch euro	%	Feitelijk euro	%	Strategisch euro	%	Feitelijk euro	%
Renterisico (S1)	13.013	3,2%	16.387	4,0%	14.933	4,1%	20.854	5,8%
Zakelijke waarden risico (S2)	53.309	13,2%	62.539	15,4%	46.912	13,0%	54.199	15,0%
valutarisico (S3)	23.404	5,8%	26.665	6,6%	21.259	5,9%	29.108	8,1%
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Kredietrisico (S5)	17.437	4,3%	17.394	4,3%	13.677	3,8%	11.720	3,3%
Verzekerings technische risico (S6)	13.058	3,2%	13.058	3,2%	11.183	3,1%	11.183	3,1%
Concentratierisico (S8)	0	0,0%	0	0,0%	3.007	0,8%	3.146	0,9%
Actief beheer risico (S10)	2.015	0,5%	2.451	0,6%	1.444	0,4%	1.864	0,5%
Diversificatie-effect	-46.714	-11,6%	-51.860	-12,7%	-44.900	-12,4%	-53.163	-14,8%
Vereist eigen vermogen	75.522	18,6%	86.634	21,4%	67.515	18,7%	78.911	21,9%
Na afname toerekening totale TV (S/F -1,3%/-1,5%)		17,3%		19,9%		17,4%		20,3%
Technische voorziening risico fonds	405.134				360.414			
Technische voorziening risico deelnemers	31.168				27.380			
Totaal technische voorziening voor berekening dekkingsgraad	436.302				387.794			
Aanwezige (maand)dekkingsgraad	-7.477	98,3%			430	100,1%		
Beleidsdekkingsgraad		95,0%				102,0%		
Minimaal vereiste dekkingsgraad	17.115	103,9%			15.231	103,9%		
Vereiste dekkingsgraad obv vignerende FTK	75.522	117,3%			67.515	117,4%		

De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. In de berekening van de beleidsdekkingsgraad is rekening gehouden

Renterisico S1

Het renterisico is het risico dat veranderingen in marktrente leiden tot verschillende veranderingen in de waarde van de vastrentende portefeuille ten opzichte van de pensioenverplichtingen.

Bijvoorbeeld, bij daling van de rente is er het risico dat de pensioenverplichtingen sneller in waarde stijgen dan de vastrentende portefeuille en daarmee de totale portefeuille. Dit is het geval als de gemiddelde looptijd van de verplichtingen (duratie) hoger is dan die van de vastrentende portefeuille.

Deze rentegevoeligheid is één van de actoren bij de bepaling van de (strategische) asset allocatie en de duratie van de portefeuilles. Dit renterisico is afgedekt deels door de duratie van de vastrentende portefeuille en deels door middel van renteswaps.

In het FTK wordt bepaald dat het renterisico het verschil is tussen de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen (bij het pensioenfonds, de Matching portefeuille) en die van de verplichtingen. Op basis van DNB renteschokkentoets wordt de gevoeligheid berekend en het afdekkingspercentage, de S1.

Stichting Pensioenfonds SCA
Renterisico

	2016	
	strategisch	Feitelijk
Impact DNB rentetoets op verplichtingen in euro (A)	30.335	30.335
Impact DNB rentetoets op Matching portefeuille in euro (B)	17.322	13.948
Buffer Renterisico (S1)	13.013 = 3,2%	16.387 = 4,0%
Afdeckingspercentage (B/A)	57,10%	46,0%
Rentestanden	1,39%	
Duratie van pensioenverplichtingen	21,2	
Duratie van de vastrentende portefeuille excl. rente-afdekking	9,5	
Duratie van de vastrentende portefeuille incl. rente-afdekking	22,0	
Strategische rente-afdekking	50%	
Bandbreedte beleggingsplan	30%-70%	
<i>Dekkingsgraad gevoeligheid 1%-punt rentemutatie (Bron: MN)</i>		
Renteschok 0%	98,0%	
Renteschok 1%	105,4%	
Renteschok -1%	91,7%	
Verandering in dekkingsgraad bij -1%-punt	-6,4%	

Zakelijke waarden S2

Mogelijke waardedalingen van beleggingen voor het vastgoed en de aandelen zijn in het hiervoor genoemde standaardmodel begrepen. Hiervoor wordt een gedifferentieerde berekening naar categorieën van markten en beleggingen uitgevoerd. Ter zake van het zakelijke waarden risico worden risico-inschattingen aan de hand van de in de markt gebruikelijke risicoparameters gemaakt. In het beleggingsbeleid wordt

met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel is de samenstelling van de zakelijke waarden weergegeven.

Stichting Pensioenfonds SCA

Zakelijke waarden spreiding naar regio en sector

	2016		2015	
	euro	%	euro	%
Naar regio:				
Aandelen Europa ex UK	49.785	27,3%	49.082	31,8%
Aandelen VS	42.991	23,6%	37.199	24,1%
Aandelen Verre Oosten	14.312	7,8%	13.332	8,6%
Aandelen Emerging Markets	39.404	21,6%	34.818	22,6%
Indirect onroerend goed Europa	35.870	19,7%	19.742	12,8%
Totaal zakelijke waarden	182.362	100,0%	154.173	100,0%
Naar sector:				
Financiële instellingen	33.050	22,5%	25.784	19%
Handels- en industriële bedrijven	17.107	11,6%	15.257	11%
Energie	7.002	4,8%	5.330	4%
Technologie	18.003	12,2%	14.888	11%
Consumenten goederen	28.652	19,5%	30.059	22%
Communicatie	6.166	4,2%	4.001	3%
Farmacie- en biotechnologie	0	0,0%	0	0%
Materialen	9.757	6,6%	5.749	4%
Overige	27.256	18,5%	33.363	25%
Totaal aandelenfondsen	146.993	100,0%	134.431	100%
S2 obv strategische mix	13,2%		11,5%	
S2 obv feitelijke mix	15,4%		13,1%	

Illiquiditeitsrisico en securities lending

Vermogen dat niet snel ten gelde gemaakt kan worden vormt een zogenaamd illiquiditeitsrisico. Het betreft het vermogen in vastgoed. Het percentage illiquide beleggingen in de portefeuille is met 5% van het totale vermogen laag. Het fonds maakt gebruik van het 'Securities Lending programma' van MN voor de MN-fondsen in de Return Portefeuille. In dit programma wordt fysiek (non-cash) onderpand gevraagd als bijvoorbeeld obligaties. Het onderpand had een gemiddelde waarde van 104,4% (euro 12,9 miljoen) op jaareinde..

Valuta's S3

De pensioenverplichtingen luiden in euro's, de mogelijke valutakoersontwikkelingen beïnvloeden daarmee alleen de waarde van de beleggingen.

Het bestuur heeft ervoor gekozen de valuta-ontwikkeling niet te zien als een mogelijkheid om de waarde van de portefeuille te verhogen en heeft derhalve gekozen om de schommelingen via derivatencontracten voor de Amerikaanse dollar, de Britse pond, de Japanse yen en overige (gedeeltelijk) af te dekken. In onderstaande tabel worden de ontwikkelingen per jaareinde weergegeven.

Stichting Pensioenfonds SCA

Valuta-afdekking (in euro x 1.000)

	2016				2015			
	Vóór afdekking	waarde	Ná afdekking	reeële waarde	Vóór afdekking	waarde	Ná afdekking	reeële waarde
Euro	220.197	40.815	261.012	0	200.702	36.416	237.118	0
Amerikaanse dollar	123.323	-31.400	91.923	-568	110.696	-27.527	83.169	37
Britse pond sterling	2.068	0	2.068	0	63	0	63	0
Japanse yen	9.247	-9.415	-168	-15	8.906	-8.889	17	-37
Overige	54.020	0	54.020	0	49.321	0	49.321	0
Totaal	408.855	0	408.855	-583	369.688	0	369.688	0
S3 strategische mix	5,8%				1,9%			
S3 feitelijke mix	6,6%				3,0%			

Grondstofrisico S4

Het fonds heeft geen beleggingen in grondstoffen, S4 is derhalve 0

Kredietrisico S5

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Voor het pensioenfonds betreft dit voornamelijk de beleggingen in obligaties. Het kredietrisico wordt beperkt door spreiding van de

vastrentende waarden naar regio's, creditrating van tegenpartijen en de sector.

De zogenaamde creditspread is een handige maatstaf voor het kredietrisico en geeft de opslag aan die de markt vraagt boven de risicovrije rente. Des te hoger deze opslag, des te hoger de markt het kredietrisico op een

Stichting Pensioenfonds SCA

Spreading vastrentende waarden in euro x 1.000

	2016			2015
	Waarde	Duratie jaar	Credit spread	Waarde
Langlopende Europese obligaties	85.009	16,9	-0,2%	110.595
Bedrijfsobligaties	75.573	5,5	0,6%	59.538
Hypotheek	18.911	6,3	1,4%	0
Obligaties opkomende markten	39.537	5,9	3,8%	34.967
Kortlopende staatsobligaties	3.125	0,1		3.303
Deposito's	800			0
Totaal vastrentende waarden	222.955			208.403
S5 obv strategische mix	4,3%			
S5 obv feitelijke mix	4,3%			

Verzekeringstechnisch risico S6

Binnen het verzekeringstechnische risico (S6) worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag, voor afwijking en ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op de

partij beoordeelt en des te hoger de vergoeding (de spread) is die de markt wil ontvangen voor het nemen van dit risico. Zo is de creditspread voor langlopende obligaties bijna 0 en van de bedrijfsobligaties 0,5%.

Stichting Pensioenfonds SCA

Ratingsklassen vastrentende waarden

	2016	2015
AAA	40,0%	44,0%
AA	8,0%	10,0%
A	18,0%	20,0%
BBB	26,0%	19,0%
Lager dan BBB	7,0%	6,0%
Geen rating	1,0%	1,0%

actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen. In verband met het langlevensrisico wordt aanvullend boven het hanteren van de prudente grondslagen, de Voorziening toekomstige sterfte ontwikkeling gevormd. **S6 obv strategisch/ feitelijk bedraagt 3,2%/ 3,2%.**

Concentratierisico S8

Grote beleggingsposten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balans totaal uitmaakt. De grootste concentratierisico in de vastrentende waarden zijn Duitse en Nederlandse staatsobligaties conform onderstaande tabel. Vanaf 2016 worden hiervoor geen buffers aangehouden

Stichting Pensioenfonds SCA

Concentratierisico

Tegenpartij:	2016 feitelijk euro	2015 feitelijk euro
Nederlandse staat	55.073	54.912
Achmea Bank NV	19.267	0
Duitse staat	17.231	37.132
Ierse staat	0	11.064
Belgische staat	8.378	9.165
S8	0,0%	0,0%

Actief beheer risico S10

Actief beheer risico (S10) treedt op als beleggingsmanagers actief afwijken van beleggings-indexen om hogere resultaten te bereiken. Het risico geldt vooral voor beleggingen in aandelen en wordt gemeten met name via tracking error en TER (total

expense ratio, kosten voor het actief beheer, 1,22%) indien tracking error > 1%. De tracking error voor aandelen ontwikkelde markten is hoger dan 1% **S10 obv strategisch/ feitelijk bedraagt 0,5%/ 0,6%.**

Zeist, 15 juni 2017

Bestuurders Stichting Pensioenfonds SCA per 15 juni 2017:

E. Ligthart, voorzitter, C.N.H. Quint, secretaris, K. Boijenga bestuurder, E. Luiken, bestuurder en R. van Sintemaartensdijk, bestuurder.

17. Overige gegevens

17.1 Resultaatbestemming

In de vergadering van 15 juni 2017 hebben bestuurders van Stichting Pensioenfonds SCA besloten het saldo over 2016 als volgt te verdelen:

Resultaatbestemming 2016 in euro x 1.000

Totaal resultaat	-6.036
- Naar Algemene reserve	-7.907
- Naar Premiedepot	1.871

18. Verklaringen

18.1 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds SCA te Zeist is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds SCA, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 2.850.000 (0,75% van de aanwezige reserves en technische voorziening). Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 190.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik ondermeer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;

- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikelen 131, 132 en 133.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds SCA is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 24 april 2017

drs. J.J.M. Tol actuaris AG RBA

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V.

18.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Pensioenfonds SCA

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG 2016 OPGENOMEN JAARREKENING 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Pensioenfonds SCA te Zeist gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag 2016 opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds SCA op 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2016.
2. De staat van baten en lasten over 2016.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie “Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening”. Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds SCA zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA). Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG 2016 OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag 2016 andere informatie, die bestaat uit:

- Kerncijfers;
- Bestuursverslag;
- Overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de kerncijfers, bestuursverslag en de overige gegevens, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling,

tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige

realistische alternatief is, waarbij opgemerkt wordt dat het bestuur op basis van de Pensioenwet het korten van pensioenen als ultimatum remedium kan inzetten.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening. Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amsterdam, 12 juni 2017
Deloitte Accountants B.V.
Was getekend: Drs. M. van Luijk RA

19. Bijlagen

19.1 Overzicht belegd vermogen (in euro x 1.000)

Stichting Pensioenfonds SCA

Overzicht belegd vermogen voor risico pensioenfonds

	2016		2015	
	euro	%	euro	%
Onroerende zaken	35.870	9,1%	19.742	5,5%
Aandelen vastgoed	35.870	9,1%	19.742	5,5%
Te ontvangen dividend	0	0,0%	0	0,0%
Zakelijke waarden	146.993	37,5%	134.431	37,5%
Aandelenfondsen Emerging Markets	39.904	10,2%	37.818	10,5%
Aandelenbeleggingsfondsen	107.089	27,3%	96.613	26,9%
Vastrentende waarden	210.137	53,6%	208.775	58,2%
Staatsobligaties	85.009	21,7%	110.595	30,8%
Vastrentende beleggingsfondsen	115.110	29,4%	94.505	26,3%
Credits	3.680	0,9%	3.663	1,0%
Geldmarktfondsen	0	0,0%	4.064	1,1%
Deposito's	800	0,2%	4.867	1,4%
Hypothecaire leningen	18.803	4,8%	0	0,0%
Kortlopende vorderingen op banken	-12.818	-3,3%	-8.558	-2,4%
Lopende intrest	-447	-0,1%	-361	-0,1%
Derivaten	7.504	1,9%	7.070	2,0%
Swaps	7.837	2,0%	7.091	2,0%
Valutatermijncontracten	-583	-0,1%	0	0,0%
Lopende Intrest	250	0,1%	-21	0,0%
Overige beleggingen en liq. middelen	8.923	2,3%	687	0,2%
Banken	8.925	2,3%	687	0,2%
Lopende bankintrest	-2	0,0%	0	0,0%
Overige kortlopende vorderingen minus schulden	-17.318	-4,4%	-11.864	-3,3%
Vorderingen en overlopende activa	712	0,2%	184	0,1%
Kortlopende schulden	-14.143	-3,6%	-10.033	-2,8%
Depot overgangsregeling	0	0,0%	0	0,0%
Overlopende passiva	-3.887	-1,0%	-2.015	-0,6%
Totaal belegd vermogen	392.109	100,0%	358.841	100,0%

Dit **totaal belegd vermogen** kan ook worden berekend uit de balans: totaal aan activa minus kortlopende s overlopende passiva en minus voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers:

Totaal activa	459.673	408.831
Kortlopende schulden	-24.336	-13.783
Depot overgangsregeling	0	0
Overlopende passiva	-3.887	-2.016
Pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	-31.168	-27.380
Overige voorziening	-8.173	-6.812
Totaal belegd vermogen	392.109	358.840

19.2 Verzekerdenbestand

Stichting Pensioenfonds SCA

Verzekerdenbestand per 31 december 2016

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2015	1.401	1.281	598	3.280
Mutatie saldo:	-13	35	29	51
- Nieuwe toetredingen	118	-53		65
- Ontslag met premievrije aanspraak	-120	120		0
- Waardeoverdracht	0	-1		-1
- Ingang pensioen	-5	-28	47	14
- Overlijden	-2	-3	-15	-20
- Afkoop	0	-1	-2	-3
- Andere zaken	-4	1	-1	-4
Stand per 31 december 2016	1.388	1.316	627	3.331

Er zijn 87 actieve deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

Specificatie pensioengerechtigden	2016	2015
- Ouderdomspensioen	431	409
- Partnerpensioen	159	152
- Wezenpensioen	37	37
Totaal	627	598

19.3 Begrippenlijst

Aandelen Bewijzen van deelneming in het vermogen van een onderneming. De bewijzen zijn verhandelbaar op de beurs.

ABTN Afkorting voor actuariële en bedrijfstechnische nota. In de ABTN wordt door het bestuur van een pensioenfonds uiteengezet welke actuariële en bedrijfstechnische opzet ten grondslag ligt aan een fonds. Ook wel bedrijfsplan genoemd. Hierin komen drie hoofdonderwerpen aan de orde: de wijze van vaststelling van de verplichtingen jegens de deelnemers, de beleggingsportefeuille en het intern risicobeheersingssysteem.

Accounting standaarden Centrale afspraken, gemaakt door de beroepsgroep van accountants, over de wijze waarop het jaarverslag van een onderneming wordt ingericht met gebruikmaking van uniforme waarderingsmethoden en begrippen. Deze afspraken moeten er toe leiden dat de jaarverslagen beter met elkaar kunnen worden vergeleken.

Actuaris Een wiskundige, gespecialiseerd in levensverzekeringen, die berekent onder meer de voorziening pensioenverplichtingen van het fonds en adviseert het fonds over het te voeren pensioenbeleid.

Actuariële methoden Methoden om met behulp van actuariële grondslagen de contante waarde te berekenen van een reeks toekomstige uitkeringen of bijdragen.

Actuariële grondslagen Wanneer een contante waarde van een reeks toekomstige uitkeringen moet worden bepaald maakt de actuaris gebruik van actuariële grondslagen, zoals: de marktrente; de kansstelsels: sterftekansen, arbeidsongeschiktheids- en revalideringskansen, frequenties van gehuwd zijn, soms ook toekomstige salarisontwikkeling of indexatiebeleid enz.; kostenopslagen (bijvoorbeeld voor administratiekosten en/of uitbetalingskosten).

Actuele waarde De actuele waarde is voor beleggingen waarvoor dagelijks opbare prijzen worden vastgesteld, zoals aandelen en obligaties, de beurswaarde. Voor andere vastrentende waarden, zoals onderhandse leningen en hypotheeklen, wordt de actuele waarde benaderd als de contante waarde van de toekomstige netto kasstromen. Als actuele waarde van de beleggingen in vastgoedfondsen wordt de intrinsieke waarde gehanteerd.

Autoriteit Financiële Markten De toezichthouder die toeziet op de gedragingen van verantwoordelijke directies en besturen van financiële instellingen, dus ook pensioenfondsen.

Algemene nabestaandenwet De Anw vervangt met ingang van 1 juli 1996 de Algemene Weduwen- en Wezenwet. De volgende groepen hebben recht op een Anw-uitkering bij overlijden van de echtgenoot(e) of partner:
- nabestaanden geboren vóór 1 januari 1950;
- nabestaanden die ongehuwde kinderen jonger dan 18 jaar verzorgen;
- nabestaanden die voor ten minste 45% arbeidsongeschikt zijn.
De netto Anw-uitkering bedraagt maximaal 70% van het netto minimumloon en is afhankelijk van het inkomen. Een gedeelte van het inkomen uit arbeid wordt vrijgelaten. Ongehuwd samenwonenden worden gelijkgesteld met gehuwden.

Algemene Ouderdomswet De Algemene Ouderdomswet (AOW) is in 1956 tot stand gekomen. Het is een volksverzekering en geldt dus voor alle ingezetenen van Nederland. De AOW voorziet in uitkeringen bij ouderdom. De uitkeringen gaan in op de dag dat men de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt. De hoogte van de uitkeringen is niet afhankelijk van het loon dat gedurende een eventuele loopbaan is verdiend, maar is afhankelijk van de burgerlijke staat en de gezinssituatie waarin de verzekerde verkeert.

ALM Afkorting voor Asset Liability Management. Een ALM-studie betreft de analyse van het risicobeheer van de balans tussen activa en de passiva van een pensioenfonds. Deze studie dient te resulteren in de formulering van een strategisch beleggingsbeleid.

Arbeidsongeschiktheidspensioen Het arbeidsongeschiktheidspensioen is een aanvulling van het pensioenfonds op de arbeidsongeschiktheidsuitkering van de overheid. In het algemeen zijn er twee soorten arbeidsongeschiktheidspensioenen: (1) het arbeidsongeschiktheidspensioen ter dekking van het WAO/WIA-hiaat en (2) het excedent arbeidsongeschiktheidspensioen.

Asset-mix De verdeling van de beleggingen over de verschillende beleggings-categorieën.

Backservice Pensioenaanspraken (of de waarde ervan) die betrekking hebben op de achterliggende dienstjaren en die ontstaan door verandering in de pensioengrondslag.

Benchmark Vooraf vastgestelde, objectieve maatstaf voor de prestatie van (de beheerder van) een beleggingsportefeuille of pensioenfonds. Een beursindex bijvoorbeeld. In het strategisch beleggingsbeleid wordt door het pensioenfonds zelf vooraf een normportefeuille, al dan niet bestaande uit indices, bepaald.

Bestuurderstoets Door middel van deze toets kan toezichthouder De Nederlandsche Bank de geschiktheid en integriteit van de bestuurders van het pensioenfonds beoordelen. Indien de toets tot een negatief oordeel leidt, kan DNB een wijziging in de samenstelling van het bestuur tegenhouden. Wanneer de samenstelling van het bestuur zich wijzigt, wordt het bestuur als geheel door De Nederlandsche Bank getoetst op zijn geschiktheid.

Beurskoers Marktprijs van een aandeel, obligatie of andere waardepapieren.

Bijzonder partnerpensioen Indien het huwelijk, geregistreerd partnerschap of partnerrelatie in de zin van de pensioenovereenkomst van een (gewezen) deelnemer aan een pensioenregeling eindigt, verkrijgt de gewezen echtgenoot of partner een premievrije aanspraak op partnerpensioen, tenzij expliciet anders is overeengekomen.

Code pensioenfondsen Op 1 januari 2014 is de Code Pensioenfondsen in werking getreden als document van zelfregulering van de pensioensector. Per 1 juli 2014 is de Code ook wettelijk verankerd in de Pensioenwet. De Code is gebaseerd op het “pas toe of leg uit-beginsel”. Het volledig volgen van alle 83 normen uit de Code is niet verplicht. Wel wordt ieder pensioenfonds geacht in het jaarverslag (vanaf boekjaar 2014) aan te kunnen geven waarom bepaalde afwijkende keuzes zijn gemaakt. Deze Code is opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid, die hiermee normen formuleren voor “goed pensioenfondsbestuur”. Het huidige tijdgevoel vereist vanuit het maatschappelijk belang van het pensioenfonds dat het functioneren van het bestuur meer aandacht krijgt. De Code vervangt de “Principes voor goed pensioenfondsbestuur (PFG)”, die de Stichting van de Arbeid op 16 december 2005 heeft gepubliceerd.

Contante waarde De contante waarde van de pensioenverplichtingen is het bedrag dat het pensioenfonds nu moet bezitten om alle toekomstige betalingen te kunnen verrichten.

Conversie Bij conversie (omzetting) wijzigt naast de aard van de pensioenaanspraken, ook de persoon van de verzekerde. Daarbij wordt de helft van het ouderdomspensioen dat tijdens het huwelijk is opgebouwd en het bijzonder partnerpensioen omgezet in een aanspraak op ouderdomspensioen voor de ex-partner of ex-echtgenote.

Deelnemer Werknemer in dienst van de bij het fonds aangesloten werkgever. De werknemer verwerft op grond van een pensioenovereenkomst pensioenaanspraken jegens het fonds.

Deelnemersjaren Alle jaren die als deelnemer in het fonds zijn doorgebracht.

Dekkingsgraad Een maat voor de solvabiliteit van een pensioenfonds. De (actuele) dekkingsgraad wordt bepaald door de mate waarin het totaal vermogen de voorziening pensioen verplichtingen (VPV) overtreft, uitgedrukt in een percentage: een dekkingsgraad van 100% geeft aan dat het totaal vermogen juist toereikend is om de opgebouwde rechten te betalen. Een percentage lager dan 100% geeft aan dat er sprake is van onderdekking. Met de invoering van het nieuwe financiële toetsingskader per 1 januari 2015 is de term beleidsdekkingsgraad geïntroduceerd. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde (actuele) dekkingsgraad over de laatste 12 maanden. De overheid heeft deze regel ingevoerd, omdat de dekkingsgraad hierdoor minder pieken en dalen vertoont. Zo wordt onder meer voorkomen dat het bestuur op basis van een momentopname ingrijpende besluiten moet nemen. De toezichthouder DNB eist dat pensioenfondsen een beleidsdekkingsgraad van 110%-130% nastreven, afhankelijk van de mate van risico die zij in hun beleggingsbeleid accepteren.

De Nederlandsche Bank Bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan dat onder andere de navolging van de Pensioenwet bewaakt.

Derivaten Financiële contracten waarvan de waarde afhankelijk is van een of meer onderliggende activa, referentieprijsen of indices. Voorbeelden van derivaten zijn opties, termijncontracten en rente- en valutaswaps.

Directe beleggingsopbrengsten Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan: dividend- en rente opbrengsten van de beleggingen.

Duration (VPV) De gewogen gemiddelde looptijd van de pensioenbetalingen van een pensioenfonds, op basis van de contante waarde van deze betalingen. De duration van een rijp fonds is 12-13 jaar tegenover 15-20 van een jong fonds.

Duration (vastrentende waarden) De gewogen gemiddelde looptijd van de kasstromen van een obligatie, waarbij weging geschiedt op basis van de contante waarde van iedere kasstroom. Duration is een graadmeter voor de rentegevoeligheid van een obligatie. In de regel: hoe langer de looptijd van een obligatie, hoe gevoeliger de koers van die obligatie voor renteveranderingen.

Duration matching Een beleggingsstrategie die beoogt om de duration van het vastrentende deel van de beleggingsportefeuille van een pensioenfonds te verlengen zodat hij de duration van de VPV van het fonds benadert. Hierdoor wordt het renterisico voor het fonds nagenoeg uitgeschakeld.

Effectentypisch gedragtoezicht Toezicht uitgeoefend door de Autoriteit Financiële Markten dat toeziet op de gedragingen van verantwoordelijke directies en besturen van financiële instellingen, zoals de naleving van gedragscodes.

Eindloonregeling Een eindloonregeling is in het algemeen een pensioenregeling, waarin de hoogte van het pensioen afgeleid is van het laatstverdiende salaris. Zolang men deelneemt aan de pensioenregeling volgt het pensioen zo de eigen loonontwikkeling. Dat is niet meer het geval als men niet meer deelneemt aan de pensioenregeling.

Ervaringssterfte De pensioenfondsspecifieke correctie op de gehanteerde, landelijke, overlevingstafel. Deze correctie kan voor verschillende leeftijden en voor mannen en vrouwen verschillen. De combinatie van overlevingstafel en de hier op toegepaste ervaringssterfte bepalen de levensverwachting van deelnemers binnen het fonds en daarmee mede de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen.

Franchise In veel pensioenregelingen is een bepaald drempelbedrag opgenomen waarover geen pensioenopbouw plaatsvindt omdat de AOW geacht wordt hierover pensioen te verlenen. Dit bedrag is veelal afgeleid van de uitkeringen krachtens de AOW en wordt dan ‘franchise’ genoemd.

Financieel toetsingskader (FTK) Een rekenmethode die alle pensioenfondsen op last van de toezichthouder DNB vanaf 2007 toepassen. De kern van het FTK is dat de pensioenverplichtingen niet meer tegen een vaste rekenrente van 4%, maar op basis van de actuele marktrente worden verdisconteerd (constant gemaakt). Het FTK stelt ook stringente eisen met betrekking tot de buffers die de fondsen moeten aanhouden. Ten slotte moeten fondsen een kostendekkende premie van de werkgever eisen. Het financieel toetsingskader is per 1 januari 2015 aangepast. Bij deze aanpassing is onder meer het begrip beleidsdekkingsgraad geïntroduceerd.

Gedragscode De gedragscode bevat voorschriften voor bestuurders en eventuele medewerkers van het pensioenfonds ter voorkoming van belangenconflicten en van misbruik en oneigenlijk gebruik van de bij het fonds aanwezige, vertrouwelijke informatie. Deze informatie betreft voor een belangrijk deel de beleggingstransacties namens het fonds.

Gewezen deelnemer Deelnemer van wie de deelname aan een pensioenregeling is beëindigd, omdat hij niet meer voor het bedrijf werkt. De gewezen deelnemer bouwt geen pensioenaanspraken meer op, maar houdt wel recht op zijn of haar opgebouwde aanspraken. Een gewezen deelnemer wordt ook wel een slaper genoemd.

Herverzekering Het door een pensioenfonds geheel of gedeeltelijk onderbrengen van een pensioenregeling in een levensverzekeringsovereenkomst en/of het door een pensioenfonds onderbrengen van extra hoge risico's bij een levensverzekeraar, zoals overlijdens- en invaliditeitsrisico's van deelnemers.

Index Cijfer dat een gewogen gemiddelde uitdrukt en waaraan men kan zien hoe een groothed (bijvoorbeeld de beurskoersen in Amsterdam) zich ontwikkeld heeft.

Indexatie Een indexatie is een verhoging van een pensioenrecht of een aanspraak op pensioen, welke is gebaseerd op een in het pensioenreglement omschreven regeling, dan wel op incidentele basis wordt verleend. Tegenwoordig wordt indexatie ook toeslag of toeslagverlening genoemd.

Indirecte beleggingsopbrengsten Onder de indirecte beleggingsopbrengsten vallen de gerealiseerde verkoopresultaten inclusief valutasresultaten en de niet-gerealiseerde herwaarderingsresultaten.

Intern toezicht Het periodiek beoordelen van het functioneren van het bestuur van het pensioenfonds door onafhankelijke deskundigen. Het intern toezicht maakt deel uit van Wet versterking bestuur pensioenfondsen en de Code Pensioenfondsen en. Het doel van het intern toezicht is het beter functioneren van het pensioenfondsbestuur.

Intrinsieke waarde De intrinsieke waarde per aandeel is de ‘werkelijke’ waarde van dat aandeel, afgeleid van de onderliggende beleggingen. De intrinsieke waarde wordt berekend

door de waarde van de activa (bezittingen) te verminderen met de passiva (schulden) en het saldo te delen door het aantal uitstaande aandelen.

Koopsom Een koopsom is een eenmalige betaling die aan de uitvoerder van de pensioenregeling is verschuldigd en waarvoor een bepaalde pensioenaanspraak wordt ingekocht. In beginsel is een koopsom dus een eenmalige betaling en een premie een periodieke betaling. Zowel premies als koopsommen dienen hetzelfde doel, namelijk de financiering van de pensioenen.

Liquide middelen Contant geld, dat op zeer korte termijn beschikbaar is.

Marktwaaarde De waarde van een belegging op de markt.

Marktrente De rente zoals deze op een bepaald moment op de financiële markt geldt.

Middelloodregeling Een pensioenregeling waarbij het pensioen jaarlijks berekend wordt aan de hand van het salaris in dat jaar. Het pensioen dat in voorgaande jaren is opgebouwd wordt niet aangepast aan het nieuwe salaris. Wel bestaat voor het pensioenfonds de mogelijkheid om het pensioen in de middelloodregeling te indexeren. Daarmee wordt de koopkracht van het pensioen behouden. Indexering is wel bijna altijd voorwaardelijk. Dat betekent dat er niet of minder geïndexeerd wordt als er onvoldoende geld is.

Multi-OPF Een Multi-OPF is een pensioenfonds dat pensioenregelingen van verschillende ondernemingen uitvoert. Het Multi-OPF moet de vermogens van de verschillende deelnemende regelingen hierbij gescheiden houden (ring-fencing). Dit nieuwe pensioenfonds kent één bestuur, één deelnemersraad en één verantwoordingsorgaan.

Nabestaandenpensioen Partnerpensioen of wezenpensioen.

Nominale waarde De op het stuk (aandeel of obligatie) aangegeven waarde. Bij een koers van 100 (= 100%) is de prijs van het waardepapier gelijk aan de nominale waarde.

Obligatie Bewijzen van deelneming in een openbaar uitgegeven lening. Deze bewijzen zijn verhandelbaar op de beurs.

Onderhandse lening Lening op schuldbekentenis tussen twee partijen die niet via de effectenbeurs wordt verhandeld.

Ouderdomspensioen Ouderdomspensioen is een levenslange uitkering die aan de voormalige deelnemers van de pensioenregeling wordt verstrekt vanaf de pensioendatum tot aan het overlijden.

Overlevingstafels Geven aan wat de levens- en sterftekansen zijn van mannen en vrouwen in Nederland, afhankelijk van de bereikte leeftijd. Deze worden gebruikt bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen door de actuaar.

Partnerpensioen Partnerpensioen is een uitkering die bij overlijden van (gewezen) deelnemers aan hun partner wordt verstrekt tot aan het overlijden.

Pensioengrondslag Onder de pensioengrondslag wordt in beginsel verstaan: het jaarlijks op 1 januari vastgestelde jaarsalaris verminderd met een op dat moment geldende franchise.

Pensioenregister In de Pensioenwet is bepaald dat de pensioenfonds en -verzekeraars een Pensioenregister moeten inrichten. Dit is inmiddels operationeel per 6 januari 2011. Het Pensioenregister geeft de Nederlandse (collectieve) pensioenaanspraken via de website www.mijnpensioenoverzicht.nl weer.

Pensioen- en spaarfondsenwet De Pensioen- en spaarfondsenwet (PSW) is destijds in 1952 van kracht geworden en is de oude wet die per 1 januari 2007 is vervangen door de Pensioenwet.

Pensioenverplichtingen De verplichtingen van het pensioenfonds uit hoofde van alle opgebouwde pensioenrechten en opgebouwde pensioenaanspraken.

Pensioenwet De wet die per 1 januari 2007 is ingegaan en de oude PSW vervangt. Naast een technische herziening van de PSW bevat de Pensioenwet een groot aantal nieuwe beleidsonderwerpen.

Pension Fund Governance (PFG) De Stichting van de Arbeid (STAR) heeft op basis van de onderzoeksresultaten de Principes voor goed pensioenfondsbestuur op 16 december 2005 vastgesteld. De naleving ervan was in de Pensioenwet vastgelegd. De principes hebben onder meer betrekking op verantwoording afleggen door het bestuur, deskundigheid en onafhankelijkheid van het bestuur, transparantie en communicatie, intern toezicht en op rechtstreeks verzekerde regelingen. Ze geven een minimumniveau waaraan pensioenfondsbestuur moet voldoen; er is ruimte voor differentiatie en maatvoering naar gelang het eigen karakter van de fondsen. De Code Pensioenfondsbestuur is per 1 juli 2014 vervangen door de "Principes voor goed pensioenfondsbestuur (PFG)".

Performance Het rendement uitgedrukt in een percentage van het vermogen waarop het rendement is behaald.

Premievrij aanspraken Indien het deelnemerschap aan een pensioenregeling eindigt, anders dan door overlijden of het bereiken van de pensioenleeftijd, verkrijgt de gewezen deelnemer een premievrij aanspraak op ouderdoms- en nabestaandenpensioen. Een andere vorm van premievrij aanspraak is het bijzonder partnerpensioen dat de gewezen partner ontvangt bij scheiding/einde partnerschap.

Prepensioen Een pensioensort bedoeld als vervanging voor een VUT-regeling. Het betreft een tijdelijke uitkering welke uiterlijk eindigt op de 65-jarige leeftijd of zoveel eerder als het ouderdomspensioen ingaat.

Rating Met een rating wordt de mening over de kredietwaardigheid van een instelling weergegeven. Ratingbureaus, zoals Moody's en Standard & Poor's, geven alle voor de belegger relevante informatie in een zo beknopt mogelijke rating weer. Een voorbeeld van een rating voor (oplopende) kredietwaardigheid is de A-, AA-, AAA-rating voor debiteuren waarin beleggingen van vastrentende waarden plaatsvinden.

Reële rente Het verschil tussen het fondsrendement en de (loon- of prijs-)inflatie.

Rendement Het positieve of negatieve resultaat op een belegging over een bepaalde periode en uitgedrukt als een percentage over het belegde bedrag.

Rentetermijnstructuur Een, vaak op grafische wijze uitgedrukte, tabel die de rentepercentages van leningen en obligaties over een lange reeks van termijnen – van 1 maand tot 30 jaar –

weergeeft. De toekomstige verplichtingen van het fonds worden naar het jaar van uitbetaling ingedeeld en tegen de voor elk jaar gegeven rente contant gemaakt.

Solvabiliteit Het vermogen om (nu en op termijn) aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Slaper Zie ook gewezen deelnemer.

Sterftetafels Vroeger gebruikte term voor overlevingstafels. Zie ook overlevingstafels.

Toeslag(verlening) Zie indexatie.

Totaal rendement Het totaal rendement van een belegging is samengesteld uit de koerswinst of het koersverlies (indirecte beleggingsopbrengsten) over de beschouwde periode, terwijl de directe beleggingsopbrengsten (dividend, rente, aflossingen, huur en dergelijke uitkeringen) meteen worden herbelegd en tijdsgewogen in het totaal rendement worden meegenomen. Het totaal rendement wordt uitgedrukt in een percentage ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen.

UPO (Uniform Pensioenoverzicht) Een overzicht dat een pensioenuitvoerder (pensioenfonds of pensioenverzekeraar) in Nederland periodiek dient te verstrekken aan de personen van de pensioenen die de uitvoerder in beheer heeft.

Vastrentende waarden Hypothecaire leningen, liquiditeiten, leningen op schuldbekentenis en obligaties.

Verantwoordingsorgaan Door de Pension Fund Governance (maar ook in de Wet versterking bestuur pensioenfonds en Code Pensioenfonds) gehanteerde term voor een orgaan waar het bestuur verantwoording aan aflegt en waarin de deelnemers, de pensioengerechtigden en de werkgever(s) zijn vertegenwoordigd. Ook 'slapers' kunnen hierin zijn vertegenwoordigd.

Verevening Verdeling van de tijdens het huwelijk opgebouwde aanspraken op ouderdomspensioen volgens de regels van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding.

Verzekeringstechnische risico's Bij het verzekeren van pensioenaanspraken loopt een fonds een langlevensrisico voor het ouderdomspensioen als verzekerden langer leven dan volgens de gebruikte overlevingstafel wordt verwacht.

Voor het nabestaandenpensioen loopt het fonds een kortlevensrisico als de verzekerden korter leven dan volgens de overlevingstafel wordt verwacht. Ook kan het invaliditeitsrisico worden gerekend tot de verzekeringstechnische risico's van fondsen.

Volatilititeit De beweeglijkheid van beurskoersen.

Voorziening pensioenverplichtingen De vastgestelde balanspost die de gekapitaliseerde waarde (contante waarde) van de opgebouwde pensioenrechten en pensioenaanspraken aangeeft.

VPL-overgangsregeling VUT-Prepensioen-Levensloop overgangsregeling. Relict uit het verleden. VPL-rechten zijn in 2006 berekend conform een overeengekomen methodiek tussen werkgever en vakbonden. De rechten zijn voorwaardelijk en de werkgever is verantwoordelijk voor af financiering tenzij anders wordt overeengekomen met de vakbonden. Het pensioenfonds voert de regeling uit.

Waardeoverdracht Het is mogelijk het pensioen dat bij een vorige werkgever is opgebouwd over te brengen naar het pensioenfonds van een nieuwe werkgever. Dit noemen we waardeoverdracht. In dat geval vervallen de opgebouwde aanspraken bij het 'oude' pensioenfonds.

Waardevast Aanpassing aan de stijging van de prijzen.

Welvaartvast Aanpassing aan de stijging van de lonen.

Wet versterking bestuur pensioenfonds (Wvbp) De Wet versterking bestuur pensioenfonds is op 1 juli 2014 in werking getreden en vanaf die datum moeten pensioenfondsbesturen voldoen aan de nieuwe governancewetgeving. De wet kent de volgende hoofddoelen: versterking van de deskundigheid van het bestuur en het intern toezicht, stroomlijning van taken en organen en adequate vertegenwoordiging van alle risicodragers. Primair is aan de orde voor welk bestuursmodel (inrichting van bestuur, intern toezicht en medezeggenschap) door het pensioenfonds wordt gekozen.

Wezenpensioen Een tijdelijke pensioenuitkering die na overlijden van (gewezen) deelnemers wordt verstrekt aan kinderen tot een bepaalde leeftijd. Zie ook nabestaandenpensioen.

WGA-hiaatpensioen Op grond van de WIA ontvangt een gedeeltelijk arbeidsongeschikte in eerste instantie een loongerelateerde WGA-uitkering. De hoogte van deze uitkering is afhankelijk van wat de gedeeltelijk arbeidsongeschikte nog verdient. De duur van deze uitkering is echter beperkt en hangt af van hoe lang de arbeidsongeschikte heeft gewerkt. Als na het einde van de loongerelateerde uitkering de gedeeltelijk arbeidsongeschikte nog niet werkt of minder verdient dan 50% van de door het UWV vastgestelde verdien capaciteit, ontvangt de gedeeltelijk arbeidsongeschikte een uitkering gebaseerd op een percentage van het minimumloon (afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid). Deze vervolguitkering bedraagt minder dan de loonaanvulling uitkering die de arbeidsongeschikte ontvangen zou hebben als deze 50% of meer van zijn verdien capaciteit zou benutten. Dit verschil wordt het WGA-hiaat genoemd. Een pensioenfonds kan dit verschil met een WGA-hiaatpensioen aanvullen.

UFR Door DNB is besloten vanaf 30 september 2012 de rentetermijnstructuur voor pensioenfondsbesturen aan te passen. De aanpassing van de rentetermijnstructuur betreft een aanpassing van de rentes voor looptijden langer dan 20 jaar. Voor looptijden tot en met 20 jaar is de rente gelijk aan de waargenomen driemaands gemiddelde rente. Voor looptijden vanaf 21 jaar wordt via extrapolatie toegewerkt naar de ultimate forward rate (UFR). De UFR is vastgesteld op 4,2%. De extrapolatie van de forward rente bestaat uit een gewogen gemiddelde van de waargenomen forward rente (op basis van de driemaands gemiddelde swapcurve) en de UFR.

WIA Afkorting van de Wet Werk en inkomen naar arbeidsvermogen. De WIA geldt voor mensen die op of na 1 januari 2004 arbeidsongeschikt zijn geworden. Degenen die voor die datum al arbeidsongeschikt waren, blijven onder de WAO vallen. De aanleiding voor deze wet was het grote aantal mensen dat een beroep deed op de WAO. In de nieuwe wet staat werken voorop. Werknemers en werkgevers worden met financiële prikkels gestimuleerd er alles aan te doen om gedeeltelijk arbeidsongeschikten aan het werk te helpen of te houden.

WIA-uitkering Een arbeidsongeschiktheidsuitkering als bedoeld in de WIA. Deze uitkering kan gebaseerd zijn op de Regeling werkherhating gedeeltelijk arbeidsongeschikten (WGA) of de Regeling inkomensvoorziening volledig arbeidsongeschikten (IVA).

Wvps Afkorting van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding.

Zakelijke waarden Aandelen, converteerbare obligaties en onroerend goed (fondsen).